

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2024

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
Dr. ist. Tatu Alexiu
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef:

Gl. bg. (r) Maria Ilie

Secretar de redacție:

Col. (r) Mihai Munteanu

Membri:

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu

Gl. bg. (r) Nechifor Ignat

Gl. mr. (r) Marin Ioniță

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Gl. bg. (r) Nicolae Pintilei

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- Gânduri în prag de vară... 5

File de istorie

- Scurtă retrospectivă istorică privind imnul de stat al României 7
Col. (r) conf. univ. dr. Aurel V. David
- 1964: Structurile informative românești în confruntarea cu spionajul
militar sovietic 24
Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
- 1914-1916: Terorism pe teritoriul României 36
Dr. ist. Alin Spânu

Memorie profesională

- Dialoguri profesionale cu generalul-maior (r) Victor Marcu (II) 44
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- Livada cu pruni: „sub acoperire” în anii '60 61
Cpt. (r.) dr. st. Eugen Ioan Popa
- Apărarea ordinii constituționale – obiectiv constant al serviciilor
române de informații: 16. Extremismul de factură etnică (III) 71
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

În sprijinul culturii de securitate

- Note de lectură 97
 - Pledoarie pentru o carte de căpătâi: Mihai Nicolae: Călătorii identitare:
Românii megieși (col. (r) Gheorghe Ciobotaru)
 - Col. (r) conf. univ. dr. Aurel V. David: Lumini și umbre prin vitraliile
culturii de securitate (col. (r) Filip Teodorescu)
 - Gheorghe Ciobotaru: Nașterea Domnului '89. Blagoveștenie '91 - De la
un proces la altul (gl. bg. (r) Aurel I. Rogoian)
 - Alba Iulia Catrinel Popescu: Analiza geopolitică și securitară a Orientului
Mijlociu. Studiu științific (prof. dr. Narcis Zărnescu)
 - Tiberiu Tănase (coordonator), Ovidiu Boureanu, Petru Ștețcu: Puterea –
De la puterea informațiilor la puterea în intelligence
 - Intelligence Info, Volumul 3, Numărul 2, Iunie 2024

<u>Paqini literare</u>	114
○ Poezii: Alin Gheorghe, Vasile Gădălin, George Ene	
○ Vitrina cu cărți	
○ Agenda Cenaclului „Vitrării”	
<u>Din viața și activitatea ACMRR-SRI</u>	132
○ Cronologie: martie – mai 2024	
○ <i>In memoriam</i> : general-colonel (r) Vasile Lupu	
○ Prezenți în viața și cultura cetății	
○ Prezențe artistice: Luminița Stănciulescu și Bogdan Diță	

EDITORIAL

GÂNDURI ÎN PRAG DE VARĂ...

Iată-ne din nou în pragul unei veri pe care ne-o dorim, ca de obicei, îmbelșugată și care sperăm să fie mai puțin marcată de schimbările climatice agresive cu care aproape că ne-am obișnuit.

La fel de agresive continuă să fie, din păcate, nu numai vremea dar și vremurile, tot mai pregnant marcate de conflictul de lângă noi, precum și de agresiunile hibride care au sporit în complexitate și amenință nu doar sfera militară și economică, ci întreaga societate, care se vede supusă unei adevărate ofensive a dezinformării și așa-numitelor „măsuri active” ce vizează dezbinarea și scindarea, nu în ultimul rând în contextul acestui dificil an electoral.

Bogata experiență profesională – acumulată inclusiv în perioada de tristă amintire a Războiului Rece – dar mai ales camaraderia și solidaritatea sunt armele cu care răspundem acestor noi agresiuni. Ne-am bucurat să aflăm că la Conferințele Sucursalelor Asociației, care s-au desfășurat premergător Adunării Generale a ACMRR-SRI, au participat numeroși colegi – între care mulți trecuți recent în rezervă – ceea ce a adăugat o necesară „consistență fizică” grupurilor de comunicare create în ultima vreme de sucursale pe rețelele sociale. Menționăm aici și demersul Sucursalei București, care, fiind cea mai numeroasă, avea nevoie de astfel de mijloace pentru a ajunge la cât mai mulți colegi. Eforturile nu au rămas nerăsplătite, un exemplu grăitor fiind reușita organizare a primei reuniuni anuale a contraspionajului românesc, cu participarea a peste 100 de colegi! Felicitări organizatorilor!

Este, de asemenea, de apreciat spiritul de solidaritate care a caracterizat demersurile marii majorități a organizațiilor rezerviștilor din structurile de apărare, ordine publică și securitate națională, care au continuat să susțină și să argumenteze puncte de vedere comune vizând soluționarea pe cale legală a deficiențelor și aspectelor discriminatorii din proiectele legislative privind pensiile militare. Sperăm ca, în final, aceste demersuri să aibă succesul pe care ni-l dorim!

Cât despre „*Vitrăliile*” cu care ne înfățișăm în acest prag de vară, „*Filele de Istorie*” marchează Ziua Imnului României cu un interesant studiu documentar care ne arată cum, într-un interval ce depășește cu puțin sută de ani – până în 1990 – țara noastră a avut nu mai puțin de șase imnuri, dar actualul imn a rămas scump în sufletul românilor în tot acest timp. Nu mai puțin interesante sunt cazurile de terorism consemnate în România în perioada primei conflagrații mondiale, precum și datele și documentele privind începuturile confruntării structurilor de informații românești cu puternicele servicii sovietice de spionaj militar.

„*Memoria profesională*” ne oferă partea a doua a interviului cuprinzând evocarea activității regretatului gl. mr. (r) Victor Marcu, precum și continuarea studiului privind fenomenul extremist de natură etnică. Nu în ultimul rând, o emoționantă amintire a experienței informative – în esența ei, aceea a relaționării cu oamenii – a unui tânăr ofițer din anii '60.

Rubrica dedicată culturii de securitate prezintă și un consistent grupaj de „note de lectură” pe subiecte de interes actual din sfera istoriei profesionale, dar și din domeniul geopoliticii și al analizei de *intelligence*.

Cititorii vor observa, așa cum o facem și noi aici, cu bucurie și interes, consistenta contribuție la acest număr a colegilor din Cenaclul „Vitrălii”, care au alăturat „paginilor literare” – deja mai consistente, și nu doar cantitativ – o interesantă „vitrină cu cărți”, dar și o „agendă” de activități ce impresionează prin bogăție și diversitate. Nu în ultimul rând, trebuie să mulțumim Cenaclului pentru frumoasele ilustrații oferite de pictorii Luminița Stănciulescu și Bogdan Dițu.

Urărilor de lectură plăcută adresate prietenilor noștri le alăturăm, de această dată, și îndemnul drag nouă, tuturor: *Deșteaptă-te, Române!*

Redacția

FILE DE ISTORIE

SCURTĂ RETROSPECTIVĂ ISTORICĂ PRIVIND IMNUL DE STAT AL ROMÂNIEI

Prolog

Conform *Dicționarului Explicativ al limbii române*, sintagma „Imn național” sau „Imn de stat” definește „*cântecul solemn apărut odată cu formarea statelor naționale și adoptat oficial ca simbol al unității naționale de stat*”. De când România ființează ca stat național a avut șase imnuri de stat, întrucât fiecare schimbare de regim politic a generat o altă „*zi națională*”, alte însemne de stat și, pe cale de consecință, alt imn de stat.

Cu toate acestea, imnurile naționale ieșite din uz prin măsuri politico-administrative, deși au fost interzise de noua putere politică sau date uitării, au rămas și persistat în conștiința colectivă, sprijinind moralul popular mai ales în vremuri de restriște și urgie.

Ca peste tot în lume, unde viețuiesc în armonie state și națiuni suverane, Imnul Național românesc are o istorie proprie, încorporată în istoria statului român, mai puțin cunoscută mai ales de omul de rând.

Fundamentele genezei Imnului național

1. Îndemnul „Deșteaptă-te, Române!”

În cele două principate românești – Moldova și Muntenia – preocupări concrete pentru scrierea unei poezii semnificative și reprezentative, subsumate unei melodii acceptate de popor, care să devină *Imn al românilor*, au apărut prin anul 1840, deci înainte de unirea acestora sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza și a denumirii de „România” a statului român modern.¹

În acel an, inteligențele neamului au născut ideea intonării, la sărbătorile oficiale, a unui „*imn oficial*”, mai ales în prezența Domnitorului țării. Însă, poezia și melodia adiacentă, care au fost asumate în timp scurt de marea masă a românilor, au fost zămislite abia în vremea tumultuoasei revoluții pașoptiste.²

¹ Ioan Doru Dăncuș, *Povestea imnului „Deșteaptă-te Române”*,
<https://www.emaramures.ro/povestea-imnului-desteapta-te-romane/>.

² Medeea Stan, *Cum a luat naștere imnul revoluționar al românilor*, în „*Adevărul*”, 1.12.2017.

Nevoia de a avea un imn național, care să exprime în versuri scurte și cu înaltă încărcătură națională și etno-spirituală doleanțele românilor, a devenit stringentă pentru români, întrucât sașii din Transilvania, care luptau pentru drepturi naționale, își creaseră propriul imn, intitulat „*Siebenbürgenlied*” (Cântec de Transilvania). Deși acesta cânta mai ales frumusețea Transilvaniei, cea „*împrejmuită de Carpați*”, el exprima nevoia de identitate și semnul deșteptării neamului. Inteligențele ardeleni ale neamului românesc au sesizat că sașii, care luptau mai anevoie pentru drepturi naționale și-au creat, prin fruntașii lor, propriul imn care exprima dorința de libertate, pe care marea nobilime ungară refuza să o recunoască.³

Nașterea imnului național românesc, care să străbată barierele hotarelor trasate de marile imperii vecine și să-i trezească din amorțire pe românii de pe ambii versanți ai munților Carpați, a fost descrisă astfel de poetul George Coșbuc în lucrarea „*Un concurs literar la 1848*”: „*Era în anii revoluției, 1847, 1848. Începuseră frământările în Europa. Muntenia și Moldova fierbeau, iar în Ardeal românii se pregăteau să apuce armele. La noi, dincoace de munți nu aveam, nu puteam să avem, o gazetă care să vorbească verde și să îndrăznească a-și spune focul*”. Însă, în Ardeal exista o astfel de gazetă, gazeta săptămânală a ardelenilor: „*Foaie pentru minte, inimă și literatură*”, apărută la Brașov din 2 iulie 1835, redactată de George Barițiu, întemeietorul presei românești din Transilvania. Acesta a simțit că a sosit vremea creării în Ardeal a unui cântec războinic, după model francez, care să devină „*Marseilleza*” românilor de pe ambii versanți ai Carpaților.

Întrucât nu a avut cui să se adreseze, el i-a scris munteanului Ion Heliade Rădulescu - precursor al poeziei moderne -, și apoi s-a adresat tuturor poezilor din Principate să facă un cântec, o „*Marseilleză*” a românilor.⁴

Ion Heliade Rădulescu nu i-a putut oferi o poezie proprie, întrucât nu avea „*nimic gata*”. Astfel, i-a trimis o poezie scrisă de poetul-ofițer Vasile Cârlova, prin anul 1834, intitulată „*Marșul lui Cârlova*”. Aceasta i s-a părut potrivită, mai ales că era singura cu caracter eroic din acea vreme (a fost publicată la 5 ianuarie 1848).

Poezia respectivă a devenit un fel de crez al românilor din Ardeal, trezind și redeșteptând sentimentul național, dar n-a spus ceea ce așteptau

³ Ioan Aurel Pop, *Identitatea românească*, Editura „Contemporanul”, București, 2017.

⁴ Viorel Cosma, *De la Cântecul zaverei la Imnurile unității naționale*, Timișoara, 1978.

românii împilați de veacuri. Astfel, inițiatorii acestui demers, oameni cu multă minte și cu inimă de român, au continuat să mobilizeze energiile creatoare, așteptând să vină și alți poeți să-și încerce forțele creatoare și norocul dorit.

Primul care a intrat în competiție, în toiul revoluției pașoptiste, a fost cunoscutul poet român moldovean Vasile Alecsandri. În 24 mai 1848 el a publicat în revista „*Gazeta de Transilvania*”, editată la Brașov de George Barițiu, poezia „*Cătră Români*”, deja publicată pe vreme de cenzură în Moldova. Aceasta a fost cu mult mai aproape de țelul urmărit decât poezia lui Vasile Cârlova. Prin versurile acestei poezii, el a făcut apel la luptă pentru independență și unitate națională. Dar nu putea deveni o „*Marseilleză*” a întregului neam românesc, pentru că nu reușise să exprime pe fond, formă și conținut cererile, doleanțele și revendicările întregului neam românesc.

Împrejurările în care a fost scrisă poezia care avea să constituie suportul ideatic al imnului de stat sunt descrise de soția poetului român ardelean Andrei Mureșanu. Aceasta a relatat că prin a doua jumătate a lunii mai 1848 erau adunați la Brașov mai mulți fruntași ai românilor din Principate, pentru „*a pune țara la cale*”. Printre aceștia se aflau Nicolae Bălcescu, unul sau amândoi frații Brătieni, Gheorghe Magheru, Cezar Bolliac, Vasile Alecsandri, Gh. Sion, Dimitrie Bolintineanu, frații Golești și alții. Unii dintre ei se înapoiaseră de la Adunarea Națională din Blaj, la care luaseră parte. În Brașov, acești fruntași din „*Țara Veche*” se întâlneau adeseori cu frunțașii locali ai românilor, precum cei doi frați Mureșanu - Iacob și Andrei -, George Barițiu, protopopul Popazu și dr. Pavel Vasici Ungureanu.⁵

Pe la sfârșitul lunii mai 1848, Andrei Mureșanu s-a întors acasă de la o asemenea întrunire, târziu după miezul nopții, fiind foarte agitat. Soția lui a relatat că „*El nu s-a culcat, ci s-a așezat la masa de scris și a scris până târziu, după ce se făcuse ziuă, mai sculându-se din când în când de la masă și plimbându-se prin odaie, citind din ceea ce scrisese. Erau strofe din «Deșteaptă-te, române!»*”, scrisă ca un ecou („*un răsunet*”) la poezia lui Vasile Alecsandri. Aceasta a fost concepută ca un îndemn la luptă care să-i însoțească și însuflețească pe revoluționarii români din Transilvania.

Despre aceasta, publicistul George Barițiu a consemnat: „*După munca zilei ieșeam amândoi aproape regulat pe la cinci ore la aer curat. Astă dată*

⁵ Vezi, pe larg, Vasile Oltean, *Imnul Național - „Deșteaptă-te, române”* – scurt istoric, Editura „Orientul Latin”, Brașov, 1998.

Andrei venise la mine înainte de amiază ca să eșim spre pădure, că are să-mi mai citească ceva. Era «Deșteaptă-te, române»! - Oare cenzura ceva zice? - Vom încerca într-un noroc. Censorul cel mai sever va pleca de acasă, numai câteva zile să așteptăm. - Până atunci doară îi voi afla și o arie”.

După puțin timp, Ion Heliade Rădulescu i-a trimis lui George Barițiu un „cânt” de cinci strofe semnat „Un român”, și intitulat „*Hora Ardealului*”, publicat la 14 iunie 1848. Acesta s-a cântat multă vreme în Ardeal, pe o melodie veche de doină, cu iz patriotic, dar care nu era nici eroică, nici războinică, nici luptătoare. În afară de versurile „*A sosit ziua dreptății / Ziua sfânt' a libertății*”, nu avea nimic din ceea era necesar unui cântec național, care să deștepte întregul neam românesc, de pe ambii versanți ai Carpaților.

În acele momente destinul și norocul au lucrat tainic în favoarea neamului românesc: stratagema care încorporează expresia „*Deșteaptă-te, Române!*” a reușit. Poezia, care exprima o mare nevoie națională, a fost publicată în limba română cu litere slavone în suplimentul „*Foaie pentru minte, inimă și literatură*”, nr. 25 din 21 iunie 1848. Prin această poezie, Andrei Mureșanu, un poet până atunci modest, a devenit un poet național, pentru că a știut să exprime, în versuri scânteietoare, păsurile întregului neam românesc.⁶

Versurile zămislite de mintea lui Andrei Mureșanu au trecut cenzura și au văzut lumina tiparului dintr-o greșeală a abatelui catolic Kovács Antal. După apariție, abatele catolic a recunoscut că nu a citit textul, crezând că este unul de dragoste, altminteri nu ar fi permis publicarea acestuia.

După ce versurile au fost puse pe hârtie, s-a pus problema identificării unui cântec adecvat, menit să pună și mai bine în valoare mesajul acestora. După cum a consemnat Gheorghe Ucenescu, elev și colaborator al lui Anton Pann, în casa poetului Andrei Mureșanu din Brașov s-au întâlnit Nicolae Bălcescu, Ion Brătianu, Gheorghe Magheru, Cezar Bolliac și Vasile Alecsandri, pentru „*a căta*” o melodie pentru poezia „*Un răsunet*” care să fie cântată de români în cadrul activităților publice.

Gheorghe Ucenescu a consemnat că încă din anul 1844, fiind învățător și cantor la Biserica „*Sfintei Treimi*” de pe Tocile – comuna Bolgarscheiu (Șcheiul de Sus, din marginea orașului Brașov), poetul Andrei Mureșanu, ca rudenie cu parohul Bonifatie Pitiș, venea vara des la grădinile parohului

⁶ Antonie Plămădeală, *Andrei Mureșanu, „poetul unei singure poezii” – dar nemuritoare*; în Plămădeală Antonie, *Dascăli de cuget și simțire românească*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.

„pentru aer și pentru cerașe (n.n. cireșe)”. „*Sosind furiosul an 1848, poetul căuta o melodie după care să compue un sonet care să se cânte între amicii ce era să se adune în grădina parohului pentru petrecere de seară, cu mâncări și băuturi, în onoarea cerașelor*”.⁷

Gheorghe Ucenescu a cântat mai multe „*cântece de probă*”, iar după ce a interpretat cântul «*Din sânul maicii mele*», poetul a rămas impresionat, cerându-i acestuia ca, „*pe duminica viitoare*”, să se afle și el împreună cu oaspeții invitați la grădină „*ca să cânte după melodia aleasă poezia ce o va compune până atunci*”.

În „*duminica hotărâtă*”, poetul a venit împreună cu „*4 domni români*”, așezându-se cu toții pe iarbă verde și cu cerașe înaintea. Andrei Mureșanu i-a dat lui Gheorghe Ucenescu poezia făcută, intitulată „*Deșteaptă-te Române!*”. Acesta i-a probat puține rînduri și văzând că tot melosul este potrivit de minune, l-a cântat cu vocea lui tânără și puternică „*până la fine*”. A mai repetat o dată melodia, astfel că „*toți Domnii învățând melodia din auz, cântau împreună, mulțămind și urînd multă viață și sănătate marelui poet*”. Gheorghe Ucenescu a scris că: „*Din ziua aceea cântul «Deșteaptă-te Române» s-au făcut cel mai plăcut și familiar, iar eu eram poftit în toate părțile ca să-l cânt și să învăț tinerimea a-l cânta mai bine și regulat*”.

Despre paternitatea melodiei a vorbit și Mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei. Acesta i-a mărturisit lui Gavriil Musicescu faptul că în perioada în care era diacon în cadrul Episcopiei din Buzău, Episcopul Chesarie l-a trimis la București pentru a-i asculta pe „*maestrii cântărilor bisericești din acele vremuri*”. Aici l-a întâlnit pe Anton Pann, cu care a făcut „*cunoștință și prietenie*”. Într-una din zilele lunii septembrie 1839, Anton Pann i-a scris „*cu mâna lui acest cântec în notațiunea psaltichiei*”, manuscrisul original fiind păstrat de mitropolit. După un timp, Gavriil Musicescu a primit manuscrisul menționat, alături de următoarea notă de subsol: „*Poesia de față, «Din sânul maicei mele», este scrisă de mâna răposatului Anton Pann care mi-a dat-o mie când am făcut cunoștință cu el întâia dată, în anul 1839*”.

În anul revoluționar 1848, guvernul provizoriu a hotărât ca în fiecare județ populația să fie convocată pentru a depune jurământul pe Constituție. În 29 iulie 1848, la Râmnicu-Vâlcea s-a organizat o manifestație solemnă.

⁷ Vasile Vasile, *Anton Pann personalitate complexă a muzicii și a culturii românești*, Editura Academiei Române, București, 2017.

Funcționarii administrației de district, garda națională și locuitorii s-au întâlnit în parcul de pe câmpia de la marginea orașului. Pe o tribună, special amenajată, s-a citit textul Constituției, iar comisarul extraordinar, D. Zăgănescu, a ținut un discurs. Printre cei care au depus jurământul pe acest act fundamental a fost și Anton Pann.⁸ În Raportul nr. 1 al Comisarului extraordinar al districtului Vâlcea, D. Zăgănescu, către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești, datat în 30 iulie 1848, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 14 din 26 august 1848, era consemnat că „ieri, joi 29 ale curgătoarei luni”, cetățenii din Râmnicu Vâlcea au manifestat „într-o câmpie înconjurată cu arbori ce este la marginea cetății pentru constituție, iar garda națională a răspuns printr-un număr însemnat de arme cu salve detunătoare”. Aflându-se în acest „pompos constituții și d-l Anton Pann, profesor de muzică, împreună cu câțiva cântăreți de aceeași profesie, au alcătuit o muzică vocală cu niște versuri prea frumoase puse pe un ton național plin de armonie și triumfal, cu care a ajuns entuziasmul de patrie în inimile tuturor românilor”.

Astfel, poezia pe versurile căreia s-a compus o melodie solemnă, pe măsura versurilor, a ajuns până la noi sub denumirea de „Deșteaptă-te, Române!”. Nicolae Bălcescu a afirmat că acest cântec a devenit un fel de „Marseilleză a românilor”.

Poezia „Un răsunet” și muzica sa au devenit simbol al luptei de eliberare și îndemn la trezirea conștiinței naționale, răspândindu-se foarte repede mai întâi în Transilvania, apoi în celelalte provincii românești. Publicistul și scriitorul Iosif Vulcan (1841-1907) l-a definit drept „testamentul sfânt al apostolilor noștri și evanghelia națională scrisă cu litere de aur”.

La dorința lui Anton Pann, melodia a fost armonizată de un „muzicant boem”, fiind publicată pe la anul 1860, într-un caiet intitulat «Flori române» împreună cu alte jocuri naționale, iar „melodia originală” se vede în gazeta «Musa Română», nr. 2/1888, la începutul „Puthuriului românesc”.

Compozitorul bucureștean Dumitru Georgescu Kiriac, autorul unui „Imn de slavă”, cântat la Alba Iulia cu ocazia încoronării regelui Ferdinand I, a transformat melodia lui Andrei Mureșanu într-o variantă mai energică și mai ritmată, în măsură de 4/4, care a circulat apoi în Regatul României.

Titlul „Deșteaptă-te, române!”, care prelua expresia din prima strofă a „Răsunetului”, a fost, în același timp, o deviză socială și națională; socială,

⁸ Vezi, pe larg, Ilie Dan, *Anton Pann*, Editura „Albatros”, București, 1989.

deoarece a impus o permanentă stare de a asigura trecerea spre o lume nouă, iar națională, deoarece a alăturat această deșteptare tradiției istorice.

Imnul conținea acest sublim „*acum ori niciodată*”, prezent și în alte imnuri naționale, de la „*paion*”-ul cu care grecii au luptat la Marathon și Salamina, până la „*Marseilleza*” Revoluției franceze.⁹

NOTĂ: În legătură cu autorul melodiei, circulă încă trei variante:¹⁰

- *părintele versurilor este Andrei Mureșanu; soția lui, Susana, a relatat că „Andrei Mureșanu și-a luat băieții de români de la gimnaziul catolic din localitate și băieți de la școala primară a neguțătorilor români și s-a dus cu ei pe Tâmpa, cântând Deșteaptă-te, române! După o melodie veche, tărgănată, care i s-a potrivit. Când s-a coborât de pe Tâmpa, băieții îl cântau de minune”;*

- *autorul melodiei este Anton Pann, culegătorul de cântece vechi; însă nici o sursă nu-l asociază pe acesta cu geneza cântecului religios „Din sânul maicii mele”, aflat la originea melodiei actualului Imn de Stat al României (cântecul a fost consemnat și publicat de folclorist abia în anul 1850!);*

- *autorul moral al melodiei este George Ucenescu,¹¹ ucenicul lui Anton Pann; într-o consemnare autobiografică manuscrisă a acestuia scrie: „Poetul Andrei Mureșanu, ca rudenie cu parohul Bonifație Pitiș, venea vara des la grădinile parohului pentru aer și pentru cireșe. Sosind furiosul an 1848, poetul căuta o melodie după care să compue pentru acest an un sonet (sic!) care să se cânte între amicii ce era să se adune la grădina parohului pentru o petrecere de seară - cu mâncări și beuturi în onoarea cireșelor. Am cântat multe cântece de probă, iar sosind la următorul cânt, «Din sânul maicii mele», și cântându-l, a rămas poetul pe lângă această melodie”.*

În concluzie, Andrei Mureșanu a fost autorul propriu-zis al versurilor și autor moral al melodiei transformate în *Imn al românilor*, asumat înainte de fondarea statului român modern, la anul 1859.

Oficial, cântecul a fost intonat pentru prima dată în ziua de 29 iulie 1848, în cadrul manifestării organizate în Grădina Publică din Râmnicu Vâlcea (în prezent Parcul „Zăvoi”). Acesta este și considerentul pe baza căruia ziua de 29 iulie a fost desemnată ca „Ziua Imnului Național al României”.

2. „Hora Unirii”

În anul 1856, poetul Vasile Alecsandri, unul dintre cei mai însuflețiți luptători pentru Unire, a publicat poezia „*Hora Unirei*”, în revista „*Steaua Dunării*”, patronată de Mihail Kogălniceanu. Aceasta a fost pusă pe muzică de

⁹ Gheorghe Ciobanu, *Cântece revoluționare și patriotice din perioada anului 1848*, în revista „*Muzica*”, An XXIII, nr. 7, iulie 1973, București, p. 19.

¹⁰ Grigore Constantinescu, *Și totuși Deșteaptă-te, române a fost scris de Anton Pann*, în „*Fețele culturii*”, supliment al ziarului „*Azi*”, București, nr. 224, 17 februarie 1997, p. 4.

¹¹ Vasile D.Niculescu, *Manuscrisul Ucenescu - Cânturi*, Editura muzicală, București, 1979.

compozitorul Alexandru Flechtenmacher, fiul unui jurist sas stabilit în Principatul Moldovei, devenind populară în cele două Principate. Prima oară, *Hora Unirii* s-a jucat, se pare, la Craiova, în 9 octombrie 1857, unde sentimentul unionist era puternic, fiind imortalizată de pictorul Theodor Aman în lucrarea „*Horă a Unirii la Craiova*”.

„*Hora Unirii*” a fost cântată și jucată de ambele părți ale râului Milcov, care despărțea arbitrar Moldova de Muntenia, cu ocazia dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Aceasta a fost descrisă de Mihai Eminescu drept „*cea mai frumoasă horă a neamului românesc*”.

„*Hora Unirii*”, s-a impus în mod firesc drept „imn național”, devenind, începând cu ianuarie 1859, de facto, *imnul Principatelor Unite*, precum și cea mai cântată melodie a vremii în toate colțurile vetrei neamului românesc. Din timpul domniei lui Alexandru Ion Cuza s-a cântat și jucat în fiecare an, la 24 ianuarie, când se aniversează cu mândrie de neam „*Unirea cea Mică*”, adică unirea Moldovei și Munteniei.

1. Primul imn de stat

„*Marș triumfal și primirea steagului și a Măriei Sale Prințul Domnitor*” (1862-1884)

Primele preocupări instituționale pentru crearea Imnului de Stat al României au apărut în anul 1862, în timpul domniei pământene a lui *Alexandru Ioan Cuza*.¹² Atunci s-a organizat un concurs public, al cărui premiu era de 100 de galbeni, pentru desemnarea imnului tânărului stat constituit în 24 ianuarie 1859 prin unirea Principatelor Române. Câștigător a fost desemnat compozitorul și violonistul neamț Eduard A. Hübsch, în vârstă de 29 de ani, născut în Slovacia, cu studii la Praga și Viena, care venise la Iași pentru că se îndrăgostise de o româncă, ajungând capelmaistru. El a prezentat o melodie fără versuri, intitulată „*Marș triumfal și primirea steagului și a Măriei Sale Prințul Domnitor*”, cu care a câștigat concursul, iar cu banii obținuți s-a mutat la București, care devenise capitala Principatelor Unite. Acel marș triumfal a rămas imn de stat timp de 22 de ani. Este folosit și în prezent, fiind cunoscut ca „*Marșul de întâmpinare al Armatei Române*”, intonat la primirea demnitarilor străini, precum și pentru politicienii de rang înalt ai țării.

¹² Mircea Ștefănescu, *Cântecul revoluționar și patriotic românesc*, București, 1984, p.125-135.

În 10 Mai 1866, principele Carol I a fost întâmpinat la sosirea în țară cu acest Imn – care nu avea versuri – și s-au răspândit fotografiile ale principelui de către fotografii Curții, *Carol Pop de Szathmari* și de celălalt important fotograf bucureștean, *Franz Dušek*. Aceștia au preluat fotografiile aduse de aghiotantul tânărului principe, în uniformă germană. Imediat după ce a intrat în țară, principelui Carol I i-au fost făcute câteva fotografii îmbrăcat în civil. Deși îl aștepta o uniformă de general al Armatei Române, el nu a vrut să o îmbrace până când nu a depus jurământul pe Constituție.

În pictura de mari dimensiuni numită „*Constituanta*”, realizată în anul 1869 de Theodor Aman, a fost prezentat momentul în care domnitorul Carol I a rostit jurământul (în limba franceză), cu mâna pe Constituție.

În anul 1867 s-a înființat *Inspectoratul General Muzicilor Militare* din țară, condus de Eduard A. Hübsch. În anii care au urmat după proclamarea regatului au apărut voci critice printre politicieni, care pledau pentru schimbarea Imnului de stat. Însă, prestigiul și funcția înaltă a lui Eduard A. Hübsch, precum și îndemânarea lui au asigurat continuitatea acestuia.

După ratificarea independenței României de toate Puterile europene, la 10 Mai 1881 România a fost ridicată la statutul de Regat, adică stat suveran și independent. Astfel, principele Carol I a devenit *rege al României*, fiind nevoie de un „*imn regal*”. Poetul Vasile Alecsandri, apropiat al reginei Elisabeta, a scris versurile pentru viitorul „*Imn Regal Român*”, iar „*Marșul pentru Întâmpinarea Steagului și a Domnitorului*” a devenit *Imnul Regal*. Muzica a rămas cea compusă în anul 1861 de căpitanul Eduard A. Hübsch, șeful Muzicii Regimentului 2 de Linie Român. Ofițerul Eduard A. Hübsch a devenit ulterior, în vremea Principelui Suveran Carol I, inspectorul Muzicilor Militare. El a condus destinele muzicilor militare românești până în anul 1894, când s-a stins din viață la Sinaia. El a fost, în fapt, „părintele Imnului Regal”, I.L. Caragiale militând pentru ridicarea unei statui în onoarea marelui muzician.

2. Al doilea imn de stat

„Imnul Regal”/„Trăiască Regele” (1884-1948)

În ziua de 10 mai 1881, cu ocazia proclamării regatului României, a fost intonat „*Marșul pentru Întâmpinarea Steagului și a Domnitorului*”. Însă, în

mod oficial acesta s-a cântat ca imn de stat abia în anul 1884, în momentul încoronării regelui Carol I, ca rege al României.

În acel context, „*Imnul Regal*” a fost aproape de sufletul românilor, „*de la vlădică la opincă*”, întrucât reprezenta simbolic legătura între dinastia de Hohenzollern și poporul român. *Imnul Regal* a devenit *Imnul de Stat al României*, exprimând suveranitatea și mândria națională, personificate de Regele României. Compoziția muzicală a fost folosită ca imn oficial al țării în perioadele în care forma de guvernământ a României a fost monarhia, fiind cunoscut și sub denumirea de „*Trăiască Regele!*”, după cuvintele cu care începe prima strofă.

În anul 1899, tânărul compozitor George Enescu a inclus *Imnul Regal* la sfârșitul lucrării sale „*Poema Română*”. Aceasta este cea mai cunoscută versiune, fiind și cea mai completă și mai frumoasă. În armata română, revigorată și instruită la standardele vremii, muzica militară a menținut spiritul ostașilor și i-a încurajat pe câmpul de luptă. Se știe că gornistul marca momentul asaltului final, de începere a ofensivei, de regroupare a forțelor sau, în cazuri extreme, de retragere.

Dar cântecul „*Deșteaptă-te, Române!*” a persistat în timp în mentalul colectiv, ca „*imnul românilor*”, sau „*cântecul neamului*”, la fel ca „*Hora Unirii*”. Melodia „*Deșteaptă-te, române*” a devenit oficial „*Imnul național al românilor*”, iar „*Imnul regal*” a rămas Imn de stat. Prima înregistrare a melodiei „*Deșteaptă-te, române!*” s-a realizat pe disc în anul 1900, în S.U.A., în interpretarea solistului Alexandru Pascu.

În 11 martie 1907, în plină desfășurare a mării și sângeroasei răscoale țărănești, cauzată de foamete, mită și cămătărie, cântecul „*Deșteaptă-te, române!*” a fost publicat în ziarul „*Basarabia*” din Chișinău. Ca urmare, la nici un an de la fondare, ziarul a fost interzis, tipografia și redacția arse, iar redactorii săi au fost arestați și deportați.

În 22 aprilie 1907, sub conducerea lui Alexis Nour, la Chișinău, gubernia Basarabia, apăruse ziarul „*Viața Basarabiei*”, difuzat până la 25 mai 1907. Acesta apărea și „*cu litere românești pentru marele public inteligent al Basarabiei și tuturor țărilor locuite de români*”, motiv pentru care a dispărut după numai șase numere. În anul 1910, fanfara Batalionului 2 Pionieri din București, reunită cu fanfara Regimentului „Ștefan cel Mare” din Iași, a realizat cea dintâi înregistrare instrumentală a cântecului „*Deșteaptă-te, Române!*”, iar

corul „*Ion Vidu*” din Lugoj a înregistrat pentru prima dată pe disc varianta corală a imnului.

Însă au existat și inteligențe românești care n-au fost de acord ca „*Deșteaptă-te, Române*” să devină imn de stat. Printre acestea s-a aflat și I.L. Caragiale, care a lansat un îndemn profetic, scriind că: „*Am ascultat «Pe-al nostru steag e scris unire». Asta-i! Asta-mi place! Bravos, băieți! Asta-i adevărată, și nu «Deșteaptă-te, române»! Aia-i tânguitoare, mă, și noi am plâns destul până acuma. Mă, de-acum să nu mai cântați pe țăran cu plete lungi și cu fluierul de cioban la buze. Azi fluieră trenul. Să-i faceți pe țărani un popor european. Să nu-i mai cântați opinca aia murdară. S-o curățați, să spălați piciorul țăranului și să-i dați încălțări noi. Scurt! Să nu ne mai tânguim!*”.

Dar „*Deșteaptă-te, Române*” a continuat să fie cântat de români oriunde se aflau aceștia. De pildă, în anul 1917, Rusia a aprobat ca foștii prizonieri ardeleni din lagărele din Ucraina care doreau să se înroleze voluntari în armata română să se deplaseze spre frontul românesc. Încă la 1 mai 1917, la Odesa, la marea manifestație moldovenii veniți de pe toate fronturile au defilat, în frunte cu bravul ofițer de stat major, Emanoil Catelli, cântând imnul bardului Mureșanu, „*Deșteaptă-te, Române!*”, având toți pe piept tricolorul românesc (culorile roșu, galben, albastru). Este important de remarcat faptul că „*Deșteaptă-te, Române!*” a fost pentru prima dată Imn oficial în *Republica Democratică Moldovenească* (1917-1918).

La primul congres al învățătorilor români din Basarabia, desfășurat între 25-28 mai 1917, Alexei Mateevici (autorul actualului imn al Republicii Moldova), spunea răspicat că „*N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași cu cea de peste Prut. Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba... Noi trebuie să ajungem numaidecât la limba românească. Lucrul drept poate înflori numai dacă se întemeiază pe idei drepte. Trebuie să știm de unde ne tragem, căci altfel suntem niște nenorociți rătăciți. Trebuie să știm că suntem români, strănepoți de-ai romanilor. Aceasta trebuie să le-o spunem și copiilor și tuturor celor neluminați. Să-i luminăm pe toți cu lumina dreaptă!*”. În 13 august 1917, în fața unei adunări dedicate cunoașterii limbii române, corul Seminarului Teologic din Chișinău a interpretat pentru prima oară, „*Deșteaptă-te, Române!*”, trebuind să-l repete de trei ori, la cererea celor de față (textul fusese publicat, în anul 1907, în ziarul „*Basarabia*”).

„Deșteaptă-te, Române!” a continuat să fie cântat ca „imn național” în primul război mondial, care pentru români a fost războiul de reîntregire, contribuind simbolic la făurirea României Mari, astfel:

- în agitatele luni noiembrie și decembrie 1918, bătrâna „Gazetă” a reapărut sub titlul „*Glasul Ardealului*”; în mai multe numere, trimerile directe la poezia lui Andrei Mureșanu indicau prezența incontestabilă a spiritului imnului în sânul opiniei publice;

- articolul intitulat „*Acum ori niciodată*”, publicat în „*Glasul Ardealului*”, nr. 4 din 14 noiembrie 1918, a consemnat astfel agitația dinaintea marii adunări de la Alba Iulia: „*Ridicați capetele voastre, frați Români spre ceriuri și cu credința moștenită dela străbuni aprindeți în sufletele voastre făclia curată a iubirii de neam, căci iată a sosit ceasul fatal, când ni se cere poate ultima sforțare a bărbăteștei hotărâri. Orice jertfă am aduce acum, ea dispare în fața măreției momentului, căci cutremurând adâncurile Vă zicem: Acum ori niciodată!*”.

- Gazeta „*Glasul Ardealului*”, nr. 25 din 11 decembrie 1918, a reeditat 11 dintre strofele poeziei; deși marea majoritate a românilor ardeleni cunoșteau celebrele versuri, editorii publicației vroiau să se asigure că nu va exista nici un brașovean care să nu aibă măcar versurile. Același ziar a descris serviciul divin din prima zi a Crăciunului, astfel: „*Biserica Sfântului Nicolae plină - tixită de credincioși între cari și o companie de vânători. Au celebrat toți trei preoții, în frunte cu părintele-protopop Dr. V. Saftu. Corul măestrului G. Dima a stăpânit sufletele mulțumite. Solo din priceasnă al Doamnei G. Dima, cu vocea-i de un alt duios ne-a pătruns în fața „Tainei streine”...Obștea întreagă a intonat imnul național «Deșteaptă-te, Române»”, mulțumită că „Dzeu i-a făcut parte să ajungă acest cel mai fericit Crăciun românesc”.*

- În Basarabia, în lunile octombrie-noiembrie 1917, odată cu începuturile revoluției rusești și cu dezintegrarea puterii politice din Imperiul Rus, a fost ales *Sfatul țării* din Basarabia, care a proclamat Republica Democratică Moldovenească drept parte a unei viitoare Rusii federale.

În 21 noiembrie 1917, pe melodia „*Deșteaptă-te, Române!*” s-au deschis lucrările Sfătului Țării, iar în 2 decembrie 1917 s-a proclamat autonomia Republicii Democratice Moldovenești față de statul rus. În acel context, „*Deșteaptă-te, române!*” a devenit imn de stat, care a durat până în 27 martie 1918, când s-a realizat unirea cu România și s-a adoptat *Imnul regal*.

În toamna anului 1918 s-au deschis peste Nistru școli românești în cele mai mari sate moldovenești. Cu cărți școlare aduse din Basarabia s-a început

peste Nistru și organizarea bibliotecilor populare. În Transnistria „*Deșteaptă-te, Române!*” s-a mai cântat încă vreo câțiva ani, până la intrarea brutală sub stăpânirea bolșevicilor.

După Marea Unire din anul 1918 s-au ridicat voci care au susținut ideea nevoii de un nou *imn național*. Opinia publică s-a împărțit în două: unii voiau să fie întrebat poporul dacă *ne trebuie un nou Imn*; ceilalți au gândit mai rațional, explicând că *acum nu e cazul să schimbăm toată ziua, bună ziua imnul care rămâne un simbol național*. Au fost și voci care au spus că *melodia lui Hübsch „este prea germană”*, deși muzicologic nu putea fi dovedit.

Discuțiile purtate au fost stopate în vara anului 1940, când s-au produs marile rapturi teritoriale soldate cu înstrăinarea Basarabiei, Bucovinei de nord și Ținutului Herța, Transilvaniei de nord-vest și a Cadrilaterului. Astfel, imnul regal și-a fortificat semnificația, rămânând „*Imn de stat*”, alinând suferințele românilor în vremea mării tragedii. „*Deșteaptă-te, române!*” a continuat să fie cântat ca *Imn național al românilor* și în vremea celui de-al doilea război mondial, pentru români fiind războiul de eliberare a teritoriilor înstrăinate.

După 23 august 1944, acest imn a fost cântat în mod spontan de români, și emis pe toate stațiile radio existente în România în acele momente. Însă, după „*eliberarea*” României de către armatele sovietice, „*deșteptarea*” gândită de Andrei Mureșanu a devenit improprie, aducând mai degrabă aminte de libertatea pierdută, decât de cea câștigată.

3. Al treilea imn de stat

„Zdrobite cătușe” (1948 – 1953)

După 30 decembrie 1947, schimbarea regimului politic din România a atras după sine desființarea monarhiei și instaurarea dictaturii proletariatului, iar „*Imnul regal*” a fost interzis. De asemenea, au fost interzise mai multe marșuri și cântece patriotice, inclusiv „*Poema română*” compusă de George Enescu, intonarea ori fredonarea lor fiind pedepsite cu închisoarea.

Interzicerea „*Imnului Regal*” și a referirilor la monarhie au început chiar de la Academia Regală de Muzică, Conservatorul „Ciprian Porumbescu” (astăzi Universitatea Națională de Muzică din București). Rectorul acestei instituții, compozitorul și dirijorul Mihail Jora, a fost printre primele victime. El era la o ședință publică în momentul în care s-a anunțat abdicarea forțată a regelui Mihai. S-a ridicat în picioare și i-a rugat cei prezenți să țină un moment

de reculegere pentru monarhie. Această faptă i-a adus ostracizarea, fiind dat afară și de la Conservator și de pe listele Uniunii Compozitorilor (el a trăit câțiva ani la limita subzistenței, iar pe urmă a fost reabilitat și respectat).

În acest context, s-a pus problema creării unui „Imn de stat” pentru *Republica Populară Română*. În 4 ianuarie 1948, în ziarul „*Flacăra*” a fost publicat cel de-al treilea Imn de stat al României, denumit „*Zdrobite cătușe*”, pe versuri de Aurel Baranga și melodia de Matei Socor, membru al Partidului Comunist Român din perioada ilegalității: o melodie cu versuri de propagandă, în care era proslăvită Republica Populară și „*prietenia cu poporul sovietic eliberator*”.

În ciuda opoziției și amenințărilor venite din partea oficialităților vremii, melodia „*Deșteaptă-te, Române!*” a rămas în conștiința opiniei publice românești, devenind simbol al rezistenței față de regimul totalitar. A fost cântată cu obstință în unele medii culturale, atrăgând represalii din partea puterii politice. În ianuarie 1948 „*Imnul Regal*” a trecut în clandestinitate. Însă, atât familia regală, cât și simpatizanții monarhiei utilizează frecvent acest imn, cu ocazia sărbătorilor și a evenimentelor naționale oficiale.

4. Al patrulea imn de stat

„*Te slăvim, Românie!*” (1953-1975)

În anul 1953, în plin proces de sovietizare a României, a fost introdus al patrulea imn, numit „*Te slăvim, Românie!*”, pe versurile poezilor Eugen Frunză și Dan Deșliu, muzica aparținând lui Matei Socor. Atunci, puterea politică a hotărât ca poporul să se bucure de faptul că armata sovietică era încă în țară și că elitele României interbelice își aflau sfârșitul în închisori, iar libertatea de expresie devenise o amintire interzisă și reprimată. A doua strofă sublinia prietenia cu Uniunea Sovietică și ideologia leninistă. Aceasta a fost cenzurată începând cu anul 1960, iar la scurt timp, imnul a rămas doar în interpretare instrumentală.

Acest imn a fost utilizat și în primii ani de după venirea în fruntea României a lui Nicolae Ceaușescu. Acesta a sesizat neconcordanțele între cuvintele textului și realitățile țării, căutând variante de înlocuire a imnului de stat care să nu facă referire la perioada de ocupare a țării de către trupele sovietice și să scoată în evidență faptul că România este stat național, unitar, independent și indivizibil, iar poporul este stăpân pe bogățiile sale.

5. Al cincilea imn de stat

„Pe-al nostru steag e scris unire” (1975-1977)

În 28 martie 1974, Marea Adunare Națională a instituit funcția de *președinte* al Republicii Socialiste România, iar Nicolae Ceaușescu a fost ales în unanimitate, devenind primul președinte al României. Acesta a susținut ca Imnul de stat al României să fie melodia patriotică „Pe-al nostru steag e scris unire”, compusă de Ciprian Porumbescu în anul 1880, pusă pe versurile lui Andrei Bârseanu pentru a fi imnul societății studențești „România Jună” din Viena, din care a făcut parte și Mihai Eminescu. Însă melodia fusese deja aleasă, din anul 1912, de Albania, ca *Imn Național al albanezilor*, la propunerea poetului Victor Eftimiu, albanez de origine (melodia este și astăzi Imnul Național al Albaniei!). În acest sens, Nicolae Ceaușescu a dispus ca melodiei respective să-i fie schimbat titlul și versurile, pentru a se încadra în ideologia partidului comunist. Astfel s-a născut o versiune hibrid cunoscută ca „E scris pe tricolor unire!” De asemenea, s-a încercat pe căi diplomatice să se negocieze cu conducerea comunistă de la Tirana pentru ca aceștia să-și conceapă un nou imn, dar președintele Albaniei, Enver Hodja, a refuzat cu vehemență să înapoieze României cântecul lui Ciprian Porumbescu.

6. Al șaselea imn de stat

„Trei culori” (1977-1989)

În anul 1977, la solicitarea lui Nicolae Ceaușescu s-a instituit un nou imn de stat al Republicii Socialiste România, pentru care a fost aleasă compoziția patriotică „Trei culori” („Tricolorul”), cu muzică și versuri de Ciprian Porumbescu. Muzica a rămas, însă textul a fost modificat, fiind impregnat cu ideologia epocii comuniste. Există mai multe variante ale „Tricolorului”, iar ultima strofă din versiunea anului 1977 suna astfel: „Iar tu, Românie mîndră, | Tot mereu să dăinuiești | Și în comunista eră | Ca o stea să strălucești!”

În perioada lui Nicolae Ceaușescu, cu luminile și umbrele sale, intonarea melodiei „Deșteaptă-te, Române” a redevenit semnal pentru schimbarea de regim politic. Aceasta i-a înșuflețit pe muncitorii brașoveni de la uzina „Steagul Roșu” în timpul revoltei din 15 noiembrie 1987, când au început să cante, mulți dintre ei chiar nemaștiind versurile. Răbufnirea muncitorilor brașoveni a readus mesajul și spiritul de speranță în conștiința publică. În jurul orei 10.00, în fața Spitalului

județean, brașovenii au cântat melodia „*Deșteaptă-te, Române!*”, simțindu-se eliberați de frică și teroare.¹³

În decembrie 1989, imnul național s-a înălțat pe străzi, însoțind masele de oameni ieșiți la manifestații, risipind frica de moarte și unind mulțimile pentru câștigarea deplinei libertăți. Este interesant de remarcat că în 21 decembrie 1989, la mitingul care i-a pecetluit soarta, Nicolae Ceaușescu a rostit și el două versuri din „*Deșteaptă-te Române*”, care se auzise la Timișoara: „*Murim mai bine-n luptă cu glorie deplină / Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ*”.

În 22 decembrie 1989, primul cântec al Televiziunii Române Libere a fost „*Pui de Lei*”, apoi, după ora 17.00 pe ecranele televizoarelor din toată țara a apărut sigla TVR, pe melodia „*Trei Culori*”, în varianta originală a lui Ciprian Porumbescu. La câteva minute după ora 19.00 a apărut Sigla TVR, fără fundal muzical. În continuare, la ora 19.24 a apărut din nou sigla TVR, cu melodia „*Trei culori*”, iar după ora 23.00, sigla TVR și „*Tricolorul*” (interpretat instrumental), urmat de „*Deșteaptă-te române!*”.

În noaptea de 22/23 decembrie 1989 au fost slobozite în eter, de către unii „revoluționari” specialiști în diversii, mai multe „*imnuri patriotice*”. Dintre acestea au ieșit în evidență: „*Pui de lei*”, „*Trei Culori*” și „*Deșteaptă-te, române!*”, iar în final s-a impus „*Deșteaptă-te, Române!*”. Astfel, „*Deșteaptă-te, române!*” a devenit în acel context geopolitic tensionat atât *Imn de stat*, cât și *Imn național*, înlocuind vechiul *Imn de stat*, cunoscut sub numele de „*Trei culori*”.¹⁴

7. Al șaptelea imn de stat

„Deșteaptă-te, Române!” (1990 - prezent)

Începând din ziua de 25 ianuarie 1990, Imnul de stat al României a devenit, prin hotărâre a noii conduceri politice a țării, cântecul „*Deșteaptă-te, Române!*”, compus din versurile a unsprezece strofe ale poemului „*Un răsunet*”, de Andrei Mureșanu, melodia fiind culeasă de Anton Pann și adaptată de Gheorghe Ucenescu. În noul context geopolitic creat după evenimentele din decembrie 1989, „*Deșteaptă-te Române!*” a fost timp de câțiva ani și imnul de stat al Republicii Moldova, la 27 august 1991, prin hotărârea Parlamentului

¹³ Dan Toma Dulciu, *Propunere de schimbare a Imnului Național al României și a Zilei Naționale*, 5 septembrie 2012.

¹⁴ *Lege privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice*, în „*Monitorul oficial*”, nr. 237 /26 august 1994.

acestei țări. În anul 1994, prin hotărârea Parlamentului din 7 iunie 1994, „*Deșteaptă-te, române!*” a fost înlocuit cu poezia „*Limba noastră*”, scrisă de Alexe Mateevici (1888-1917). Aceasta cuprindea 12 strofe de câte patru versuri fiecare, fiind un elogiu adus limbii române (fără ca numele limbii să apară explicit!) și un îndemn pentru prețuirea ei.

Abia în 22 iulie 1995, deputații din Parlamentul Republicii Moldova au aprobat strofele 1, 2, 5, 8 și 12 ale poeziei „*Limba noastră*” drept imn național și oficial al Republicii Moldova. Muzica acestui cântec a fost compusă de Alexandru Cristea, iar aranjamentul a fost realizat de Valentin Dînga.

În România „*Imnul Național*”, cântat de români pentru prima dată, în mod oficial, în 29 iulie 1848, este prețuit de popor. Tocmai din acest motiv, profund civic și patriotic, în fiecare an, în ziua de 29 iulie se sărbătorește „Ziua Imnului Național”, proclamată prin Legea nr. 99/1998.

Epilog

Orice român nativ se simte om liber atunci când rostește versurile cu puternică încărcătură etno-spirituală, profund românească și patriotică ale poeziei „*Deșteaptă-te, Române!*”, îngemănate într-un cântec străvechi și devenite „Imn Național”. Geneza acestuia se află în zorii epocii moderne a istoriei neamului românesc, trezind și astăzi emoții celor care îl cântă la bucurie sau la necaz ori îl ascultă cu multă pioșenie la diferite ocazii, de la ceremonii oficiale la competiții sportive.

„*Imnul național*”, adoptat și asumat ca „*imn de stat*”, alături de drapelul tricolor, stema țării și sigiliul statului constituie simbolul național reprezentativ prin care națiunea română, aflată într-un con geopolitic și vârtej geostrategic, marcate de agresivitate, își promovează valorile, interesele și nevoile existențiale, iar statul național, creație a națiunii române, își apără identitatea, independența, suveranitatea și unitatea națiunii române în fața agresiunilor de orice natură.

Col. (r.) conf. univ. dr. Aurel V. David

1964: STRUCTURILE INFORMATIVE ROMÂNEȘTI ÎN CONFRUNTAREA CU SPIONAJUL MILITAR SOVIETIC

Odată cu invazia politico-militară sovietică de la sfârșitul lunii august 1944, țara noastră a fost „anexată” ca stat vasal Imperiului sovietic, sens în care a fost înzestrată cu un regim politic de tip sovietic, obedient și loial invadatorului. Chiar în aceste condiții, în spatele conducerii „oficiale” a României comuniste acționa clandestin și o submina un „stat sovietic paralel”, bazat pe elemente de agentură deplin sau mai puțin conspirate. Acestea erau plasate în funcții cheie în Partid și în stat și activau într-un sistem articulat pe comandamentele militare sovietice de ocupație dispuse în puncte strategice pe tot teritoriul nostru național, susținute și de o „armată” sovietică de rezidenți, specialiști, consilieri, diplomați etc., venită în țara noastră să „dea ajutor” pe drumul socialismului.

Pentru a-și securiza imperiul ideologic în fața „imperialiștilor” occidentali, Uniunea Sovietică a înființat în anul 1955 Organizația Tratatului de la Varșovia și un fel de „Comunitate informativă” a tuturor organelor de securitate ale statelor socialiste, mecanisme instituționale prin care sovieticii au obligat toate aceste regimuri comuniste instalate de ei cu forța să contribuie financiar, cu resurse umane și tehnică militară la apărarea și menținerea ordinii imperiale sovietice (politico-militare) contra oricărei opoziții interne sau externe.

Dar, treptat, aceste regimuri comuniste s-au „înfestat” cu germenii național-naționalismului, ca frondă politică, economică și militară de emancipare față de Marele Senior sovietic. După retragerea armatei sovietice de ocupație în anul 1958, Bucureștiul a informat Moscova că își va reduce contribuția și participarea la Tratatul de la Varșovia (văzut ca instrument de ocupație militară sovietică). În mai 1962, la cererea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, conducerea Securității române a refuzat să înnoiască *Înțelegerea de colaborare și conlucrare* cu organele securității statului din Uniunea Sovietică. Apoi, caz unic în cadrul Tratatului de la Varșovia, la cererea repetată a părții române, conducerea KGB și-a retras în iunie 1963 rezidența oficială din cadrul Ministerului Afacerilor Interne al României! Ruptura româno-sovietică a fost atât de gravă încât în aprilie 1963 la Direcția de Contraspionaj din cadrul MAI al României s-a înființat un *Sector* aparte cu sarcina de a identifica, controla sau neutraliza în mod continuu și sistematic acțiunea subversivă sovietică în țara noastră, astfel că în cursul aceluiași an

fusese identificată 80% din totalul rețelei sovietice din România, după cum aprecia atunci Neagu Cosma, șeful contraspionajului.¹

În aprilie 1964, două evenimente au captat atenția lumii la București, devenind repere în cadrul tensionării relațiilor bilaterale româno-sovietice. Primul a fost reacția conducerii locale de Partid la așa-numitul „Plan Valev”, iar cel de-al doilea „*Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*” adoptată de Plenara lărgită a CC al PMR. Prin acestea, „național-comuniștii” de la București criticau hegemonia Moscovei în relația dintre partidele frățești, criticau „metodele greșite” ale fostului Comintern și amestecul său în treburile interne ale partidelor comuniste și muncitorești mondiale”, care a dus la „înălțurarea și schimbarea unor cadre din conducerea de Partid și chiar a unor Comitete Centrale în întregul lor, prin impunerea din afară a unor conducători, la reprimarea unor cadre valoroase, la blamarea și chiar dizolvarea unor partide comuniste”. Partidul nostru, acuzau românii, „a trecut și el, în acea perioadă, prin grele încercări, amestecul în treburile sale interne a adus daune din cele mai serioase liniei Partidului, politicii sale de cadre și muncii organizatorice, legăturilor Partidului cu masele”.

Și mai grav, sublinia atunci conducerea „național-naționalistă” a Partidului Muncitoresc Român: „După formarea *sistemului mondial socialist* aceste practici s-au extins și asupra relațiilor dintre state, ceea ce a sporit gravitatea consecințelor lor”, prin urmare, „**respectarea strictă a principiului potrivit căruia toate partidele marxist-leniniste sunt egale în drepturi**, a neamestecului în treburile interne ale altor partide, a dreptului exclusiv al fiecărui partid de a-și rezolva singur problemele politice și organizatorice, de a-și desemna conducerea, de a-și orienta membrii asupra problemelor politicii interne și internaționale, **reprezintă condiția esențială** pentru soluționarea justă a problemelor divergente, ca și a oricăror probleme pe care le ridică lupta lor comună”. „Nu există și nu poate exista un *partid-părinte* și un *partid-fiu*, *partide superioare* și *partide subordonate*”, (...) „nici un partid nu poate avea un loc privilegiat, nu poate impune altor partide linia și părerile sale”.²

¹ Arhiva de istorie orală – „Radio România” (RADOR). Din dosarele Securității: „1960 – Rețeaua KGB!”, interviu cu Neagu Cosma realizat de Octavian Silivestru, 7 martie 2002 (postat de V.B. la 19 ianuarie 2022), disponibil la: <https://www.rador.ro/2016/03/10/din-dosarele-securitatii-1960-reteaua-kgb/>. De asemenea: Neagu Cosma, Ion Stănescu, „În anul 1968 a fost programată și invadarea României. Informații inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României”, Editura PACO, pp. 30-31 (fără an apariție).

² Vezi: „*Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*” adoptată de Plenara lărgită a CC al PMR”, aprilie 1964.

În consecință, atitudinea din acei ani a grupării „național-naționaliste” a conducerii superioare de Partid și de Stat a României a reprezentat și era percepută ca o „Declarație de Independență” față de imperialii de la Moscova. Informații provenite atunci din „cercurile ambasadei ungare la București” confirmau că, în perioada anterioară și posterioară *Declarației din aprilie 1964*” a PMR, „*România a fost pe punctul de a părăsi atât Organizația Tratatului de la Varșovia, cât și Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, fiind sprijinită puternic în acest sens de Statele Unite ale Americii*”.

În acel context, **Alexandru Drăghici, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Interne**, a prezentat, la 24 iunie 1964, conducerii superioare de Partid și de Stat documentul intitulat: **„Situția cu privire la unele probleme referitoare la militarii căsătoriți cu cetățene sovietice, foști agenți ai organelor de informații sovietice, activitatea reprezentanților militari ai Comandamentului Forțelor Armate Unite și unele manifestări naționalist-șovine”**.³ Era, am spune, un aspru rechizitoriu la adresa spionajului militar sovietic (GRU) contra țării noastre. Prezentăm mai jos, pe larg, datele cuprinse în acest document:

„În cadrul MFA (Ministerul Forțelor Armate al României) se află 261 de ofițeri căsătoriți cu cetățene sovietice. Dintre aceștia, 247 ocupă funcții de comandă, iar 14 fac parte din *aparatul politic*. Ei se află grupați în special în garnizoanele București, Mangalia, Constanța, Timișoara și Cluj. Din analiza funcțiilor ocupate rezultă că 2 sunt locuitori comandanți de Divizie, 7 comandanți de regimente și similare, un șef de secție politică, 58 în comandamentele de armă și direcțiile centrale și 108 în cadrul unităților”. Dintre soțiile de ofițeri cetățene sovietice, „6 au făcut parte până la venirea în țară din *organele de securitate* ale URSS”.

Din materialele analizate „rezultă că o parte dintre acestea au o atitudine negativă față de regimul din țara noastră, fiind identificate în acest sens 34 cetățene sovietice și 24 care au legături frecvente cu *reprezentanții* sovietici aflați în România (...). În cursul acestui an au plecat în URSS la rude 52 soții de ofițeri. (...) Până în prezent, din numărul total de 261 cetățene sovietice căsătorite cu ofițeri români, li s-a acordat cetățenia română la 23, iar 35 au depus actele în acest scop (...). S-a stabilit că, influențați de soțiile lor sovietice, 55 de ofițeri români au atitudini dușmănoase la adresa politicii Partidului și statului nostru, 21 își exprimă dorința de a pleca din țară și a se stabili în URSS chiar și ilegal, precum cazul cpt. rg. 2 Vîlcovan Alexandru din Comandamentul

³ UM 0110, Dosar nr. 1836, vol. 5: MAI, Cabinetul Ministrului, nota, 24 iunie 1964.

Marinei Militare. Acesta, fiind chemat de activul de partid pentru a-și explica atitudinea și comportamentul, a adus injurii membrilor comisiei și ostentativ și-a notat numele acelor ofițeri care au luat cuvântul și a afirmat că *aceștia vor răspunde în viitorul apropiat de atitudinea lor față de URSS (...).*

Unii ofițeri români căsătoriți cu cetățene sovietice sunt lipsiți de demnitate, nu iau atitudine față de soțiile lor care îi jignesc, îi bat, sunt de acord ca ai lor copii să fie înregistrați ca fiind cetățeni sovietici sau își trimit soțiile să nască în URSS, copiilor li se face educație antiromânească, iar unii dintre ei nici limba nu o cunosc. De exemplu, colonelul Preda Constantin, șef la *Secția politică* în Direcția Învățământului Militar, este jignit grosolan de soție, iar copiii căpitanului Gîrd Vasile, ambii din Comandamentul Marinei Militare și alții nu cunosc limba română deoarece în familie vorbesc numai limba rusă (...).

Pentru atitudinea lor dușmănoasă față de politica Partidului nostru au fost îndepărtați din armată 37 de ofițeri și 34 cetățene sovietice, un ofițer a fost exclus din Partid, 35 ofițeri au fost mutați din unele sectoare importante în care lucrau.

În cadrul Forțelor Armate ale României până în prezent **au fost identificați 53 foști agenți ai organelor de securitate sovietice**, dintre care 41 ofițeri, 6 subofițeri, 6 angajați civili. Dintre aceștia, 25 au fost îndepărtați din Armată.

Din datele pe care le deținem rezultă că 48 au fost recrutați în timp ce se găseau pe teritoriul URSS, dintre aceștia 27 au venit în țară cu Divizia *Tudor Vladimirescu*, iar 5 au fost recrutați după 23 august 1944. Sunt date că după 23 august **au fost reactivați 6 agenți** din cei recrutați în timpul prizonieratului. Majoritatea acestor agenți după 23 august 1944 au pătruns în diferite funcții de conducere în Forțele Armate, ca de exemplu: general-maior (r) Lungu Mihai (Mișa Wecsler, n.n.), fost șef al Spatelui Forțelor Armate; colonel (r) Sevcenco Sergiu, fost șef al Direcției Gospodăriei MFA și alții.

Lt.-col. (r) Strujac Gheorghe, care a fost recrutat în 1942 în timp ce se afla prizonier în URSS, în anul 1949 a fost reactivat la Ambasada sovietică, dându-i-se sume de bani. În perioada 1952-1956, în timp ce lucra la cabinetul adjunctului ministrului Forțelor Armate, a fost în legătura consilierului sovietic general **Nicolaevici**, căruia i-a furnizat informații despre fortificații, capacitatea de producție a unor uzine și fabrici pe care le vizita consilierul și alte date.

Lt.-col. Savin Stratulat din Comandamentul Diviziei 10 Mecanizată, căsătorit cu o cetățeană sovietică, în anul 1957 în timp ce era elev la studii în URSS a fost recrutat agent de către organele NKVD.

Colonel (r) Roman Andrei a făcut parte ca ofițer din NKVD, iar după 23 august 1944 a lucrat în cadrul Comisiei Aliate de Control unde s-a ocupat cu munca informativă recrutând agenți pentru *organele de informații sovietice* (...).

Angajatul civil Zancovoi Anatole, în timp ce lucra la Comandamentul trupelor sovietice din Arad, în anul 1945 a fost recrutat ca agent primind numele conspirativ *Lapușchin*. După aceasta a fost preluat în legătură de colonelul sovietic Nasani, *consilier* la o mare unitate din Basarabi cu care a ținut legătura până în anul 1952. În timpul colaborării cu organele de informații sovietice, lui Zancovoi Anatol i s-a cerut și a furnizat informații cu privire la activitatea și comportarea ofițerilor și subofițerilor români și caracterizări despre cadrele de conducere din divizie.

Discutându-se cu un număr de 65 traducători care au lucrat pe lângă *consilierii sovietici* din cadrul Forțelor armate, a rezultat că aceștia se ocupau și de culegerea de informații despre starea de spirit a militarilor, a populației, traduceau în limba rusă autobiografiile unor cadre cu funcții de răspundere pe care le trimiteau în URSS (...).

În prezent, reprezentanții sovietici mențin legătura cu unii foști agenți, se întâlnesc cu aceștia în diferite locuri pentru a se informa asupra măsurilor luate de către conducerea de Partid și de Stat. În ziua de 7 martie 1964, colonelul Sarov a fost în vizită la colonelul (r) Sevcenco Sergiu (Serghei) cu care a purtat diverse *discuții*, printre altele, colonelul Sarov interesându-se și cu privire la *persoana care locuiește* într-o casă de lângă domiciliul său, afirmând că *el stă acolo de trei ani și jumătate și acolo nu locuiește nimeni*. Sevcenco a afirmat că acolo a stat înainte fata lui Gheorghiu-Dej. Sarov a răspuns că este interesant *să știu cine locuiește acolo*. În continuare, Sevcenco Serghei l-a informat pe col. Sarov că a fost emis un **ordin al ministrului Forțelor Armate** care interzice ofițerilor să aibă legături cu străinii și l-a sfătuit pe Sarov să fie mai prevăzător, între cei doi având loc și alte întâlniri în diverse locuri. Sevcenco Serghei are *legături* cu 17 persoane, dintre care unele sunt foști agenți ai organelor sovietice, cum sunt: Stanciu Ion, președintele Gospodăriei de Stat din com. Baba Ana; Sadagurschi Haim; Gogioiu Mircea etc.

Colonelul (r) Gonciaruc Petre, fost *rezident* al *organelor de informații sovietice*, a contactat-o pe soția lt.-col. Ion C. Florea, cetățeană sovietică, pe care după ce a prelucrat-o, arătându-i că *aici vor să facă ca în Iugoslavia, să ne curețe, iar pe alții să-i bage în lagăr*, i-a spus că atunci când se va deplasa la Moscova să ia legătura cu tatăl și fratele ei și cu un general, fost șef al său, căruia să-i spună situația din România și *să-i aducă ce-i va trimite*.

Cpt. rg. 1 Bejan Anton, șeful Secției traduceri din Comandamentul Marinei Militare, a afirmat că pe timpul cât a lucrat la Președinția Consiliului de Miniștri a primit sarcină din partea Anei Pauker să urmărească activitatea unor tovarăși din conducerea de Stat și de Partid și că înainte de 1944 a lucrat în *organele de securitate sovietice*. S-a manifestat împotriva *Declarației* (din aprilie 1964 a CC al PMR, n.n.), căutând să scoată în evidență că situația relațiilor dintre țările socialiste se datorește altor cauze. A fost în relații apropiate cu contraamiralul sovietic **Domnin** Simion Vasilevici, fost *consilier* pe lângă Comandamentul Marinei Militare, cu care a discutat dușmănos politica Partidului nostru. La 21 iunie 1964, Bejan Anton a vorbit cu viceamiralul **Alexeev**, livrându-i acestuia *ceea ce i-a promis*. (...)

La 15 iunie 1964, gl.-lt. **Marcenco** (E.T. Marcenko, n.n.) discutând cu ambasadorul URSS la București și cu atașatul comercial a afirmat că *ministrul Forțelor Armate al României a fost sergent în armată, noi (sovieticii) l-am făcut general, noi l-am făcut ministru și acum nu ne execută ordinele* (se referă la Leontin Sălăjan, fost Silaghi, frate vitreg cu Ion Stănescu – viitorul președinte al Consiliului Securității Statului și ministru de Interne, n.n.).

La 21 iunie 1964, o mașină a Ambasadei sovietice s-a deplasat la domiciliul generalului (r) Nicolau Serghei cu diverse pachete, între care băutură, șoferul ambasadei sovietice rugându-l pe acesta să meargă împreună și la generalul (r) Pintilie Gheorghe.

Colonelul sovietic Sarov N. Vladimirovici și-a creat relații cu un număr de 34 persoane, printre care: col. Gîngioveanu Anton; lt.-col. Cojoc Leonid; col. Tarabaș Gheorghe; lt.-col. Miclăuș Vasile; col. Mardare Ion; lt.-col. Duca Dimitrie; col. Fotache Gheorghe; col. (r) Sevcenco Sergiu; col. (r) Gonciaruc Petre; cpt. (r) Elas Victor - fost translator la consilierii sovietici; maiorii (r) Iordan Gheorghe și Vassi Iosif, îndepărtați recent din armată⁴, indicând acestor persoane să nu mai folosească telefonul pentru menținerea legăturilor, să se întâlnească în locuri dosnice, iar cu ocazia întâlnirilor pe care le realizează îi prelucrează contra politicii noastre de stat, afirmând că *România duce o politică neclară și confuză, că tot ceea ce se petrece la noi s-ar datora politicii pe care o duc tov. Maurer și Ceaușescu, că membrii delegației noastre care au fost în China sunt naționaliști*.

Într-o discuție cu lt.-col. Ciugarin Victor, căsătorit cu o cetățeană sovietică, col. Sarov a afirmat că este contrariat de faptul că în prelucrarea care

⁴ Detalii despre ofițeri români aflați în serviciul organelor sovietice de informații a se vedea și la: Remus Macovei, „*Corifeii Armatei Populare*”, Editura Next Book, Constanța, 2023.

s-a făcut de MFA, cu participarea unui cerc restrâns de persoane, s-a arătat că între conducerile din România și URSS sunt păreri diferite, lucru pe care îl știe din surse precise (...).

Un alt element activ este maiorul sovietic Lev **Fomin**, translator, care și-a creat relații cu peste 60 de ofițeri și civili, printre care: cpt. rg. 1 Bejan Anton; maior dr. Mihăilescu Dumitru; lt.-col. dr. Băcăoanu Artur; angajatul civil Husanu Alexandru; cpt. (r) Verbinschi (Paul Verbițchi⁵, n.n.). De exemplu, la 12 septembrie 1963, Husanu Alexandru a solicitat o întâlnire cu maiorul Fomin, pentru a-i da unele informații, întâlnire cu care acesta a fost de acord și l-a instruit să motiveze venirea lui prin aceea că îi aduce câteva becuri electrice. La 25 martie 1963 Fomin a avut o convorbire telefonică cu lt.-col. Băcăoanu Artur, cei doi discutând codificat (...) (în octombrie 1969 Lev Fomin lucra ca *specialist* sovietic la Uzina nr. 2 Brașov, n.n.).

Generalul-locotenent **Marcenco** și generalul-maior **Socolov** (reprezentanți ai Comandamentului Forțelor Armate Unite din cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia, n.n.) *se amestecă în treburile interne ale Armatei Române*, ei au cerut diverse materiale și relații privind baza materială de instrucție a acesteia, rezultatele inspecțiilor efectuate la unități și mari unități și calificativele obținute. Au cerut *instrucțiunile organizatorice* și *ordinul ministrului Forțelor Armate* pe anul 1964, referitor la pregătirea de luptă a trupelor, afirmând că *aceste documente nu vor fi aprobate de ministrul Forțelor Armate până nu vor fi văzute de ei*.

Deși prin *statut* nu au dreptul să se intereseze decât despre *marile unități* care sunt incluse în Trupele Comandamentului Forțelor Armate Unite, totuși, au pretenția să participe la toate activitățile ce se desfășoară în Ministerul Forțelor Armate. Cu ocazia deplasării la unități manifestă neîncredere în rezultatele obținute în pregătirea de luptă a militarilor, încearcă să se amestece în activitatea unităților, se interesează de starea de spirit a militarilor și cum trăiesc aceștia. Având mașini cu *număr de armată*, reprezentanții militari sovietici se deplasează în afara Bucureștiului fără nici o restricție. În ziua de 23 iunie 1964, soția generalului-locotenent Marcenco a afirmat față de un cetățean român: *Ai voștri se poartă urât cu noi... dar oamenii de jos, poporul, sunt foarte buni; dar*

⁵ Paul Verbițchi, născut la 16 iulie 1916, Bălți, fost prizonier în URSS și întors în țară cu „Divizia Horea, Cloșca și Crișan”. În perioada 1947-1948 a fost „numit” aghiotant la Petru Groza, „calitate” în care ținea contact cu Ambasada sovietică, cu Comisia Aliată de Control și cu cabinetul general-colonelului Susaikov, contraamiral Rogolenco, col. Zaharov, col. Borisov, gl.-mr. Moscvitin și ambasadorul Kavtaradze; conf.: UM 0110, Dosar nr. 93.

guvernul vostru nu este bun... și cât am dat noi pentru România. La voi în România nu a fost făcut nimic, totul a fost dat de Uniunea Sovietică.

Viceamiralul (V.N.) **Alexeev**, reprezentant militar pe lângă Comandamentul Marinei Militare, s-a interesat de unele date care depășesc atribuțiile sale. De exemplu, cum este organizată paza frontierei de stat a României, dacă sunt trupe speciale, cui aparțin în MFA sau MAI, numărul membrilor de Partid și UTM din Marina Militară, cum se face pregătirea politică a militarilor, dacă sunt biblioteci și cărți în limba rusă, indicând ca în biblioteci să fie astfel de cărți.

Unii militari din țările socialiste care vin în România cu diferite misiuni se dedau la manifestări dușmănoase la adresa politicii Partidului și statului nostru. Din datele pe care le deținem, rezultă că înainte de venirea lor în țara noastră sunt prelucrați a avea o atitudine neprietenosă, de neîncredere și să evite a duce discuții politice cu cetățenii români (...).

În februarie 1964, cpt. **Mirgoroschi** F.M., conducătorul delegației militare sovietice care a venit la noi în țară pentru predarea unor rachete, a afirmat față de ceilalți membri ai delegației: *Să nu uităm nici un minut unde ne aflăm, aici este o țară mică, dar schema a rămas aceeași, situația noastră este foarte încordată aici în România unde ești supravegheat și urmărit. Relațiile noastre cu ei trebuie să corespundă raporturilor politice care există între statele noastre. (...)*

Tot în februarie 1964, cu ocazia unei deplasări efectuate la Constanța, N.N. **Kuznețov** - consilier la reprezentanța comercială sovietică din București - a luat legătura cu specialiștii sovietici Mihail **Agoev** și Tsarov **Bogdan**, veniți la un regiment de aviație pentru verificarea agregatelor de pe avioanele MIG 21 F. Cu acest prilej, Kuznețov i-a instruit pe cei de mai sus asupra atitudinii ce trebuie să o aibă față de partea română, cerându-le specialiștilor sovietici să nu arate românilor *instrucțiunile de folosire* a motoarelor de avion deoarece ele au caracter secret. La remarca că românii au cerut instrucțiunile, că le trebuie, Kuznețov s-a răstit arătând că nu trebuie dat nimic, deoarece relațiile politice româno-sovietice nu sunt foarte bune: *Voi nu înțelegeți politica, sunt relații și relații. Bine, a intervenit în discuție unul dintre specialiștii sovietici, dar fără instrucțiuni vor fi victime, se pot distruge motoarele, ei nu pot avea încredere în vorbele noastre, în munca noastră, în prestigiul nostru.* Spuneți-le doar cum să procedeze, a recomandat Kuznețov, arătați-le numai, dar nu le dați, instrucțiunile sunt instrucțiuni, apoi le-a explicat acestora că în caz de avariere a tehnicii vor susține că românii sunt slab pregătiți din punct de vedere tehnic, că

îi depășește tehnologia înaltă folosită de poporul sovietic (n.n. pe baza acestor *interceptări*, ofițerii români au fost avertizați și au refuzat să preia fără *documentație* tehnica sovietică livrată, fapt de a stârnit revolta lui Kuznețov, care se plângea ulterior la ambasadă de „tupeul românilor”).

În mai 1964 o delegație de ofițeri români a participat la Praga la o consfătuire pe linia Tratatului de la Varșovia și întrucât delegația română a sosit ultima, celelalte delegații discutau (ironic) că *românii deja au ieșit din Tratat*. La un moment dat, sovieticii au propus ca până la sfârșitul anului 1964 toate statele membre ale Tratatului de la Varșovia să asigure legăturile de transmisiuni pe linia Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului, recomandate prin Protocol; toate delegațiile au fost de acord, mai puțin delegația Armatei Române, care în urma unei *analize* a argumentat că în termen de șase luni nu este posibilă realizarea acestei sarcini și că, *actualmente, cu legăturile existente se satisfac nevoile țării noastre*. În urma acestei intervenții ofițerii sovietici au criticat aspru poziția armatei noastre, în schimb, noi le-am explicat lor și celorlalte delegații că poziția noastră se bazează pe argumente tehnice, în timp ce poziția lor are la bază doar argumente politice. Șeful delegației ungare s-a raliat poziției sovietice și s-a adresat delegației noastre cu *argumentul tehnic* că noi trebuie să știm că *majoritatea dispune și minoritatea se supune*.

În prezent, se **află în URSS la studii un număr de 149 militari**, dintre care 102 ofițeri urmează cursurile Academiei militare, 41 elevi studiază la Școala militară de ingineri de marină din Baku, iar 6 ofițeri se află la un curs de specializare din orașul Pezna. *Întreaga tematică a învățământului politic nu este în concordanță cu linia Partidului nostru, nu este axată pe problemele concrete din țara noastră*, iar când se dau exemple despre unele succese ale poporului român, acestea sunt atribuite în exclusivitate ajutorului acordat de URSS, și când elevii dau răspunsuri în baza documentelor noastre de partid, profesorii manifestă nemulțumire față de acești elevi și le dau calitative slabe. Prin conferințe, lecții și seminarii se insistă pentru însușirea de către cursanți a punctului de vedere al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice privind relațiile între partide și cele din cadrul CAER (...).

Ofițerii români aflați la studii în URSS sunt influențați să se căsătorească cu cetățene sovietice, urmărindu-se a-i lega mai mult de Uniunea Sovietică. Astfel, din cei 102 ofițeri care studiază în URSS, până în prezent 11 ofițeri sunt căsătoriți cu cetățene sovietice. În ultimul timp se organizează în incinta academiilor diferite reuniuni unde sunt invitate cetățene sovietice. Caracteristic este exemplul de la *Școala superioară de ingineri de*

marină din Baku, unde studiază elevii români cu vârste între 19-23 ani și unde se organizează astfel de reuniuni ***de trei ori pe săptămână***.

În ceea ce privește pregătirea militară a acestor elevi (români), li se creează condiții diferite de învățământ față de celelalte grupe de străini, precum: bulgari, cehi, est-germani, polonezi și unguri, în sensul că li se limitează accesul în sălile de specialitate, laboratoare, nu li se prezintă tehnica cea mai modernă, li s-a scos din programa analitică teme importante și li s-a introdus probleme minore care nu au nimic în comun cu pregătirea lor. De exemplu, la Facultatea militară de ingineri radiolocație din Kiev, 300 ore de specialitate au fost înlocuite cu tactica plutonului, campaniei și batalionului de infanterie.

Se mai observă în ultimul timp că unii cetățeni români de alte naționalități din armată au fost semnați cu manifestări naționaliste și iredentiste (...).

Privind *compoziția națională a Forțelor noastre armate*, rezultă că din întreg efectivul armatei un număr de 14 104 sunt cetățeni români de alte naționalități, dintre care 825 ofițeri, 242 subofițeri, 123 elevi școli militare, 830 angajați civili și 12 084 militari în termen. Pe naționalități, astfel: maghiari 11 298, din care ofițeri 694, subofițeri 200 (...); germani 1731, din care ofițeri 28, subofițeri 14 (...); ruși și ucraineni 390, din care ofițeri 32, subofițeri 16 (...); evrei 197, din care ofițeri 32, subofițeri 3 (...)⁶.

*

Rezultă că la nouă luni de la situația sus-raportată de ministrul Alexandru Drăghici, conducerea MAI a informat că în cadrul MFA se mai aflau încă 222 ofițeri căsătoriți cu cetățene sovietice. Dintre aceștia s-a identificat un număr de **58**, care – **împreună cu soțiile** – „se manifestă dușmănos la adresa politicii Partidului și statului nostru”. De asemenea, se aflau în URSS un număr de 77 ofițeri „care studiază la academii și școli militare superioare de ingineri de marină (...). Dintre aceștia, 10 ofițeri au fost reținuți în țară ca urmare a faptului că 6 s-au căsătorit cu cetățene sovietice, iar 4 pentru comportare nedemnă. Cei căsătoriți cu cetățene sovietice au fost încadrați la Academia Militară (din România) pentru continuarea studiilor”. Era dat ca exemplu colonelul Alexei Hîncu - ofițer revizor la Brigada 38 Căi Ferate București, membru al PMR/PCR, „cunoscut că în anul 1940 a fost agent al NKVD și că pe timpul cât s-a găsit în Basarabia a purtat numele de Alexie Mirosnicenco Ghinculov”. Acesta s-a manifestat nemulțumit că este retrogradat mereu din funcție fără să i se spună de ce. A afirmat că știe precis că la nivelul conducerii

⁶ UM 0110, Dosar nr. 1836, vol. 5: MAI, Cabinetul Ministrului, nota, 24 iunie 1964.

superioare de Partid *a fost decis ca în trei etape ca să se termine cu cei care au avut legături cu sovieticii*: (1) cei căsătoriți cu rusoaice; (2) cei născuți în URSS; (3) cei care au făcut studii în URSS.⁷

Conform MAI (Direcția de Contraspionaj), în perioada ianuarie 1964 - ianuarie 1965 „în urma verificărilor și documentării activității și comentariilor dușmănoase ale unor cadre și angajați civili din cadrul MFA au fost demascate și avertizate un număr de 315 elemente”. Pe categorii situația se prezenta astfel: 50 ofițeri; 20 subofițeri; 36 angajați civili; 199 militari în termen, cu precizarea că „dintre aceștia mai sunt în prezent în armată: 12 ofițeri, 9 subofițeri și 17 angajați civili”.

*

Așadar, în contextul tensiunilor bilaterale româno-sovietice din anii 1962-1964, fenomenul căsătoriilor rusoaicelor cu elita politico-militară din țara noastră a îngrijorat conducerea „naționalistă” a României. S-au făcut eforturi pentru a limita numărul acestor mariaje, iar dacă se considera necesar ofițerii respectivi erau îndepărtați din posturile „sensibile”. Se știa că rușii nu dădeau *aprobarea de căsătorie* dacă măcar unul din soți nu era recrutat, așa că pentru contraspionaj toate rusoaicele căsătorite cu români erau suspecte.

Culegerea de informații cu specific militar din țara noastră era îndeosebi sarcina reprezentanților din cadrul *Comandamentului Forțelor Armate Unite* (CFAU al OTV) și atașaturii militare sovietice la București. De aceea, pe această linie tensiunile bilaterale cu sovieticii erau și mai grave, ei acuzau România că prin lipsa sa de „loialitate” și înregimentare militară în cadrul lagărului statelor socialiste pune în pericol securitatea *Tratatului de la Varșovia* pe întreg flancul său de Sud-Vest.

La București a sosit activistul sovietic Nikolai Podgornî, care a reproșat românilor că persecută rezidentele sovietice. Prim-ministrul Ion Gh. Maurer a replicat că aceasta era într-adevăr o problemă, dar în sensul că unii bărbați români s-au căsătorit cu cetățene sovietice. La revenirea lor în țară, ei ocupă funcții de răspundere, mai mici sau mai mari. În această situație, unii sunt trimiși peste hotare, de exemplu, în diplomatie, unde soțul are pașaport românesc iar soția lui pașaport sovietic. Astfel iau naștere situații delicate, care nu pot fi trecute cu vederea în străinătate. Maurer l-a întrebat direct pe

⁷ UM 0110, Dosar nr. 1837, vol. 3: MAI, Cabinetul Ministrului, nota nr. 103, 16 martie 1965.

Podgornî: *Dumneavoastră aveți cazuri de diplomați aflați la post peste graniță în care soțul are pașaport sovietic iar soția pașaport al unei alte țări?*⁸

Conducerea statului român a emis **Decretul nr. 583/1964**, completat de un **Ordin al ministrului Forțelor Armate**, care interziceau cetățenilor români (deci și ofițerilor) legăturile „neoficiale” cu străinii, dar care în realitate aveau ca țintă *rezidentele sovietice căsătorite cu cetățeni români*. Ele erau astfel obligate să își ia cetățenia română dacă voiau ca soții lor ofițeri români să-și păstreze posturile și funcțiile. De asemenea, în cazuri de „spionaj”, dobândind cetățenia română, rezidentele se supuneau legii române putând fi acuzate de „trădare”. Ca urmare, ambasada și consulatele sovietice din țara noastră au fost asaltate de rezidente care reclamau faptul că autoritățile române le obligă să renunțe la cetățenia sovietică, în caz contrar ele fiind amenințate cu *deportarea* în URSS. Unele s-au repatriat împreună cu copiii, unele își influențau soții români să plece să se stabilească în URSS, iar altele evitau să mai frecventeze „în scop informativ” sediile ambasadei și consulatelor sovietice în România.

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

Bogdan Dițu: *Înainte de furtunii*

⁸ Larry L. Watts, „Oaia albă în turma neagră. Lupta pe frontul intern: politica de securitate a României în perioada Războiului Rece”, Editura Rao, București, 2018, pp. 21-22.

1914-1916: TERORISM PE TERITORIUL ROMÂNIEI

Izbucnirea conflictului european în 1914 a impus întărirea măsurilor de siguranță la nivel național. Ministerele și marile companii din ambele tabere aflate în conflict – Antanta (Anglia, Franța și Imperiul rus) și Puterile Centrale (Imperiul german, Imperiul austro-ungar și Imperiul otoman) – și-au trimis reprezentanții în statele neutre, atât pentru a achiziționa produse și echipamente, cât și pentru a influența opinia publică să adere la cauza blocului politico-militar respectiv. Pe acest fond, presa scrisă, singura disponibilă la nivelul tuturor straturilor sociale și capabilă să creeze curente de opinie pertinente, a fost monitorizată cu atenție, de la proprietar, membrii redacției, articolele publicate și până la finanțare și interesele urmărite.

În vara anului 1914, în vizorul Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale (DPSG), structura informativă/contrainformativă care avea atribuții în acest domeniu, a intrat un jurnalist austro-ungar de origine română.

La 1 august 1914 agentul nr. 28 află că la proprietarul ziarului „Răsboiul”, Anastasescu, s-a prezentat Iosif Benning, care i-a propus să publice informații despre situația din Europa pe care i le va oferi el. Pentru a-și dovedi posibilitățile de informare a lăsat un articol – „Expulzarea românilor din Franța” – care a și fost tipărit în „Răsboiul”. Benning era un cetățean ungur, proprietar al unui birou de agentură și comision, dar și „*propagandist aprig al intereselor germane în România*”¹, după cum a fost analizat de DPSG. Propagandist, propagandist, dar un an de zile acesta nu mai are nici un fel de activitate. Mă rog, una vizibilă, identificată de agenții DPSG sau devoalată prin presă.

În iunie 1915 grănicerii români surprind în flagrant pe Ioan Fulga, hamal în gara Predeal, când intenționa să treacă peste frontieră „*două pereche de desagi și una legătură cu 100 kg făină grâu*”.² Ca orice hamal demn și orgolios la cercetări i-a denunțat imediat pe colegii de muncă I. Razolea și I. Munteanu că practică pe scară largă contrabanda cu produse și animale. Cei doi sunt reținuți și începe o sarabandă a declarațiilor și... denunțurilor. Din denunț în denunț se ajunge, totuși, la o informație serioasă. La 23 iunie 1915, Razolea

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (în continuare: DPSG), dosar 587/1914, f. 1

² *Ibidem*, f. 12.

și Munteanu, cu sprijinul unor femei și al rudelor din Râșnov, au trecut din Ungaria în România „*cinci colete, lăzi grele, conținând explozibil (dinamită) și muniții de război*”³, pentru care au primit 80 lei fiecare. Lăzile au fost preluate de un cârnățar din Sinaia, Dumitrică, acesta le-a dus la Azuga cu căruța și de acolo, cu trenul, la București. Hamalii au reținut, vag, că destinatarul ar sta pe șoseaua Filantropiei, dar nu-și aminteau numărul sau vreun nume. Pe baza acestor relatări s-a luat decizia de a cerceta birjarii care au făcut curse între Gara de Nord și șoseaua Filantropiei în data respectivă, după sosirea trenului de la Predeal. Agenții de siguranță aleargă, întreabă, cercetează și în cele din urmă identifică destinatarul lăzilor. Comisarul Vintilă Ionescu raportează la 27 iunie 1915 că I. Benning, domiciliat în șoseaua Filantropia nr. 13, și Petre Tenhof, domiciliat în strada Smârdan nr. 9, au fost beneficiarii lăzilor. La percheziția celor două imobile s-au descoperit doar un geamantan cu trei cutii (75.000 capse) și două bombe (32 kg fiecare). Se pare că marfa de contrabandă avea ca destinație Turcia și, probabil, ce n-a fost găsit a fost expediat mai departe. Dar Benning nu este de găsit, deoarece a fost chemat la Brașov, dar nu ca să fie mobilizat și trimis pe front, ci „*își servește Patria îmbrăcat civil*”.⁴ Tenhof, supus german, era fost președinte al societății corale *Liedertafel*, acum era șeful biroului Casei de expediții S. W. Hoffman și se ocupa cu tranzitul corespondenței de la prizonierii din statele beligerante. Nici el nu se afla în România și datele obținute îl arătau a fi în același oraș cu Benning – Brașov. Cercetările au arătat că la Râșnov s-ar afla „*o mare cantitate de asemenea muniții*”⁵, care trebuia introdusă în România prin contrabandă și expediată spre Turcia. Cel mai probabil ceea ce s-a descoperit a fost un prim transport, unul de verificare, care să testeze siguranța rutei. La 6 iulie 1915, DPSG a întocmit referatul de expulzare pentru Benning și Tenhof, iar două zile mai târziu guvernul nu stă pe gânduri și aprobă solicitarea.

Nici presa nu ratează momentul, «balul» fiind deschis de „Dimineța” (3 august 1915) cu „Cine e stăpânul lui Slavici?”, în care se menționa că „*înființatorul și proprietarul acestui ziar [Ziua - n.n.] este un concetățean sas al orașului nostru, comersantul Hans Benning, care s-a stabilit de mai mulți ani în București. (...) Să mai poftescă onorabilul româno-maghiar Slavici să susție că e directorul unui ziar românesc, care apără interesele neamului*

³ Ibidem.

⁴ Ibidem, f. 35.

⁵ Ibidem, f. 106.

românesc”. Același cotidian află de contrabandă și, la 12 august 1915, publică *„O nouă contrabandă nemțească cu dinamită”*: *„Acum câteva zile, în urma unui denunț (sic!), Siguranța Generală a Statului a făcut o descindere la un comisionar în str. Smârdan, unde a găsit o ladă plină cu dinamită și o alta cu capse. (...) Sunt implicați mai mulți agenți germani, binecunoscuți Siguranței Generale, care i-a pus sub îndeaproape urmărire”*. Nici „Acțiunea” nu se lasă mai prejos și tipărește *„Spionul german Benning la judecătorul de instrucție”* (20 august 1915). Aflăm astfel că Iosif Benning a revenit în România, însă *„îndrăznețul spion și propagandist german”* a fost chemat la Parchetul Prahova, care instrumenta cazul de contrabandă de la Predeal. În urma anchetei judiciare cei doi au fost condamnați la câte un an închisoare pentru introducere de materiale explozive în mod clandestin. Totuși, fiind deja expulzați de guvern, nu au executat nici o zi din pedeapsă. La 21 martie 1916, Tenhof a avut tupeul să reentre în România, însă în scurt timp a fost pofit să iasă definitiv.

Cu ocazia cercetărilor întreprinse de DPSG pentru identificarea lui Benning, a fost verificat și un văr al său, Bessler, aflat în Capitală de mulți ani și proprietar a două imobile în strada Mântuleasa nr. 4 și 8, unde închiria camere la conaționali. A rămas în baza de date a DPSG, fiind suspect pentru că a fost scutit de mobilizare de Consulatul austro-ungar. După 15 august 1916 o notă informativă l-a inclus în categoria spionilor: *„Atât numitul, cât și mama sa și o soră, care sunt proprietari și au făcut avere la noi în țară, nu vorbesc zilnic decât de război și aduc insultele cele mai grave la adresa țării care-i ospătează. (...) La Bessler, unde este un fel de refugiu și adăpost, vin aproape la două-trei zile persoane străine din Brașov și Ungaria pe care le dă drept neamuri, cunoscuți și care descind la dânsul spre a se sustrage supravegherilor de la hoteluri. Mai mult, niciodată n-a anunțat expres circa respectivă de sosirea acestor persoane la dânsul în gazdă. În prezent se găsesc în gazdă la dânsul două supuse austriece, mamă și fiică, din Cernăuți, care s-au refugiat în țară la noi. Acestea fac în permanență voiajuri în țară, când la Sinaia, când în alte direcții, pentru câte puțin timp și apoi se înapoiază aici. Una dintre aceste supuse austriece, fiica, aduce insulte grave țării și strigă în gura mare că vor vedea în curând românii steagul german pe Palatul Regal. Mama sa, cu ocazia ocupării Bucovinei de ruși, s-a retras cu trupele austriece în Ungaria și s-a stabilit la Bistrița, de unde probabil autoritățile au trimis-o la noi în țară spre a face spionaj. Tot în curte la Bessler mai stă supusa străină Madame Bock, care are un fel de restaurant unde se adună la masă o mulțime de supuși austrieci,*

*germani și unguri, care țin discuții și aduc insulte țării. În gazdă mai stă și un subcomisar de la Prefectura Poliției Capitalei, care ia și dânsul masa acolo și are sentimente filogermane. Acesta a făcut mari înlesniri la piață și în alte ocazii gazdei sale. Nu este exclusă posibilitatea ca acest subcomisar să comenteze sau să informeze pe acești străini cu măsurile ce se iau. De asemenea, nu este exclusă posibilitatea ca el să anunțe pe spionul Bessler, mai înainte de a fi arestat, ca acesta să se refugieze undeva”.*⁶ Acuzațiile erau prea dure pentru a rămâne în libertate, așa că el și mama și sora au fost reținuți pentru a nu mai fi un pericol la adresa siguranței naționale.

Cazul cel mai mediatizat din această perioadă a rămas, indiscutabil, cel în care serviciile de informații austro-ungare au pus la cale asasinarea violentă a unor oameni politici români.⁷ Lista a fost deschisă de premierul Ionel Brătianu, ministrul de Finanțe, Emil Costinescu, și foarte vocalul conservator Nicolae Filipescu. Se mai analizează puțin și se renunță la Brătianu, dar se adaugă Take Ionescu, alt individ incomod prin propaganda anti-Puterile Centrale. Planurile sunt gata, dar transpunerea în practică este grea. Logistica se mișcă greu, iar executanții ori dau rateuri, ori bir cu fugiții. În cele din urmă sunt recrutați doi inși, Ilie Toth (nume de pașaport Ileș Raab) și Ilie Ștefănescu (nume de pașaport Ion Baboș), care par a fi hotărâți să execute misiunea. La 1 decembrie 1915 se cazează la Hotel Dacia, însă după vreo oră au și fost ridicați cu tot cu bagaje de prefectul Poliției Capitalei și o echipă de comisari de siguranță. De fapt, s-au autodenunțat și s-au lăsat arestați. În bagajele lor se aflau câteva mașini infernale care trebuiau aruncate pe geamul casei lui Nicolae Filipescu și a lui Take Ionescu. De la început colaborează cu DPSG și explică tot. Au fost recrutați de serviciile de informații austro-ungare pentru a se integra în București și a identifica pe teren casele unor politicieni pro-antantiști. La 30 noiembrie 1915 au primit explozibilul la Predeal și l-au cunoscut pe Jakob Offenberger, care le-a explicat ce locuințe trebuie aruncate în aer. „*Băieți – le-a făcut instructajul Offenberger – băgați de seamă, nu vă pierdeți cumpătul. Acesta este un lucru de nimic, care-l poate face și un copil de zece ani. Aceasta se cheamă ecrăzită, uitați-vă ce jucărie, ce lucru de nimic, trageți sfoara și gata. Voi după cum văd sunteți băieți deștepți. Cunoașteți Bucureștiul destul de bine, știți unde este casa lui dl Filipescu și a dlui ministru Costinescu*”. Totul

⁶ Ibidem, f. 48.

⁷ Subiectul a mai fost abordat în: Florin Șinca, *Tentativa de atentat din anul 1915. Oamenii politici români în pericol*, în revista „*Historia*” nr. 8 (74)/2008, p. 14-20.

pare uns. Doar pare... Odată ajunși în Capitală cei doi îi scriu lui Nicolae Filipescu despre planul a cărei victimă trebuia să fie. Conservatorul le răspunde să se adreseze Poliției, dar și el anunță DPSG despre autodenunțul celor doi. Presa e pe fază și erupe la aflarea «bombei» de presă: „Adevărul” (3 decembrie 1915) – *„O descoperire senzațională. Ungurii plănuiesc atentate contra miniștrilor români și a șefilor opoziției. Trei arestări”*, care începea cu „*Ungurii au plănuit un mizerabil atentat contra dlor Emil Costinescu, Take Ionescu și Nicu Filipescu*”; „Naționalul” (3 decembrie 1915) – *„Un atentat plănuit contra dlor Brătianu, E. Costinescu, Take Ionescu și N. Filipescu”*. În „Adevărul” din 4 decembrie 1915 au apărut trei articole pe acest subiect: „*Rostul complotului*”, care analiza ipotezele în cazul unui atentat reușit. Între altele se menționează că „*un atentat de așa natură ar fi dat loc și la represalii groaznice contra populației austro-ungare și germane de la noi. Și sub acest pretext să fim atacați. Complot fără rost nu se poate. (...) Deocamdată cuvântul de ordine trebuie să fie: ferțiți-vă de spioni. Guvernul însă nu și-a făcut datoria până acum în această privință*”; al doilea articol – „*Complotul unguresc. Ce spun autoritățile*”, a încercat să afle mai multe, însă nici un șef de autoritate nu a vrut să ofere declarații sau lămurii cu privire la caz. În sfârșit, Constantin Mille, semnează „*Nemții complotează*”, în care considera reprezentanții diplomatiei german și austro-ungar la București ca autori morali ai atentatului și arunca în media o ipoteză periculoasă: „*Dacă guvernul dlui Brătianu nu-și va face datoria, cel puțin cerând rechemarea celor doi miniștri nemți asasini, atunci românii vor fi în drept ei, la complot să răspundă cu complot, la tentative de asasinat cu alte tentative, la fapte cu alte fapte...*”. „*Dimineata*” (4 decembrie 1915) revine cu „*Senzaționalul complot maghiar din Capitală. Ungurii plănuiesc atentate contra miniștrilor români și a șefilor opoziției. Complotul pus la cale de politica din Budapesta. Trei arestări. Ce declară d-nii Costinescu și Victor Antonescu*”. De sărbătoarea Sfântului Nicolae (6 decembrie 1915) „*Libertatea*” a tipărit două articole asupra atentatului: „*Complotul din Capitală. D-nii Take Ionescu și Nicu Filipescu intervin pentru încetarea cercetărilor. Presa federatistă a amuțit ca prin farmec. Dl. Filipescu nemulțumit de apucăturile dlui Take Ionescu*”. Al doilea – „*Complotul*” – este ironic la adresa lui Take Ionescu, considerat că se victimizează prea mult și se încheie cu „*Mișei vor fi predați poliției, iar victima e încă în viață! Să ne trăiască!*”.

Dacă în media subiectul este abordat pe toate părțile, la DPSG se lucrează intens pentru a afla dedesubturile acțiunii. Faptul că a fost arestat

Jakob Offenberger e un succes care trebuie exploatat. Se iau la puricat materialele din arhivă și se descoperă că acesta nu e un necunoscut în spațiul românesc. Agentul Quintiliu Viciu⁸ îl semnalează la jumătatea lunii mai 1915 în București, catalogându-l „*cunoscut românofob, care a sosit aici în scopuri de spionaj*”.⁹ Îl urmărește și vede cum merge la Biserica Luterană, unde nu găsește pe cine căuta, apoi dă târcoale la cafeneaua High Life. În colțul străzii Știrbey-vodă cu Calea Victoriei s-a întâlnit cu doi conaționali, cu care a vorbit în limba ungară și s-au îndreptat spre Biserica Luterană, au intrat în curte și în imobilul din incintă, la parter. Viciu s-a apropiat de geam și a putut asculta câte ceva din cele ce se discutau înăuntru. La un moment dat Offenberger a spus: „*Când pentru noi, ungurii, și pentru germani este chestiunea întemeierii sau neîntemeierii unui imperiu mondial, atunci nu mai poate fi jertfă așa de mare care să nu o aducem, în special noi, ungurii. Ori învingem, ori suntem pierduți pe vecie*”.¹⁰

La începutul lunii decembrie 1915 Offenberger, aflat la Văcărești, elaborează un memoriu în care, evident, se dezvinovățește. Este doctor în drept și științe politice la Universitatea din Cluj și lucrează ca avocat în Baroul Brașov. A luptat cu Regimentul 24 Honvezi din Brașov între iulie 1914 și aprilie 1915, iar în timpul luptelor i-a degerat un deget și s-a îmbolnăvit de stomac. A fost demobilizat și a încercat să facă ceva afaceri comerciale în România, dar n-a avut succes. În cele din urmă s-a apucat de contrabanda cu aur, mijlocită chiar de funcționarii vamali unguri. Despre cei doi atentatori care l-au denunțat a declarat ferm: „Neg în mod energic că aş fi văzut pe cei doi oameni care mi-au fost arătați, fie acolo, fie într-altă parte, deci nici la hotel, în nici o cameră, nici într-altă parte”¹¹. La închisoare face cunoștință cu Victor Mehedințeanu, un deținut cunosător de germană și om bun la toate în acel mediu. Cu o psihologie primară Mehedințeanu îl descurajează pe avocatul ungur, afirmându-i că nu trebuie să aibă încredere în procurori și judecători, mai

⁸ Quintiliu Viciu era originar din zona Tulgheș și în 1903 era student la Facultatea de Drept, Universitatea din Cluj, fiind premiat la concursul „Poezia populară română și literatura ei”. După 1918 a intrat în administrația publică fiind prim-pretorul plasei Săcuieni din județul Bihor (1923), senator de Bihor din partea Partidului Național Țărănesc (1928), pretorul plasei Tulgheș din județul Ciuc (1936), pretor principal al plasei Hărman din județul Bihor (1943), iar din octombrie 1944 a fost numit prefect de Făgăraș.

⁹ ANIC, fond DPSG, dosar 546/1915, f. 6.

¹⁰ *Ibidem*, f. 7.

¹¹ *Ibidem*, dosar 292/1915, f. 16.

ales în promisiunile lor de achitare sau o pedeapsă mică în caz de colaborare. Pe de altă parte, îi induce teama după ce îi declară că la Văcărești „*se poate aduce orice înfrângere la disciplină*”.¹² Offenberger se lasă amăgit și îi solicită sprijin pentru a expedia o scrisoare ministrului austro-ungar la București. Mehedințeanu acceptă inițial, apoi pretextează că e greu și în final, după ce i s-au promis 1.000 lei, acceptă. Ungurul mai este plimbat pe la Parchet pentru noi declarații și este tratat cu deferență și amabilitate. Își pierde din elan și amână trimiterea epistolei. Intermediarul își dă seama de situație și plusează afirmându-i că degeaba așteaptă să fie eliberat în curând. În scrisoarea pe care, în cele din urmă o elaborează, Offenberger arată că atentatele contra oamenilor politici români „*s-a urzit de către germani și anume planul e al generalului Freselius și urma să fie executat de către unguri*”.¹³ La Brașov el a fost cooptat de căpitanul Berg, care i-a trasat sarcina să lucreze cu Waldapfel la acest plan. Cei doi au planificat patru atentate asupra unor personalități din România, însă nici unul nu a fost dus la bun sfârșit. Primul a fost detectivul Iosif Nistor din Brașov, trimis cu însărcinarea „*de a comite cu revolverul atentatele*”.¹⁴ A doua oară Offenberger a fost trimis cu un tânăr la Timișoara, însă nu a reușit procurarea unui pașaport românesc, au continuat periplul la Budapesta, unde au primit un pașaport pe numele Hodoș. În cele din urmă, după mai multe ezitări, el a considerat că tânărul „*nu prezintă nici o seriozitate*”¹⁵ și cei doi s-au despărțit. Rolul lui Mehedințeanu în relația cu Offenberger rămâne unul neclar. Cotidianul „Acțiunea” din 26 februarie 1916 scrie cu litere mari: „*Senzaționala afacere de la închisoarea Văcărești. Directorul și grefierul închisorii împreună cu escrocul Mehedințeanu pun la cale evadarea atentatorilor unguri pentru suma de 500.000 lei*”. Presa era nemulțumită că, după descoperirea tentativei de evadare, sancțiunile aplicate au fost blânde: directorul de la Văcărești a fost mutat în aceeași funcție la Ocnele Mari, grefierul și Mehedințeanu (secretarul său) la Doftana. Rămâne ipoteza ca Mehedințeanu să fi acționat la «sugestia»

¹² *Ibidem*, f. 68.

¹³ *Ibidem*, f. 69.

¹⁴ *Ibidem*. Pentru mai multe despre cazul lui Iosif Nistor, a se consulta: Alin Spânu, *Un spion austro-ungar la București: românul Iosif Nistor din Brașov (1915)*, în volumul *Acta Carpatica II* (dr. Ioan Lăcătușu redactor responsabil), Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2015, p. 177-181.

¹⁵ *Ibidem*.

DPSG pentru a-l face pe Offenberger să recunoască implicarea în caz și persoanele care au organizat atentatul. De altfel, persoana celui arestat era un subiect fierbinte la Brașov. Aurel Vlad a semnalat, la jumătatea lunii februarie 1916, că germanii și rudele avocatului „*fac toate eforturile promițând sume enorme de bani unor persoane care s-ar angaja a ajuta la evadarea lui din închisoare*”.¹⁶ Pe raportul lui Vlad există o adnotare interesantă: „*Numele celor ce se vor angaja în acest complot nu se cunoaște încă, dar am luat măsuri ca la timp să avem cunoștință de ei*”. Eșecul atentatului din România face și alte victime. Căpitanul Berg, șeful Biroului de Informații din Brașov, „*a primit imputări pentru modul infructuos cum a lucrat afacerea Offenberger*”.¹⁷ Prin urmare, după analiza pertinentă a cazului de către superiori, a fost înlocuit din funcție cu căpitanul Wild.

În fine, la 24 octombrie 1916 Jakob Offenberger este condamnat la un an închisoare pentru contravenție la legea pașapoartelor. Aceeași pedeapsă au primit-o și cei doi atentatori, Toth și Ștefănescu. Deci, anchetatorii români s-au ținut de cuvânt și a primit o pedeapsă mică, cel mai probabil avându-se în vedere disponibilitatea sa de a colabora. La retragerea autorităților în Moldova (noiembrie 1916), toți trei au fost transferați la penitenciarul din Iași. La 9 mai 1917 conducerea a anunțat că Offenberger a decedat din cauza tifosului exantematic. Îl va urma Ilie Ștefănescu, a cărui viață se încheie la 19 mai 1917, probabil din aceeași cauză. Așa a decis destinul, însă uneori, după o viață care nu își urmează cursul firesc, pedepsele vin și din altă direcție, una divină. Dar și tupeul e pe măsură. Supraviețuitorul Ilie Toth înaintează un apel contra sentinței corecționale 1760/1916 la Curtea de Apel București, la 14 decembrie 1918. Nu are curajul să vină personal să-și susțină cauza, așa că magistrații decid că apelul este nefondat și cazul este închis. Definitiv.

Dr. ist. Alin Spânu

¹⁶ *Ibidem*, dosar 546/1915, f. 41.

¹⁷ *Ibidem*, f. 33.

MEMORIE PROFESIONALĂ

DIALOGURI PROFESIONALE CU GENERALUL MAIOR (R) **VICTOR MARCU** (II)

Continuăm publicarea dialogurilor profesionale cu generalul maior (r) Victor Marcu, începută în numărul anterior al revistei noastre.

V. Mălureanu: În contextul generat de riscul unei intervenții militare sovietice în România, generalul Cosma Neagu, șeful Direcției de Contraspionaj, o personalitate de referință a sistemului informațional din acea perioadă, a venit cu o inovație organizatorică. A trecut în acoperire, în rezidenturi, oarecum după modelul de organizare al Serviciului Secret de Informații, a unei bune părți a efectivului de ofițeri de contraspionaj. Noutatea organizatorică a durat puțin, invocându-se diminuarea controlului profesional asupra rezidenturilor, o reminiscență a modului de organizare a sistemului informativ impus de sovietici la începuturile comunismului. Cum evaluezi inițiativa Generalului Cosma Neagu și, mai ales, renunțarea la ea?

V. Marcu: Ce păcat că s-a renunțat la acel mod de organizare a activității informative!

Generalul Cosma Neagu, pe care nu l-am cunoscut personal, doar din auzite și discuții cu colegii care i-au fost subordonați, a intuit că munca de informații organizată în rezidenturi oferă niște avantaje cum ar fi: eficiența informativă sporită; creșterea, educarea și formarea unor ofițeri competenți și responsabili; asigurarea unei conspirativități mai mari și chiar reducerea cheltuielilor. Cred că acest model de organizare ar fi cel mai bun sub toate aspectele. În privința controlului, îți spun din proprie experiență că un șef profesional are suficiente pâghii de verificare a activității informative a ofițerilor și, mai mult, rezidentura îi oferă mai mari posibilități să corijeze activitatea și să facă o selecție mai riguroasă a celor mai buni ofițeri. Dar știi cum e, natura umană este foarte complexă și dacă cei care au puterea de decizie mai sunt și neaveniți sau animați de invidie și orgolii, lucrurile nu decurg așa cum trebuie. Pe atunci se discuta că a existat și o animozitate între generali

Cosma și Doicaru, șeful Direcției de Informații Externe, care a avut câștig de cauză, dar păguboasă pentru munca de informații, în opinia mea. Ofițerul de informații nu trebuie să stea în birou decât pentru a-și valorifica informațiile și nu mai mult. Numai valoarea informațiilor dintr-o unitate de timp îl califică pe ofițer, celelalte chestiuni sunt aleatorii. Omului îi trebuie libertate să acționeze în limitele unor proceduri clare și corecte, fă-l părtaș la actele de conducere și rezultatele extraordinare nu se vor lăsa așteptate. Și, mai în glumă mai în serios, din când în când aplică principiul leninist, „proștii cred, comuniștii verifică”.

Cred că îți aduci aminte că am încercat să asigurăm o reglementare la SRI, oarecum asemănătoare, în activitatea cu rețeaua informativă. Am întocmit proiectul de ordin și l-am difuzat tuturor unităților pentru a face propuneri de îmbunătățire, multe din acestea fiind integrate în ordin. Atunci am constatat aceeași opoziție din partea unor comandanți, aducând ca prim argument diminuarea posibilităților lor de a controla și verifica activitatea ofițerilor din subordine și a rețelei informative. Cea mai deranjantă era această lipsă de încredere în oamenii cu care munceai într-un domeniu atât de delicat. Pot invoca și organizarea activității la nivel național pe zone regionale, care în loc să fie perfecționată a fost desființată nu știu de cine... Cred că această organizare este cea mai bună și ar trebui să luăm exemplul funcționării stupului. Ofițerul de informații este albina care aduce polenul și restul, care trebuie să fie net inferior numeric, se ocupă de prelucrarea acestuia și producerea mierii...

V. Mălureanu: În anul 1971 începe să se accentueze procesul de înregimentare a Securității la remorca Partidului-Stat. După lansarea, în noiembrie 1971, a cunoscutelor Teze ideologice, care au reprezentat momentul declanșator al unui șir de încorsetări ideologice, este adoptată Legea 23/1971 privind apărarea secretului de stat, iar un an mai târziu au apărut normele de aplicare a acesteia incluse în HCM nr.18 și 19.

Aplicarea acestui cadru legal, care încerca să răspundă unor nevoi reale prin multe din prevederile sale, a devenit, treptat, excesiv de constrângătoare pentru importante categorii socio-profesionale.

Normele legale impuneau o serie de restricții persoanelor angajate cu acces la secrete de stat, care din capul locului au fost percepute drept constrângeri ale drepturilor individuale (interdicția ca salariații care dețineau informații secrete de stat să stabilească relații cu străinii, dacă acestea „afectau

interesele statului român” – Legea nr.23/1971, art.13); interzicerea posibilităților cetățenilor români de a avea orice fel de legături cu posturile de radio și televiziune ori cu organele de presă din străinătate, care „prin acțiunile lor desfășurau o activitate de defăimare sau contrară statului român” (art.14); acordarea de interviuri organelor de presă, posturilor de radio sau televiziune străine de către cetățenii români... numai cu aprobarea conducătorului organului central în subordinea căruia se afla instituția din care făcea parte cel în cauză (art.15).

Încet, încet, conducătorii de instituții, întreprinderi etc., care erau, prin lege, principalii responsabili pentru apărarea secretului de stat și respectarea normelor legale privind relațiile cu cetățenii străini, au împins în prim-plan organul informativ.

După această introducere în temă, inevitabil mai amplă, ca ofițer care ai avut responsabilități informative în domeniul economic, într-adevăr o scurtă perioadă de timp, cum evaluezi caracterul excesiv de restrictiv al unor prevederi legale din pachetul privind apărarea secretului de stat și reglementarea relațiilor cu cetățenii străini și, mai ales, împingerea în față a sectorului informativ al Securității, fapt care i-a adus profunde daune de imagine?

V. Marcu: Ceea ce spuneam și mai devreme referitor la lipsa de încredere în oameni. Calitatea de membru de partid îți conferea statutul unui om de mare încredere, aspect destul de relativ. Nu știu dacă se putea evita transformarea Securității în moașă comună, decât dacă ar fi avut niște conducători care să dorească și să poată evita implicarea Securității în activități ce nu erau strict din domeniul siguranței naționale. Aici trebuie să comentez dorința unor șefi de a-și asuma competențe mai ușor de realizat și în felul acesta să-și poată acoperi lipsa de performanță în activitățile cu adevărat importante pentru siguranța națională. Dar nu numai conducătorii de instituții au împins Securitatea în prim-plan, ci și liderii politici care, atunci când apărea un eveniment negativ în țară, prima lor întrebare era „ce face Securitatea?”. Dacă nu mă înșel, această extindere a competențelor Securității s-a accentuat după venirea lui Emil Bobu la conducerea Ministerului de Interne (martie 1973 – n.n.). Imediat a făcut o vizită și la Direcția a II-a, când, fiind ajutor ofițer de serviciu, a apărut o situație delicată, deoarece ofițerul de serviciu nu știa cui să-i prezinte raportul, Emil Bobu nefiind cunoscut și nici prezentat de către însoțitor. Cu acea ocazie, inspectând fiecare birou, ne-a dat niște „indicații

prețioase” de tot răsul, printre care cea mai importantă a fost ca „fișetele și ceștile de cafea să fie toate la fel”.

Controlul impus asupra relațiilor cu străinii dovedea o lipsă totală de încredere în români. Dacă vorbea cu un străin, cetățeanul român, prin prisma prevederilor Legii 23, era considerat potențial trădător. Însă în felul acesta era îngreunată activitatea informativă, sens în care îți dau doar un exemplu, dirijarea unui agent spre mediul cetățenilor străini, acesta putea fi considerat oricând și de oricine suspect! Și apoi să fim corecți și în privința stabilirii categoriilor de secrete de stat. Multe nu își justificau această calitate.

În altă ordine de idei, așa cum am spus în răspunsul la întrebarea precedentă, trebuia să apărăm secretul de stat cu nemembri de partid și de aici o întreagă nebunie. Dar, ca să fim corecți, când situația o impunea, mai apelam la membri de partid fără aprobare, situație destul de delicată însă. Nu aveai voie să obții informații din mediul magistraților sau ziariștilor, de parcă serviciile de spionaj străine nu acționează și prin aceste categorii de persoane pentru obținerea de informații de interes. Vreau să fac o mențiune pentru a fi bine înțeles, când spun informații mă refer numai la cele care privesc securitatea statului, restul este bârfă.

V. Mălureanu: În anul 1972, sinuciderea dr. Abraham Schächter, medicul curant al familiei Ceaușescu, a produs un veritabil cataclism la nivelul Consiliului Securității Statului. Nicolae Ceaușescu a considerat că dr. Schächter și-ar fi curmat viața în urma presiunilor exercitate de Securitate pentru a oferi informații referitoare la sănătatea sa. În realitate, Schächter era suspectat și urmărit de Direcția a V-a – Pază Demnitari pentru indicii de colaborare cu serviciile de informații israeliene. Urmările au fost nefaste pentru Direcția a V-a și, în general, pentru Consiliul Securității Statului. Generalul Nicolae Pleșiță, șeful unității, a fost destituit și mutat pe o funcție insignifiantă (șef logistică) la Securitatea Județeană Ilfov, au fost sancționați și alți ofițeri considerați responsabili, a fost desființat Serviciul informativ al direcției și reorganizată unitatea, fiind aduși mai mulți ofițeri de la M.Ap.N. La nivelul Sistemului Național de Informații a fost destituit Ion Stănescu, desființat C.S.S. și incluse unitățile informativ-operative de Securitate în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. În plus, a fost întărit și mai mult controlul de partid asupra activității specifice, prin numirea unor activiști devotați în importante funcții de conducere, începând cu Emil Bobu ca ministru al Afacerilor Interne.

Cum ai apreciat atunci măsurile sancționatorii drastice ordonate de Nicolae Ceaușescu, cu consecințe negative atât asupra activității Direcției a V-a, cât și a activității informative în ansamblu?

V. Marcu: Din capul locului îți spun că Mossadul nu avea de ce să apeleze la dr. Schächter pentru a obține informații, poate doar dacă a vrut să-l compromită. În acest ultim caz ce puteau câștiga prin compromiterea lui? Din discuțiile care aveau loc în acel timp, rezulta că Direcția a V-a nu a colaborat cu celelalte structuri informative ale C.S.S. în direcția clarificării suspiciunilor ce planau asupra dr. Schächter. Dar, indiferent de cauza sinuciderii lui, Nicolae Ceaușescu trebuia informat cu privire la cea mai mică suspiciune dacă exista, era șeful statului totuși! Din cât am putut să-l cunosc pe Ion Stănescu, dacă avea cunoștință despre o asemenea acțiune, l-ar fi informat pe Ceaușescu cu orice risc. Eu am avut o situație asemănătoare, la alt nivel bineînțeles, și i-am raportat-o ministrului Postelnicu. În felul acesta m-am descărcat de informație și problema s-a rezolvat fără incidente. Dar fac o paralelă între această acțiune și faimoasele acțiuni „Haiducu” și Goma de mai târziu și nu numai, ale căror inițiator și coordonator a fost generalul Pleșiță.

Și acum să-ți spun părerea mea despre încrederea lui Ceaușescu în Securitate. În 1971 cred că a fost singura dată când a participat la o ședință de bilanț anual, în rest prezența lui a fost prin reprezentanți și de aici concluzia mea a fost că nu prea avea încredere. De fapt, această neîncredere i-a fost inoculată și de cei ce roiau în jurul lui, care mai mult îl dezinformau, spunându-i numai aspectele pozitive ce se petreceau în țară și străinătate. Noi știam că miniștrii noștri, atunci când nu aveau curajul să-l informeze cu aspectele negative din economie, strecurau informațiile Securității prin buletinele zilnice, care îi erau aduse la cunoștință lui Ceaușescu. Dar și aceste buletine aveau o anumită structurare, astfel încât să nu-i creeze disconfort.

Măsurile luate în urma acestui eveniment atât de neplăcut au constituit, în opinia mea, un regres major pentru munca de informații la nivel național. A început o birocratizare și, ceea ce a fost și mai rău, o politizare excesivă. De acum, pe lângă patriotism a apărut și „patriotismul socialist”, cu toate efectele lui păguboase.

V. Mălureanu: Primii 5 ani de activitate informativă pentru generația noastră (1968-1973) au fost favorizanți, noi având posibilitatea de a ne afirma profesional într-un climat preponderent favorabil. Personal, am avut la început neșansa de a fi repartizat la Direcția I – Informații Interne, într-un colectiv care monitoriza foști lideri ai partidelor considerate istorice, ce nu conferea

atractivitate și perspective profesionale. Pe parcurs, în scurt timp, neșansa s-a rostogolit în șansă, deoarece în 1972, în contextul apariției Legii privind Arhivele Naționale, am avut privilegiul să inițiez și să derulez, sub coordonarea și cu sprijinul ierarhiei profesionale, o acțiune informativă numită „Istoricii” pentru identificarea unor personalități istorice și culturale care dețineau documente de interes istoric și influențarea acestora sau a urmașilor să le predea spre conservare și valorificare științifică. Acțiunea a fost o reușită, ajungând în Arhivele Naționale documente istorice și lucrări de interes deosebit privind Basarabia, îndeosebi, dar și Bucovina și Transilvania.¹

În ce te privește, care sunt reperele profesionale principale ale rodajului din primii ani ai activității informative ?

V. Marcu: Ca și tine, am avut și eu șansa mea, am cunoscut un om deosebit care activase în S.S.I. și despre care nu se știa decât că acționase în spatele Frontului de Est, pentru care a fost și condamnat de Justiția sovietică. Acest om era speriat și în anii '70 ca nu cumva sovieticii să-i facă rău și, din această cauză, muncea numai pe șantiere, crezând că în felul acesta va fi mai greu de găsit. De la această persoană am avut foarte multe de învățat pentru activitatea mea profesională, îndeosebi crearea rețelei informative și modul de lucru cu aceasta.

În afară de crearea mijlocului principal al muncii informative și obținerea informațiilor, am acordat o atenție deosebită neimplicării în activități care excedeau competențelor Securității. Așa cum am afirmat și anterior, orice problemă care nu privea securitatea statului o aduceam la cunoștința directorului instituției, aspect pe care îl prezentam și conducerii profesionale. Fiind o politică excesivă, era foarte greu să te menții pe linia de plutire, pentru că oricând ți se putea imputa că nu-ți organizezi corespunzător activitatea și din această cauză nu ai nici rezultate. Puteai scăpa ușor cu comentariile negative la adresa politicii partidului și statului, care erau la ordinea zilei, dar asta nu era muncă de obținere a informațiilor de interes pentru securitatea statului. Îmi amintesc că erau trei ingineri care făceau comentarii negative privind performanțele economiei socialiste. Unul din ei era nepotul unui mare șef din Ministerul de Interne. Soluția rezolvării a fost simplă, l-am informat pe director,

¹ Detalii în *Analele Academiei de Informații* nr.9-10/2004-2005, pp 76-95; cartea *Apărarea Ordinii Constituționale. Perspectiva unui ofițer de informații*, Ed. Paco, pp 37-41; Florian Banu, *Acțiunea Istoricii – Securitatea și salvarea mărturiilor scrise ale trecutului*, Evenimentul istoric nr. 3, pp 38-39.

acesta i-a chemat, le-a tras o muștruluală zdravană și le-a atras atenția să discute oriunde, dar nu la locul de muncă.

Scopul principal era să protejăm informativ proiectele marilor obiective industriale prevăzute a fi realizate și pot să spun că, din acest punct de vedere, aveam sprijinul tuturor specialiștilor. Erau oameni cu facultăți urmate înainte de război, în țară și chiar în străinătate, dar nu am întâlnit nicio situație ca vreunul să manifeste rea-voință față de realizarea acestor proiecte.

Referitor la acțiuni de genul „Istoricii”, să știi că existau și în activitatea D.I.E., multe din ele finalizate cu rezultate notabile, au fost însă și neîmpliniri cauzate în principal de factorul politic, la care apelai pentru anumite aprobări, care de cele mai multe ori erau negative.

V. Mălureanu: Conform practicii instaurate, Departamentul de Informații Externe nu prelua direct absolvenți ai Școlii de ofițeri de la Băneasa, ci o făcea după un parcurs de câțiva ani de probare a calităților pentru activitatea informativă în unități cu competențe în interior. La rundele de selecție, testare și verificare efectuate de diverse structuri din Departamentul de Informații Externe în 1973, tu ai trecut, iar eu am căzut din motive de ordin cadristic. Concret, aveam în autobiografie doi frați ai tatălui care au făcut parte din Mișcarea Legionară, fără activități extremiste și condamnări, precum și doi unchi ai soției care au refuzat să facă armata, deoarece erau membri ai Asociației Religioase Adventiști Reformiști, suportând o pedeapsă privativă de libertate. Așa mi s-a închis o ușă profesională râvnită de majoritatea ofițerilor de informații tineri, fiind predestinat să lucrez doar în interior.

Având în vedere experiența ulterioară a ta în domeniul Informațiilor Externe, consideri justificată primordialitatea criteriului cadristic în selectarea pentru activitatea informativă externă? Eram acceptat în structurile informative interne, dar nu eram propozabil pentru Informații Externe! Problemele mele de dosar constituiau realmente riscuri și vulnerabilități pentru activitatea specifică din acel domeniu sau reprezentau mai degrabă fuga de răspundere? Aceasta cu atât mai mult cu cât făceam parte din Sistem de atâția ani, perioadă în care mi se putuseră evalua cinstea, corectitudinea, loialitatea?

V. Marcu: Văd că nu ți-a trecut nici acum supărarea pentru ceea ce s-a petrecut atunci. Bine că suntem sănătoși și să nu privim înapoi cu mânie. Ne-am făcut datoria și trebuie să fim mulțumiți, poate că puteam realiza mai mult, dar cred că ne-am îndeplinit misiunea cu bună credință față de țară. Îți atrag atenția

că din promoția noastră am fost 25 selectați care, după un stagiu la organul informativ intern, urma să fim transferați în activitatea de informații externe. Pentru că m-am căsătorit mai târziu, abia în 1975, primăvara, am fost transferat. Criteriile de selecție de atunci aveau un caracter preponderent politic, se invoca necesitatea să ai origine sănătoasă, de parcă patriotismul, loialitatea și competența profesională erau direct proporționale cu aceasta. După ce m-am căsătorit, și în biografia mea a apărut o situație nouă, pe care am adus-o la cunoștința lucrătorului de cadre care ținea legătura cu mine. Familia unei mătușe a soției avusese domiciliu forțat în altă localitate, soțul acesteia fiind considerat chiabur, fără să fie membru al vreunei formațiuni politice. Din această cauză, au urmat noi verificări și transferul meu la unitatea din cadrul Departamentului de Informații Externe a fost întârziat.

Sunt de acord cu tine în privința lipsei curajului răspunderii factorilor de conducere, și din acest punct de vedere am exemple din timpul activității mele în cadrul D.I.E., pe unele le voi invoca pe parcurs, dacă o să am prilejul. Poate sunt subiectiv în aprecierea pe care o voi face, dar de multe ori, din cauza „cadrelor” și „protecției”, munca informativă a fost frânată, fără să existe motive obiective și întemeiate. Potrivit așa-zisului principiu „cine nu muncește nu greșește”, important era să fii combativ în sedințele de partid și ți se acopereau lipsurile din munca operativă. Prin măsurile cadristice se credea că se eliminau riscurile în munca informativă, dar realitatea a arătat cu prisosință falsitatea acestei teorii. Și hai să luăm numai exemplul tău. Ai muncit în sistem 36 de ani fără să creezi probleme contrainformative, ai avut funcții de conducere și implicare în acțiuni informative deosebite cu rezultate apreciable. Dar când te-am propus la comanda unității am fost refuzat, invocându-se tot probleme cadristice, poate și faptul că eram aceeași generație și prieteni, chiar dacă evenimentul a avut loc în anii '90. Dar câți oameni valoroși au fost înlăturați pentru așa-zise probleme de cadre sau abateri de la morala comunistă?

V. Mălureanu: La începutul anului 1974, pe parcursul său de reabilitare după „Afacerea Schăcter”, generalul Nicolae Pleșiță a fost, o perioadă scurtă de timp, locțiitor al șefului Direcției I – Informații Interne. La bilanțul acestei unități pe anul 1973, în prezența noului ministru al Afacerilor Interne, Emil Bobu, pe parcursul intervențiilor unor responsabili pe profil, din Centrală și teritoriu, generalul Pleșiță a intervenit și a dat totul peste cap. În contrast cu cele prezentate în Raportul de activitate de șeful unității, generalul Dumitru Borșan,

și ceilalți vorbitori, el a susținut că supravegherea informativă este deficitară, scăpând acestei activități multe persoane cu potențial de risc pentru securitatea statului, cu sau fără antecedente politice sau penale, lansând ideea că supravegherea informativă trebuie să fie ca o plasă prin care să nu se poată strecura nimeni care ar putea primejdui securitatea statului. Intervenția sa, aparent intempestivă, s-a materializat treptat, după ce a devenit prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne care coordona activitatea de Securitate, conceptul privind caracterul cuprinzător al supravegherii informative. Acest concept a antrenat, în timp, multiple consecințe negative pentru activitatea informativă, între care selecționarea cu larghețe a locurilor și mediilor de supravegheat informativ, creșterea exagerată a numărului de surse umane pe ofițer, care a afectat munca de instruire și dirijare a acestora și, nu în ultimul rând, inducerea ideii controlului informativ total asupra populației, aspect practic irealizabil cu efectivele existente atunci.

Dacă și cum s-a resimțit această păguboasă modificare a concepției de muncă în perimetrul Informațiilor Externe?

V. Marcu: Profilul activității informative al unității din care făceam parte avea un specific aparte, care nu permitea o influență majoră a conceptului supravegherii informative cuprinzătoare de la aparatul intern. Aveam proceduri bine fundamentate și fișa postului fiecărei categorii de ofițeri, cu obiective informative precis stabilite, ca și indicatorii de performanță. Pe baza acestora, la sfârșitul anului, fiecare ofițer își prezenta rezultatele muncii șefului direct și își primea calificativul. În timpul anului mai aveau loc analize trimestriale și semestriale, iar săptămânal prezentai raportul șefului nemijlocit.

Dar am lucrat în subordinea generalului Nicolae Pleșiță între anii 1980 – 1984. Cred că l-am cunoscut sub toate aspectele, și bune, și rele, un om interesant care m-a obligat să-mi pun o întrebare, dacă ceea ce ordona se datora dorinței lui de a fi apreciat și promovat sau așa gândea și trăia? Spun acest lucru pentru că de multe ori dădea ordine care ne plasau în afara competențelor date de lege, de apărare a securității statului, ba mai mult, pune România în situații delicate. Și din acest punct de vedere am câteva exemple când, datorită specificului activității noastre, am putut să evit implicarea unității în asemenea acțiuni. Nu că aș fi fost un erou, dar specificul muncii îmi oferea această posibilitate și atunci când argumentam la ce riscuri ne expuneam, noi și țara, nici generalul Pleșiță nu insista. Dar trebuie să recunosc că era un om de acțiune și avea încredere în oameni, numai că pe mine mă pune pe gânduri și nu știam

ce să cred, dacă era superficialitate sau prea multă încredere în oameni, atunci când îi prezentam documente spre aprobare și nu le citea, mă întreba ce am scris și apoi semna. Din păcate au fost situații când unii i-au înșelat această încredere, cu consecințe nefaste pentru munca de informații și nu numai. De aceea readuc pe tapet așa-zisul principiu leninist, „proștii cred, comuniștii verifică”. Totuși trebuie să redau o secvență la care am participat și, cu aceea ocazie, poziția generalului Pleșiță m-a impresionat. După scandalul Haiducu, am fost chemați la analiză de către ministrul Postelnicu, care în acea vreme ne coordona nemijlocit. La final, când trebuiau anunțate sancțiunile, generalul Pleșiță s-a ridicat în picioare și a cerut insistent ca sancțiunile să se oprească la nivelul lui, întrucât ceilalți ofițeri au executat ordinele sale.

Pot să-ți răspund la întrebare bazându-mă însă pe experiența muncii. Extinderea supravegherii informative la nivelul întregii populații este o greșală capitală pentru munca de informații. Nu poți să pleci de la ideea că toată populația este potențial pericol pentru siguranța statului. Păi nu te supăra, dar asta înseamnă că toată populația este deținătoare de secrete de stat, iar serviciile străine de spionaj ar trebui să acționeze pentru a recruta trădători la nivelul întregii populații? Să ne punem și o întrebare simplă, ce să trădeze un om oarecare dacă nu are nicio tangență cu secretele de stat? Trebuie plecat de la ceea ce ai de apărut în organizarea muncii de informații și, dacă îmi permiți o glumă, înseamnă că și noi eram suspecti, că doar făceam parte din populația țării, sau noi, pentru că făceam parte din acel aparat, eram deasupra întregii populații!?

V. Mălureanu: Pe lângă cele prezentate deja, au apărut și alte sarcini în responsabilitatea ofițerilor de informații care au parazitat activitatea specifică descoperirii amenințărilor reale la adresa securității statului român. Dintre acestea menționez doar introducerea unor rigori suplimentare în procesul de avizare a cererilor de călătorie în străinătate, între care extinderea obligativității avizului organului informativ, de la persoanele care făceau obiectul preocupărilor Securității (baza de lucru și rețeaua informativă), cum era până atunci, la toți cetățenii români cu statut de angajat. Această măsură a crescut exagerat gradul de ocupare al ofițerilor de informații, care erau obligați să colecteze și informații pozitive, în favoarea acordării avizelor pozitive (*nota bene* – în cadrul procesului aberant, neconstituțional de deconspirare a Securității ca „poliție politică” asupra căruia vom mai reveni, aceste informații sunt incriminate ca încălcări ale dreptului la viața intimă!). În plus, i-a expus

nejustificat în fața persoanelor cărora nu li se aproba plecarea în străinătate, fiind considerați singurii răspunzători în luarea unor asemenea decizii.

Cum ai resimțit aceste lucruri cât ai lucrat la Contraspionaj Economic și, mai ales, dacă și în ce măsură te-ai confruntat cu consecințe și în activitatea de Informații Externe?

V. Marcu: De fapt, această activitate a avizărilor cererilor de călătorie în străinătate am considerat-o ca pe o corvoadă, fiindcă nu constituia un indicator de apreciere a muncii și niciodată șeful nu m-a întrebat câte avize am dat? Ca și alte activități conexe adevăratei munci informative ne consuma foarte mult timp, fără a avea un efect benefic activității de apărare a securității statului. Dar pot spune că eram favorizat de faptul că-i cunoșteam destul de bine pe toți salariații din obiectivul avut în preocupare informativă și îndrăznesc să spun că și ei pe mine. Nu știu cum s-a petrecut, dar se cunoștea că Securitatea dă asemenea avize. Spun lucrul aceasta pentru că am avut nenumărate situații când veneau la mine, mă informau că au depus cerere de călătorie în străinătate și îmi solicitau sprijinul. Aveam un inginer de mare valoare profesională, cu studii politehnice în Germania, înainte de război, cu un frate stabilit în străinătate, care mai era auzit și la postul de radio Europa Liberă, iar soția și fiica stabilite în SUA de multă vreme. M-a contactat și mi-a cerut sprijinul pentru obținerea vizei de călătorie pentru a-și vizita fiica și fratele. Am raportat conducerii profesionale cu propunerea de a fi avizat pozitiv, argumentând suficient că va reveni în țară. Plecarea dura o lună de zile, dar după o săptămână, în fiecare dimineață, șeful mă întreba dacă mi-am întocmit foaia de arest deoarece inginerul nu va mai reveni în țară. Mă întrebam ce reprezenta acel om pentru siguranța națională ca eu să-i dau aviz să plece în străinătate? După 30 de zile am fost anunțat telefonic că a intrat în țară cu trenul de la Paris și s-a oprit la Arad pentru a-și vizita un prieten. Dar așa cum am spus, această activitate de avizare era în afară de concurs. În activitatea de informații externe nu am avut în competență asemenea misiuni.

V. Mălureanu: După perioada de perfecționare pentru specificul activității de informații externe, în 1975, ți-ai început efectiv munca pe acest profil. Ai fost repartizat direct la structura care se ocupa de selecționarea, pregătirea și valorificarea „fantomelor” sau ai trecut și prin alte problematice? Cum a fost integrarea în noul specific de muncă, care sunt rigorile în plus ale activității specifice în domeniul Informațiilor Externe? Pentru cititorii mai puțin avizați, ce sunt „fantomele” și care este specificul lor în munca de informații pe

teritoriul străin? Plantarea și folosirea fantomelor în terenul advers pare a exista dintotdeauna, de când vorbim de spionaj. Când au apărut, totuși, la serviciile de informații române primele forme organizatorice, instituționale de folosire a acestei modalități ofensive de lucru, pe termen mediu și lung?

V. Marcu: Am fost repartizat direct la unitatea cu acest profil și am lucrat acolo până în anul 1992. Integrarea s-a făcut din mers, considerându-se că am suficientă experiență practică. După primirea de către șeful unității și discuțiile despre familie și activitatea desfășurată până atunci, de față fiind și șeful de sector unde fusesem repartizat, am fost prezentat noilor colegi, am primit fișa postului cu obligațiile și drepturile care mi se cuveneau conform gardului și funcției și apoi mi s-a făcut un instructaj contrainformativ care m-a pus pe gânduri. Numele conspirativ, pe care l-am folosit în interiorul unității, mi-a fost stabilit de către șeful de sector de acord cu mine. Toți cei care funcționau în acea unitate aveau nume conspirative și nu știam numele real decât pe al ofițerilor care-mi fuseseră colegi de școală militară. Activitatea practică era atractivă și foarte laborioasă, care se desfășura pe termen mediu și lung pe baza unor planuri cu termene și responsabilități precise. Confidențialitatea era maximă și, pentru ca să te conving de acest lucru, îți spun că toate documentele pe care le întocmeam erau scrise la mașină de fiecare ofițer și înregistrate în registrul de documente secrete, deci nu aveam dactilografe. Dacă îți amintești, învățaserăm să scriem și la mașină.

În 1992 am acceptat propunerea de a pleca datorită faptului că, din discuțiile cu factorii de conducere ai SIE cu privire la necesitatea adaptării muncii la noile condiții existente în țara noastră, mi s-a dat de înțeles că nu mai este cazul, întrucât se va renunța la acest profil. L-am informat pe noul comandant al unității, al cărui adjunct eram și cu care aveam o relație deosebită, că se preconizează desființarea profilului și nu m-a crezut. Ca un amănunt, îți spun că i-am cerut sfatul când mi s-a propus să plec și m-a încurajat în realizarea acestui demers. Apoi am fost acuzat că am plecat cu ofițeri din unitate și chiar din baza operativă, toate însă m-au lăsat rece, pentru că și acum mă simt un om liber din toate punctele de vedere, am conștiința împăcată că nu am acționat împotriva intereselor țării mele și nimeni, dar nimeni, nu mă poate manevra.

Înainte de a pleca m-am prezentat la șeful SIE, generalul Talpeș, care tocmai fusese numit, pentru a-l informa de plecarea mea. În foarte scurt timp a apărut și generalul Caraman și după câteva discuții a început să mă acuze că am trădat interesele SIE în favoarea SRI-ului. Am rămas stupefiat, întrucât nu

înțelegeam cum poate fi explicată această trădare, când este vorba de două instituții ale aceluiași stat. Râzând, i-am propus să facem un exercițiu de imagine, Dumnezeu să mă dea în judecată pentru trădarea SIE și eu îl voi da în judecată pentru trădarea țării. A început să râdă și am trecut mai departe la discuții.

Și acum să revin la întrebare, care de fapt conține mai multe întrebări. Ca să răspund la toate înseamnă să-mi încalc jurământul depus, ceea ce nu doresc. Nu pot să divulg metode și mijloace ale muncii specifice spre satisfacția cititorilor neavizați. Ca o paranteză, prin 1993 m-am întâlnit cu celebrul Haiducu și l-am întrebat dacă colegii francezi l-au determinat să scrie acea carte în care a deconspirat mijloace folosite de noi în muncă și colegi. Mi-a răspuns că nu. Bun, atunci l-am întrebat de ce susține că nu este trădător, întrucât scrierea acelei cărți este un argument în plus în favoarea acestui lucru!

După cum se spune, munca de informații este a doua meserie apărută în viața omului și nu va dispărea niciodată, doar dacă nu va apărea un stat mondial cum doreau și comuniștii sau globaliștii de acum. Oricâte mijloace tehnice ai avea, resursa umană rămâne cea mai importantă, din multe considerente, pentru activitatea informativă. Tehnica operativă este cel mai bun mijloc de dezinformare aflat la îndemâna oamenilor inteligenți și cu o bună pregătire contrainformativă. Ca formă organizatorică, la noi în țară acest profil al „fantomelor” a apărut după al II-lea război mondial, când a fost creată o unitate specializată. Dacă mă întrebi ce meserie mi-aș alege, dacă aș fi pus în această situație, fără ezitare răspunsul ar fi că doresc să activez în același profil, care mi-a oferit satisfacții deosebite, dar și neîmpliniri din păcate.

V. Mălureanu: Îți propun, ca în continuare, să axăm dialogurile noastre mai amplu și mai profund, pe misterioasa activitate a Departamentului de Informații Externe (DIE), cu denumirile pe care le-a avut de-a lungul timpului. Pentru început, aș dori să prezinti câteva din particularitățile activității de informații externe desfășurate în perioada 1970 – decembrie 1989, comparativ cu spionajul clasic. În opinia noastră, în intervalul respectiv, DIE (CIE din anul 1978) avea ca obiectiv principal obținerea unor informații politice, economice și tehnico-științifice utile configurării, la nivel strategic și tactic, a politicii internaționale și de comerț exterior, a dezvoltării și modernizării economiei naționale și a promovării unor interese ale României în lume.

V. Marcu: Îmi va fi foarte greu să-ți răspund la această întrebare, datorită faptului că activitatea era strict compartimentată pe unități și subunități. Ceea ce

pot să spun este că întreaga activitate se desfășura în conformitate cu prevederile planurilor de căutare a informațiilor, planuri care erau elaborate pornind de la obiectivele urmărite, unele dintre acestea fiind prevăzute și în tematicile primite de la instituțiile statului cu competențe în domeniile politic, economic, științific, militar și nu numai. Pentru realizarea obiectivelor prevăzute era necesar să-ți creezi cele bune mijloace informative, cu care să poți penetra în mediile unde erau concentrate informațiile de interes. Informațiile tehnico-științifice, financiare și militare, pot afirma, că erau cele mai importante, acestea aveau contribuția majoră la dezvoltarea și modernizarea economiei naționale. Dar să nu neglijăm informațiile politice, contrainformative și de altă natură, care le completau pe celelalte. Un singur exemplu aș vrea să dau, cum era organizată vizita șefului statului în străinătate. Toate compartimentele contribuiau cu informațiile necesare, pentru ca vizita să se soldeze cu cele mai bune beneficii pentru țară. Cred că ar fi interesant de citit un asemenea dosar pentru oricine...

V. Mălureanu: Aș dori să detaliez unele aspecte pe domenii. Vom începe cu spionajul militar. În prima parte a regimului comunist, când activitatea Securității era coordonată, mai târziu, influențată de la Moscova, între obiectivele DIE se numărau și cele de ordin militar, mai ales în contextul Războiului Rece. Sigur, principalul instrument pe această problematică era Direcția de Informații a Armatei (DIA). Faimoasa Operațiune Caraman de penetrare informativă la sediul NATO din Strasbourg (Franța), începută în 1958 și care a durat 11 ani, demonstrează însă implicarea DIE și în această problematică.

Ce s-a întâmplat cu coordonata militară a activității de Informații Externe după 1970? Ce categorii de informații a mai căutat DIE pe acest profil după reorganizarea activității informative începute de Consiliul Securității Statului în 1968? Avem în vedere, în primul rând, pe spațiul NATO, în condițiile acutizării Războiului Rece, dar și pe cel comunist, după deteriorarea relațiilor cu Uniunea Sovietică și apariția riscului unei intervenții militare a acesteia pentru a-l înlocui pe Nicolae Ceaușescu cu un lider obedient Moscovei, precum și pe cel al vecinătății cu Ungaria, ca urmare a recrudescenței acțiunilor iredentist-revizioniste maghiare, mai ales după 1980?

V. Marcu: Ca să-ți răspund complet la aceste întrebări, ar trebui să mă bazez mai mult pe cele auzite și deduse și mai puțin pe cele trăite de către mine. Din câte știu, între cele două structuri informative, DIE și DIA, exista

coordonare pentru a se asigura complementaritatea necesară. DIA avea competență deplină în acest domeniu, dar și noi aveam în atenție obiective politico-militare pe spațiile aflate în lucru. În procesul muncii informative se creau oportunități în domeniul militar, cu deosebire al industriei de apărare, care erau valorificate din plin. De exemplu, la fabricarea tancului românesc au contribuit toate structurile informative ale țării, pe baza unor tematici stabilite pe reperele importante ale acestuia.

V. Mălureanu: Trecând la domeniul politic, este evident pentru noi că DIE a avut o contribuție informativă constantă și consistentă prin furnizarea de date factorilor de decizie în stat, folosite la fundamentarea strategiilor și deciziilor de politică externă, comerț exterior și cooperare economică internațională atât cu statele comuniste, cât și cu cele capitaliste, dar și cu cele din așa-numita „lume a treia”. Totodată, este binecunoscut faptul că Nicolae Ceaușescu nu intra la nicio întâlnire sau manifestare diplomatică până nu citea ultimul buletin DIE, iar zilele de lucru și le începea cu lecturarea buletinelor informative ale Securității.

Am dori câteva repere concrete, punctuale și elocvente din această perspectivă, în acest perimetru extrem de amplu.

V. Marcu: Așa este, generalul Doicaru îl aștepta pe Ceaușescu dimineața la cabinet pentru a-i prezenta buletinul, de fapt era și consilierul pentru securitate al șefului statului. Buletinele treceau și pe la șefii de unități ale DIE pentru a ști dacă informații furnizate de acestea se regăsesc în informarea șefului statului. Numărul informațiilor regăsite în informarea șefului statului era un important indicator de performanță al ofițerului operativ. Am avut o situație când una din informații prezentate mi-a fost returnată, cu observațiile de rigoare, deoarece era din sursă deschisă, adică se regăsea într-o publicație de provincie dintr-o țară europeană. Cu acest exemplu vreau să arăt câtă rigurozitate exista în aprecierea informațiilor furnizate.

V. Mălureanu: La fel de amplă și consistentă a fost și contribuția DIE, din 1978 CIE, la obținerea de date și informații de natură economică, în măsură să faciliteze accesul României pe piețe noi sau să consolideze și amplifice operațiunile de export în statele cu care deja avea relații economice. Începând din anii 1960, țara noastră s-a deschis din punct de vedere economic spre țări din lumea a treia, dar și spre state capitaliste puternic dezvoltate, contribuția specifică a DIE/CIE fiind apreciabilă în dezvoltarea constantă în acei ani a

relațiilor economice și comerciale externe. În economia acestor dialoguri profesionale, îți propun să ne prezinți câteva repere concrete pe această problematică din perioada în care erai cadru activ de informații externe. Avea atribuțiuni de acest gen și unitatea „fantomă”?

V. Marcu: Ca și celelalte întrebări și aceasta mă pune la grea încercare, întrucât pentru a da un răspuns complet trebuia să fi deținut o funcție de conducere a DIE/CIE. Activitatea de informații externe era un sistem foarte bine compartimentat și care avea un plan general de obținere a informațiilor. Din acesta fiecare profil de muncă își extrăgea sarcinile specifice și își elabora planul propriu de culegere a informațiilor care era supus spre aprobare. Colaborarea între profile era punctuală și nu presupunea nici un fel de ingerință. Planul general de căutare a informațiilor se întocmea pornind de la necesitățile țării noastre în plan politic, militar, economic, tehnico-științific și contrainformativ. Atât la începutul anului, dar și pe parcurs, primeam de la instituțiile statului tematici care cuprindeau informațiile necesare din domeniile enunțate mai sus. Noi, cei de la „fantomă”, fiind un profil de muncă mai aparte, eram într-o poziție mai specială și nu puteam fi angrenați decât în acțiuni pe termene medii și lungi. Contribuția unității noastre în toate domeniile, cu precădere în cel economic și tehnico științific, a fost într-adevăr consistentă și amplă. Îmi este dificil să dau exemple concrete de teamă de a nu pune în pericol niște oameni, dar pot să spun că atunci când se primeau asemenea informații se muncea zi și noapte pentru a le pune pe hârtie și a elimina orice risc de deconspirare. Cu titlu de exemplu pot menționa cercetarea științifică, domeniul energetic, construcția de mașini, petrochimia ș.a. Multe obiective economice au fost realizate și cu contribuția activității noastre informative și sincer eram foarte mândri de acest lucru. Dar unde sunt aceste obiective azi?

V. Mălureanu: Programul de dezvoltare și modernizare a industriei românești, asumat după 1965, a economiei în general, era condiționat de accesul la tehnologii perfecționate, care însă presupunea eforturi financiare considerabile. În acest context, în cadrul DIE/CIE un obiectiv important a devenit obținerea de informații privind soluții și noutăți tehnologice utile pentru economia românească, activități care se pot circumscrie în sintagma „spionaj tehnico-economic”. Având în vedere că mai toată lumea practica acest gen de spionaj, nu cred că este cazul să avem o problemă de moralitate. Pentru a

înțelege mai bine contribuția DIE/CIE pe acest plan, te rog să ne prezinți câteva spețe concrete ilustrative.

V. Marcu: De discutat.

V. Mălureanu: În context, te rog să faci câteva referiri la operațiunile valutare speciale ale DIE/CIE, care au generat speculații în rândul unor analiști sau doar „păreristi” ai fenomenului Securitate, mai ales în ce privește destinația banilor obținuți. Ce erau aceste operațiuni, ce vizau, ce măsuri de control erau asupra circuitului banilor?

V. Marcu: Noi nu am fost angrenați în acest domeniu, dar dacă intram în posesia unor informații, care puteau sprijini această activitate, le furnizam Compartimentului de profil și acordam sprijinul necesar în continuare până la finalizare. Dar cunosc că exista un control strict al circulației acestor bani și nici nu-ți trecea prin minte să încalci regulile prevăzute de proceduri. Știu că, în cazul sumelor cash, toată tranzacția trebuia înregistrată audio obligatoriu în prezența a doi ofițeri. Mai mult de atât nu pot spune pentru că nu era specificul nostru.

Continuare în numărul următor.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Bogdan Dițu: În așteptare

LIVADA CU PRUNI: „SUB ACOPERIRE” ÎN ANII '60

Eram tânăr ofițer de informații, abia venit din școală, în plină decadă '60. Cei mai vechi ne ziceau în glumă: *Băieții cu școală*. Era o perioadă cu mari schimbări în instituție, în toată țara. Mulți ofițeri mai vechi erau trimiși în pensie sau în alt domeniu, ori la Miliție. Chiar în exprimare nu trebuia să se mai vorbească despre „*Nimicirea dușmanului de clasă*” și trebuia să intre în limbajul ofițerilor: „*Apărarea valorilor naționale fundamentale*”, „*Descoperirea și lichidarea acțiunilor îndreptate împotriva securității statului*”. Totuși, vechile obiceiuri încă se mai arătau.

Într-o zi sunt chemat de șeful meu din acea vreme:

- Vasile, există o problemă la drumul forestier care se construiește pe Valea Mureșului, unde se va deschide o mare exploatare forestieră. Vei merge acolo sub acoperire, stai câteva săptămâni sau cât va fi nevoie, identifici dușmanul sau dușmanii de clasă și dacă este necesar vor fi aduși la noi în cătușe. Înțeles?

- Da, șefu'!

Am început să recitesc toate materialele „Secret” și „Strict Secret” despre munca sub acoperire și cum să abordez oamenii care mă vor ajuta. A început legendarea mea. Eram un tânăr inginer care venea în practică să ajute la construirea drumului forestier...

Prima întâlnire am avut-o la magazinul forestier de unde și lucrătorii și eu cumpăram alimente pentru o săptămână. Am început să vorbesc și să glumesc cu oamenii...

Luni de dimineață eram toți la muncă. Oameni din toate părțile, inginerul care proiectase drumul și pădurarul, un localnic – Dumitru, un om glumeț și vesel. Lucrul la drum mergea greu doar cu lopata, târnăcopul, *maiul* și roaba, rar venea o basculă cu balast din Mureș, *șoater* cum îi ziceau oamenii. *Maiul* era o bucată de lemn rotund pe care erau prinse două cozi tot din lemn cu care se tasa și bătea pământul cu ele.

Pământul reavăn al sfârșitului de primăvară se săpa bine. Drumul forestier înainta repede spre noua exploatare. Veselia și glumele lucrătorilor se întreceau cu cântecele cucilor. Mi se părea că fiecare copac are cucul lui. În urma noastră rămânea drumul proaspăt mirosind a frunze uscate și pământ jilav.

Eram mulțumit cum avansam. Încă puțin și ieșeam la lumină din pădurea umbroasă. Așteptam cu nerăbdare să văd poienile și liziera pădurii. Cu cât mergeam dimineața mai mult pe drumul proaspăt, o bucurie necunoscută mă cuprindea. Să fi fost primăvara de vină sau bucuria primei mele misiuni de ofițer de informații?...

Lucrătorii erau veniți din toate părțile; numai Dumitru, pădurarul, era localnic. Așa că mai toate glumele se îndreptau spre el. Rar îmi era adresată și mie câte una:

- Dom' inginer, luați-vă o creangă pe care a cântat cucul. E bună.

- De ce e bună, Dumitre?

- Ai noroc la târg.

- Dacă nu am nimica de vândut, nici măcar o vacă... din porțelan, ce fac cu creanga?

- Îți aduce noroc la însurătoare.

Vacă nu aveam de vândut, iar de însurat mai aveam timp... Așa că mai amânam căutarea crengii pe care a cântat cucul... Rămăsesem puțin în urmă să văd și să aud ce mai vorbeau oamenii. Ceilalți înaintau cu spor în pământul bătătorit, chiar pe poteca vacilor. În fiecare dimineață eram stingheriți de șirurile de vaci care mergeau la păscut pe Dâmpu Sandului, cum îi ziceau oamenii.

Deodată aud zarvă mare, strigăte de se cutremurau văile.

- Care îndrăznești să dai cu tânăcopul în livada mea, îți crăp capul!

M-am apropiat repede de locul hărmălaiei. Un om trecut mult de cincizeci de ani, voinic, cu o față roșie, plesnind de sănătate, cu mâini mari, muncite, cu un topor în mână se răstea cu ură la lucrători. Vedeam de la distanță luciri în ochii lui. Aruncau parcă săgeți de foc. Cred că ar fi mâncat de viu pe orișicine ar fi îndrăznit să se apropie de el. În primul moment am vrut să merg la el să-i vorbesc. M-am răzgândit, cred că n-aș fi avut nici o izbândă. Soarele ardea ucigător, cucii parcă amuțiseră. Îl văd pe Dumitru cum se apropie cu pași grăbiți de mine și-mi zice:

- Acesta e Mircu Ion. Rău s-a nimerit ca drumul să treacă pe lângă livada lui cu pruni.

- Cum livada lui? Aici este islazul comunal.

Într-adevăr, Mircu Ion stătea între niște pruni de toată frumusețea. Toți înalți, frumoși, vâruți și cu pământul săpat la rădăcină. Un singur lucru era curios în toată livada. Șiruri întregi de pruni convergeau toate într-o văioagă. Livada era un imens amfiteatru, iar în centru, în locul scenei, nu era nici un

pom. Nu se sădise nimic, ori se uscaseră? Drumul forestier trecea pe lângă livada aceasta cu pomi în floare, nu fiindcă așa dorise proiectantul, ci fiindcă așa era justificat economic. Mai gândisem eu că la vară, când vor trece carele încărcate cu lemne, căruțașii vor gusta câte o prună, binecuvântând pe cel care a sădit pomii.

Până una alta, Mircu Ion arunca priviri crunte spre noi și ținea securea strâns în mână.

- Nu e bine să te împrinzi cu Ion, e un om rău. E în stare de orice, îmi șoptea cu jîmătate de gură Dumitru.

- Bine, bine, dar ce facem noi cu planul? Nu vedeam decât două soluții. Să trimit oamenii acasă sau să ne batem cu Ion, să-l punem în cătușe și să-l trimit la șeful meu...

Ion părea omul care nici mort nu va lăsa pe nimeni să se apropie de tîrnăcopul de livada lui. Stătea dînz lângă pruni și îi apăra cum își apără cloșca puilor. De cine? Noi nu voiam decât să facem un drum pe lângă livada lui. Nu ne atingeam de nici un prun. Eram furios și cred că am făcut bine că nu m-am dus atunci la Ion să-i vorbesc. Lucrătorii s-au dus bucuroși fiecare la treburile lor. Eu am luat-o încet spre comună. Soarele strălucea puternic. Din loc în loc pășteau vaci. Clopoțeli și talăngile îngâneau din când în când o melodie. O boare de vînt aducea din depărtare câte un sunet slab de talangă. Cucii parcă se îndepărtau grăbiți de mine. Dacă aș fi avut o creangă pe care a cântat cucul, aveam mai mult noroc cu drumul?

La câte o umbră stăteau ici și colo păstorii: fete, băieți și bătrâni. Povesteau. Când și când se auzeau rîsete sănătoase. Din loc în loc hainele lor colorate creau un minunat peisaj pastoral.

Dacă ai fi vrut să numeri, ai fi văzut că un păstor sau o păstorită nu aveau în grijă mai mult de două vaci. Păcat că nu eram pictor. Îmi venea mult mai ușor cu drumul. Din câteva trăsături de penel l-aș fi terminat.

Ion, însă stătea dînz în livada lui. Mai mult ca sigur și el era cu vacile la păscut.

Am ajuns repede la conducerea comunei. Discuțiile au fost furtunoase. Ion nu avea nici un drept, chiar dacă el a sădit și îngrijit, ca pe ochii din cap, o viață întreagă, prunii. Drumul trebuia făcut și exploatarea începută cât mai urgent.

Bun. Dar cine-i spune lui Ion? Nimeni nu voia să vorbească cu el. Toți îi știau ciudățeniile și se fereau de el. Numai eu nu. Sarcina e sarcină, directiva, directivă. Numai că Ion nu știe și nimeni nu vrea să-mi spună cum să fac. Toți îmi spun ce trebuie să fac și cât de important, dar nimeni nu îmi spune cum.

Întotdeauna primești ordine și ți se spune ce trebuie să faci dar nimeni, niciodată nu zice cum trebuie.

Așa eram și eu acum. Să meargă organele înaputernicite la Ion și să-l lămurească, să-l oblige... Dar ce să-i facă? El stătea dârz în livada lui și era gata să facă moarte de om dacă cineva s-ar fi apropiat de ea. Eu însă nu putem să mă deconspir. Aveam altă misiune. Totul mi se învârtea cu repeziciune în cap și aproape că nu mai pricepeam nimic.

A doua zi am urcat din nou pe Dâmpul Sandului. Totul îmi părea trist și întunecat cu toate că soarele strălucea puternic printre nori și cucii cântau. Prunii se aliniau după aceeași regulă neînțeleasă de mine și convergeau în același loc anume. Florile parcă se mai scuturaseră. Cu toate că prunii erau ninși, mie livada îmi părea întunecată. În centru, unde stătea Ion, un petec de lumină se cernea printre nori.

Ion îmi părea dârz și mare ca un luptător medieval în armură. Aveam impresia că zeci și zeci de săgeți de foc vor veni spre mine și mă vor pârloli.

M-am apropiat încet de el. Stătea liniștit jos și privea la vacă cum păștea molcom iarba grasă și proaspătă. S-a făcut că nici nu mă bagă în seamă. Părea cufundat în gândurile lui. Era alt om față de ieri când strigase și se agitase toporul la lucrătorii noștri.

I-am dat binețe. Mi-a răspuns, mai mult a mormăit și s-a uitat urât la mine. Știa că eu sunt cel care vrea să-i pângărească *moșia*. M-am așezat jos lângă el. L-am întrebat de una, de alta, de vreme de vaci, ca omul care nu are despre ce vorbi. Mi-a răspuns în doi peri. Era scump la vorbă. Știa precis pentru ce am venit la el. Se vedea în ochii lui. Eu însă refuzam să aduc vorba de întâmplarea de ieri. Vedeam pe fața lui nerăbdarea. Amânam mereu discuția despre drum.

Într-un târziu n-a mai putut și a explodat cu furie:

- Ai venit pentru drum.

- Nu, unchiule Ion. Am venit pentru dumneata. Să te cunosc și să vorbim.

- Ce să vorbim? Tu ești străin, dar cred că ți-au spus toți că Ion Mircu e nebun. El și livada lui. Sigur că ți-au spus că livada îi sădită în islazul comunal, nu pe pământul meu. De altfel nici n-ar putea fi pământul meu că totul îi al „ceapeului”. Cred că ți-au spus că poate oricine să-și pască vacile printre pruni dar să aibă grijă de ele. Și prune poate mânca orișicine la vară, chiar și tu poți să

vii peste puțină vreme să mănânci cireșe de mai de acolo, arătându-mi cu mâna niște cireși.

- Dar ai grijă, o singură creangă de rupi din cireș ai de-a face cu mine. Și eu, zice lumea, îs nebun... Ți-a povestit primarul ce-a pățit cu mine când a lăsat vacile să se frece de pruni. Era tânăr atunci, nici nu visa să ajungă primar, umbla după fete pe deal toată ziua. Și atunci zicea lumea că eram nebun...

Nu-mi povestise primarul nimic. Poate el și uitase.

Încet, încet, din vorbă-n vorbă l-am adus să-mi povestească despre el. Despre tinerețea lui. Voiam cu orice preț să aflu secretul livezii. Uitasem și de drum și de exploatare, de tot. I-am spus că doresc și eu să fac o livadă ca a lui, la mine acasă.

- Foarte frumos, dar să nu pățești ca mine...

La început nori negri au izvorât pe fața lui, apoi s-a luminat și iar s-a întunecat. N-a zis nimic. Mă privea... Voia să treacă cu privirea prin mine, ori poate prin timp. A tăcut. Într-un târziu a început să povestească, mai mult pentru el. Eu dispărașem. Nici nu mai eram pe moșie. Clepsidra timpului se răsturnase...

Pe Dâmpu Sandului nu este nici o livadă. O pădure de ceri și stejari cu copaci frumoși lasă din loc în loc să se vadă câte o poiență. Finorii umplu aerul cu mirosul lor pătrunzător de rășină. Sunt puțini cei care vin cu vacile la păscut până aici. Iarba e grasă dar drumul e greu până aici. Din când în când un iepure sare de după o tufă ori o căprioară te privește cu ochi calzi și catifelati. Dintr-un salt apoi fuge undeva în desișuri.

Ion Mircu e un flăcău înalt și bine legat, puternic ca un taur. Păzește două vaci. Stă cu mâinile sub cap și privește în sus. Clinchetul clopoțelului de la gâtul vacii se aude monoton. Vacile rup cu lăcomie iarba proaspătă. Din când în când privește și ascultă cu atenție. O talangă se aude în îndepărtare. Una din vaci ridică capul și privește. Acum talanga se aude bine. Ion se întoarce pe burtă și privește printre firele de iarbă.

Privind de jos prin iarba crudă, în îndepărtare se zărește neclar un punct roșu. Punctul se mărește. Acum este la mărimea firelor de iarbă. Totul parcă a înmărmurit. Fiori îl cuprind pe Ion. Punctul roșu se prefăce într-un uriaș care se apropie. O opincă este la un pas de ochii lui Ion. Nu ridică capul. Simte furnicături în toate măduarele. Toți mușchii îi sunt încordați gata să plesnească. Tot nu ridică capul.

- Bau! se aude o voce cristalină.

Ion nu ridică capul. Știe că nu poate fi decât Lenuța lui Pătru. Îi cuprinde cu amândouă mâinile gleznele picioarelor frumoase.

- Șezi, Ioane, te prefăceai că dormi și tu mă așteptai.

Dar când nu o aștepta Ion pe Lenuța... Dimineața când trecea cu vacile spre deal arunca întotdeauna o privire cu coada ochiului spre acareturile lui Pătru și se întreba: O fi plecat Lenuța cu vacile? În timpul acesta Lenuța își făcea de lucru prin curte, se ascundea undeva și îl petrecea cu privirea până dispărea în urma vacilor. Ion cum ajungea sus, aștepta cu sufletul la gură să vadă cine vine cu vacile: moșu' ori Lenuța. Această stare de îndoială îl moleșea și îi dădea o senzație de furnicătură plăcută însă.

Când îl vedea pe moșu' se făcea că doarme. Moșu' trecea pe lângă sărântoc și-i zicea:

- Scoală, măi Ioane, că te caută fetele și tu dormi. Dacă ar fi știut moșu' ce fată îl caută pe Ion...

Lenuța se așează jos lângă Ion și începură să povestească. Erau numai ei doi. Dacă ar fi știut Pătru...

Odată Lenuța îi zise printre lacrimi:

- Ioane dragă, de ce nu mai stăruie pe lângă tata că poate... Dacă nu vrea, eu fug cu tine...

Ion o privea de sus până jos și nu se mai sătura. Era frumoasă Lenuța. Sprâncene negre îi umbreau doi ochi frumoși și mari. Buzele roșii cărnoase zâmbeau și când plângea. Apoi gâtul acela alb și frumos, cei doi huluți care tresăltau și zvâcneau, când alerga, ca două inimi. Picioarele ei se puteau compara numai cu statuile grecești din cărțile lui de istorie...

De câte ori aducea vorba de înșurătoare, Pătru îl lua pe sus:

- Măi Ioane, tată-tu n-a fost capabil nici o moșie să sădească ca să ai și tu țuică după ce te însori și să faci botez. De nuntă o avea socrul mic grijă. Când îi spunea de moșie, simțea că și cerul cade peste el și îl îngroapă în gropi mari cum se sădesc prunii.

- Lasă că o să sădesc eu atâția pruni, cât să fac țuică să dau de pomană la tot satul să bea o lună de zile.

- Degeaba, Ioane, eu nu voi apuca să beau nici o picătură din moșia ta.

După o așa înjosire, nu-i mai venea la îndemână să aducă vorba de înșurătoare. De Lenuța nici gând...

De Armindenii, Ion a umblat trei zile și trei nopți prin pădure până a găsit un fag înalt și frumos. L-a curățat de jos până sus, lăsându-i în vârf o

coroană de frunze tinere, i-a pus tricolor și noaptea s-a dus, nici el nu știe de unde a mai avut putere și l-a legat de stâlpul porții la Lenuța lui Pătru.

A fost cel mai frumos arminden pe care l-a văzut el vreodată. Îl și vedea a doua zi strălucind în lumina soarelui și auzea oamenii minunându-se: Cine o fi pus așa arminden la fata lui Pătru?

Dar bucuria lui n-a fost să fie lungă. Pătru a stat ascuns toată noaptea și a pândit... Nici n-a ajuns el la a treia casă că a și auzit lovituri de topor. Parcă tăia cineva din trupul lui. Ion a scrâșnit din dinți și a plecat mai departe. Mânia și ura erau atât de mari încât n-a mai vrut nici capul să-l întoarcă înapoi.

Toată noaptea n-a putut închide ochii, vedea continuu cum armindenul lui se prăbușea mereu sub loviturile nemiloase ale toporului lui Pătru.

Dimineața, la fata lui Pătru în poartă era un arminden mic cu frunze gălbejite.

Precis l-o fi adus vreun bogătoc de la Banat, ziceau oamenii, unde fagii nu cresc așa sănătoși ca pe la noi. Lui Pătru, care pândise toată noaptea și știa precis cine-i adusese arminden fetei lui, i se păruse cel mai frumos arminden din sat...

Dimineața când a văzut armindenul, Lenuța a început să plângă în hohote:

- Tată, de ce ai făcut asta? Pătru a lăsat capul în jos și a schimbat vorba:

- Pentru binele tău. Și a plecat la ale lui. Dar care era binele ei?

Își pusese el întrebarea dacă binele lui, sau cum îl înțelegea el, coincidea cu binele ei?

Ion a trecut după aceea cu vacile spre deal și s-a așezat ca acum cu fața în palme chiar în locul acesta. Împrejur erau numai tufe de mure și din loc în loc finiori înalți. O palmă de iarbă și o grămadă de mușchi moale era singurul loc liber. S-a așezat cu fața în palme și a început să plângă. Lacrimi cât bobul de mazăre îi udao palmele muncite. N-a auzit nici talanga de la vacile lui Pătru, nici pe Lenuța când s-a așezat lângă el și l-a cuprins în brațe.

Soarele bătea printre crengile copacilor, vacile mâncau liniștite. Din când în când auzea printre lacrimi câte un cîrîpît de păsărele. În rest, pentru el nu mai exista nimic. Nu și-a dat seama că cineva îl ține în brațe și plânge lângă el.

Totul era neclar și nebulos ca într-un vis. Doi hulubi fremătau lângă trupul lui gol. I s-a părut că visează, ea Lenuța, era a lui. Nu mai știe cum s-a întâmplat. Era prea tulburat, prea multe lucruri se întâmplaseră în ultimile zile. N-a vrut să deschidă ochii să nu-i fugă visul acela frumos. Simțea cum îl

furnică ceva prin tot corpul. Toate măduarele îi erau încordate. Strângea cu putere din mâini și din dinți. A auzit apoi un oftat și a simțit ceva cald. A deschis ochii. Nu visase. Fusese aievea. Strângea în brațe pe Lenuța. Răsuflau din greu amândoi. Broboade de sudoare le curgeau pe față. Apoi liniștea i-a cuprins pe amândoi.

Vede și acum ochii aceia umezi și catifelați ai căprioarei care se uita la ei nemișcată. Au rămas așa îmbrățișați multă vreme...

Joia următoare a auzit că au venit doleşii din Banat, de dincolo de Mureș. L-au chemat și pe el la nuntă. La nunta Lenuței..

N-a vrut să mai audă nimic, n-a mai văzut nimic. A plecat ca un bezmetic pe Cuntrava. A rătăcit zile în șir. Nimeni n-a mai știut nimic de el. Când s-a întors arăta ca un cerșător, cu barba mare și hainele rupte. Nu l-a mai recunoscut nimeni. După ce s-a spălat și s-a schimbat, i-au spus:

- Duminică au venit nuntașii cu mirele, cu muzica după Lenuța. Când au ieșit din casă, ea era îmbrăcată mireasă. Se vedea pe fața ei că a plâns toată noaptea. S-au urcat în căruțe și au plecat cu chiuituri și strigături la Banat. Doleșii și stegarii mergeau călări în față. Au ajuns la malul Mureșului, s-au urcat cu căruțele pe brod.¹ Au cinstit cu brodarul țuică fiartă cu miere și au plecat. La mijlocul Mureșului, la bulboana mare, Lenuța a oftat adânc, te-a strigat și până s-a dumirit lumea, s-a aruncat deodată în apă. Au încercat să o prindă, să o scoată. N-a mai putut nimeni să facă nimic. Toți nuntașii au rămas înmărmuriți. Pătru s-a făcut negru la față și a albit. Pe Sofia, pe nevastă-sa, abia au ținut-o să nu se arunce după fată. Mirele n-a mai putut scoate nici o vorbă. Brodarul nu știa ce să facă. Să meargă înainte sau să întoarcă. Atunci feciorii s-au aruncat în apă și au scos-o pe Lenuța.

Degeaba au ținut-o cu capul în jos să iasă apa din ea. Era moartă. Chipul ei era senin, nu se mai vedea că-i plânsă, nici nu avea fața schimonosită ca alți înecați.

A fost mare jale atunci în sat. Toată lumea îl blestema pe Pătru că și-a omorât fata cu zile. Toți ziceau că numai pământul o să-l mai sature de avere...

- ... Atunci am început să curăț locul acesta. Trei ani, zi și noapte am tot tăiat la tufe și păducel. Mâinile mele erau numai o rană nevindecată. Fiecare palmă de pământ de aici este udată cu sudoarea și sângele meu. Am cărat din vale mii de găleți cu apă... Când totul a fost curat și frumos am sădit prunii. La

¹ Brod, pod plutitor acționat de curentul apei folosit la traversarea unor râuri, probabil o ambarcațiune ca a vechilor geți.

început în locul unde am stat ultima oară cu Lenuța, am sădit brândușe, apoi am înconjurat totul cu pruni. Dacă vii primăvara și toamna aici e plin de brândușe. Zici că totul este pictat și mirosul lor te îmbată. În fiecare an vin și eu aici și nu mă mai satur de miros și de amintiri... Toți prunii sunt sădiți ca niște raze de soare. N-ai să mai vezi nicăieri așa livadă. Este cea mai mare din părțile acestea. Mai târziu am sădit împreună cu copiii mei, cireșii și zarzării. Viața merge înainte...

Să vii neapărat să mănânci cireșe!

Păcat că Pătru s-a prăpădit și n-a mai apucat să vadă cea mai mare moșie din părțile noastre.

Livada de mult nu mai este a mea. În fiecare an cumpăr de la „ceape” câțva pruni, îi culeg, fac țuică, trimit la copii și nepoți. Îmi mai rămâne și mie....., dau chiar și de pomană, de sufletul morților...

Când a zis de sufletul morților, s-a uitat în centrul livezii și lacrimi mari au început să-i ude fața.

- De îngrijit tot eu îngrijesc prunii, îi văruiesc, îi sap la rădăcină, îi apăr de iepuri să nu-i roadă iarna. Îi apăr de animale și mai ales de oameni. Livada aceasta este o bucată din mine. În pământul acesta au curs picături din sângele meu. Câte zile voi avea, nu las pe nimeni să-și bată joc de ea. I-am învățat aceasta și pe copiii mei: Nu uitați, livada este a noastră și a urmașilor voștri. Să nu lăsați nimic să se sălbăticească aici. Să-i învățați aceasta și pe copiii voștri, le spun de mii și mii de ori.

Apoi a tăcut o vreme și într-un sfârșit mi-a zis:

- Tu ești singurul om, în afară de mine, care știe acum povestea livezii. Ți-am spus-o pentru că nu ești de pe la noi și sigur vei pleca și tu cum au plecat și cei care au fost înaintea ta. Poate am vrut și eu să mă descarc, cine știe câte zile mai am, și n-aș vrea să crezi că Ion Mircu a fost un nebun.

Am văzut cum fața lui atunci s-a luminat. Am auzit cum cucii cântă din nou. Nu mai puteam scoate nici un cuvânt. Priveam cerul și undeva în zare, Mureșul curgea alene.

De aici de sus se vede doar un fir strălucitor care se pierde la orizont.

Ion Mircu se ridică, își luă securea, coborî acolo unde drumul era neterminat și începu să taie cu bărbăție tufele. Știam că de mâine mai am un lucrător în echipă. Și încă unul de nădejde...

Drumul ocolea livada lui, conform proiectului.

Când am ajuns la unitate am raportat că drumul a fost terminat cu bine și că nu am descoperit nici o acțiune îndreptată împotriva securității statului. Șeful meu de atunci nu a fost prea încântat... noroc că la puțină vreme a ieșit la pensie și noul șef „școlit” m-a felicitat pentru îndeplinirea misiunii fără arestări și cătușe...

Eu am plantat propria mea livadă. Din păcate nu am mai ajuns la livada lui Ion Mircu... să mănânc fructe și să-mi amintesc trista ei poveste.

Cpt. (r) dr. st. Ioan Eugen Popa

Bogdan Dițu: Doors

APĂRAREA ORDINII CONSTITUȚIONALE – OBIECTIV CONSTANT AL SERVICIILOR ROMÂNE DE INFORMAȚII

16. EXTREMISMUL DE FACTURĂ ETNICĂ (III)

În numărul anterior al revistei am abordat iredentismul, șovinismul și revizionismul maghiar, până la declanșarea demersurilor de intrare ale României și Ungariei în NATO și Uniunea Europeană. Continuăm cu analiza acestei problematici de atunci și până în prezent.

♦ În anii 1995-1996 s-a constatat sporirea incisivității unor cercuri din străinătate, care încercau subminarea demersurilor României de dezvoltare a statului de drept și integrare euro-atlantică. Se acționa pentru inducerea, în rândul opiniei publice, a ideii așa-zisei legitimități a unor schimbări teritoriale, prin subminare sau presiuni economice, afectând și țara noastră.

În particular, s-au remarcat acțiunile antistatale desfășurate de către exponenți ai autonomismului separatist maghiar. Asemenea acțiuni au fost inițiate de unele structuri organizatorice anticonstituționale și vizau asumarea și exercitarea unor competențe de natură legislativă și executivă în zonele cu populație preponderent maghiară.

Sunt exemplificative, pe această linie, activitățile desfășurate de către Consiliul Consultativ din Secuime (organism ce cuprindea reprezentanți ai celor opt foste scaune secuiești, respectiv Mureș, Ciuc, Odorhei, Gheorgheni, Baraolt, Covasna, Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc) care, în esență, au avut ca obiectiv: finalizarea documentelor menite să confere cadrul „legal” realizării autonomiei comunității maghiare, în general, și autonomiei teritoriale în zona secuiască, în special; incitarea conaționalilor în susținerea și sprijinirea demersurilor menționate prin acțiuni desfășurate în cadru restrâns sau mediatizări interne și externe, folosind tactici și practici specifice diversiei.

În categoria acțiunilor în acest sens, inițiate de extremiști maghiari autohtoni și străini, s-au înscris demersurile și activitățile organizate în această perioadă de membri și simpatizanți ai Platformei „Inițiativa Maghiară Ardeleană” sau ai altor grupări constituite *ad-hoc*, pentru realizarea unor pași concreți în crearea structurilor autonome.

Un domeniu important al strategiei de realizare a unui sistem separat de instituții ale comunității maghiare l-a reprezentat continuarea demersurilor vizând crearea ilegală a unei rețele de învățământ de toate gradele exclusiv maghiar.¹

În anii 1998-1999 a reținut atenția organelor române de informații faptul că acțiunile desfășurate – din ce în ce mai deschis – atât în străinătate, dar și în teritoriul național, evidențiau, pe de o parte, preocupări ale unor organizații radicale și chiar servicii speciale străine de a constitui și activa grupuri de extremiști, structurate pe criterii etnice, din regiuni ale țării noastre și, pe de altă parte, inițierea unor diversiuni de către elemente provocatoare care, pentru a-și satisface interesele, încercau – speculând anumite nemulțumiri – să tulbure climatul de înțelegere interetnică.

În toate cazurile s-a acționat preventiv, în conformitate cu normele legale în vigoare. Eficiența acțiunilor preventive a fost, însă, grevată de unele lacune ale cadrului legislativ care au făcut dificilă, spre exemplu, curmarea activităților ilegale, extremiste – în unele cazuri chiar subversive, anticonstituționale – desfășurate de unele entități non-profit de tipul fundațiilor, asociațiilor etc.²

♦ Și după semnarea Tratatului de bază dintre România și Ungaria (1996) și admiterea ambelor țări în Uniunea Europeană, diplomația ungară a continuat să vehiculeze aceleași teorii și idei, iredentiste și revizioniste, puțin cosmetizate pentru a putea fi ascunse Occidentului, dar care, în fapt, urmăreau internaționalizarea pretenției „probleme a Transilvaniei” și atragerea sprijinului internațional pentru satisfacerea pretențiilor sale.

La nivelul Executivului de la Budapesta a fost înființat *Oficiul pentru Maghiarii de Peste Hotare*, care „coordonează activitatea structurilor guvernamentale însărcinate cu susținerea politică, diplomatică și materială a maghiarilor din Bazinul Carpatic”.

La 4 decembrie 2001 a avut loc la Budapesta o nouă manifestare revizionistă organizată de „*Mișcarea Revizionistă Maghiară*”, în cadrul căreia majoritatea scandărilor au fost antiromânești și au vizat politica guvernului român în domeniul protejării minorităților naționale.

¹ Raport referitor la îndeplinirea atribuțiilor ce revin, potrivit legii SRI, pentru realizarea siguranței naționale, octombrie 1995-decembrie 1996, pp. 24-26.

² Raport referitor la îndeplinirea atribuțiilor ce revin, potrivit legii, SRI pentru realizarea siguranței naționale, iunie 1998-iunie 1999, pp. 8-9.

Din analiza demersurilor întreprinse de Budapesta în acea perioadă s-a putut remarca o deplasare a centrului de greutate către sfera economicului, urmărindu-se crearea în Transilvania a unei „sub-economii subversive” și edificarea unei „regiuni transfrontaliere”.

Pe linie guvernamentală ungară, s-au creat o serie de ONG-uri, ale căror obiective urmăresc, în esență, a atrage atenția marilor puteri, instituțiilor europene și opiniei publice internaționale asupra unei pretinse „lipse de drepturi a maghiarilor din România”.³

Considerând că drepturile individuale, prevăzute în Constituția României, dar și în legile fundamentale ale țărilor limitrofe Ungariei unde trăiesc numeroși maghiari, nu satisfac, în totalitate, cerințele unei societăți democratice, doctrinarii revizionismului ungar au văzut soluția în acordarea unor „drepturi speciale” comunității etnice minoritare ori unor organisme constituite pe criterii etnice, care în acest mod ar deveni subiecte distincte de drept.

Tentativele de impunere a conceptului de „drepturi colective” pentru minoritatea maghiară, existentă în număr destul de mare în țările limitrofe Ungariei, care urmăreau instituționalizarea în plan juridic, prin convenții, recomandări sau declarații oficiale ale organismelor europene și mondiale, nu au avut succes.

În paralel, Budapesta a agitat și instigat permanent minoritatea maghiară din România – fie direct, fie prin emigrația specifică din Occident – sugerându-i-se acesteia ridicarea unor revendicări care să lezeze demnitatea statului român și să pună sub semnul întrebării principiul suveranității naționale. Semnificativ este faptul că la 25 iunie 2004, liderul opoziției ungare de atunci, Viktor Orban, cu prilejul unei dezbateri pe tema integrării europene la Universitatea de vară de la Băile Tușnad, instiga maghiarii din România „să se organizeze pentru a obține autonomia prin presiuni externe”.⁴

◆ După ce Ungaria și România au devenit membre ale Uniunii Europene, politica revizionistă ungară a fost disimulată, mai mult sau mai puțin, sub faldurile generoase ale principiilor europene. Așa se face că Budapesta a reactualizat planuri (neo)revizioniste drapate în haine europene. Un astfel de plan a fost cel al euroregiunilor și viza ca suprafață de acoperire un areal destul de mare, cuprinzând teritorii din România, fosta Iugoslavie, Slovacia și,

³ Traian Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Spionajul ungar în România*, Ed. ELION, 2006, pp. 158-160.

⁴ *Ibidem*, p. 173.

aparent, Ucraina, teritorii care până în toamna anului 1918 făcuseră parte din Monarhia dualistă austro-ungară. La început, s-a dorit „Euroregiunea Carpatică”, un proiect mai vechi care viza județele Bihor, Satu Mare, Maramureș și Sălaj. Apoi, Euroregiunea Dunăre-Mureș-Tisa-Crișuri, care a adăugat și județele Timiș și Arad, alături de trei județe din Ungaria și Voivodina din Iugoslavia.⁵

În plan intern, fără să țină cont de Constituția României, legile statului și atenționările autorităților române la cel mai înalt nivel, la 17 ianuarie 2004 Consiliul Național Secuiesc, o altă creație a elementelor extremiste maghiare, a emis la Sfântu Gheorghe un proiect de autonomie teritorială a secuilor din Transilvania. Documentul revendica autonomia administrativ-teritorială pe criterii etnice a așa-zisului Ținut Secuiesc, care ar fi urmat să cuprindă toate localitățile din județele Covasna, Harghita și Mureș, capitala urmând să fie orașul Miercurea Ciuc. Actul includea prevederi care vizau constituirea unui stat distinct, cu președinte, parlament, guvern, poliție și administrație publică maghiară. Reprezentanții „Consiliului Național Secuiesc” au mandatat șase parlamentari de etnie maghiară să înainteze Parlamentului proiectul statutului de autonomie a „Ținutului Secuiesc” și să-l susțină.⁶ Inițiativa s-a oprit în acest stadiu, dar a mai fost reluată și ulterior, fără succes, datorită reacției ferme a clasei politice și societății civile românești.

În anul 2004, SRI semnală intensificarea acțiunilor destinate transpunerii în practică a unor idei și concepții de factură autonomist-separatistă, prin specularea conceptelor privind dezvoltarea regională aflate în dezbatere la nivelul unor foruri europene sau, chiar, aplicate în unele state membre. Din analiza acțiunilor derulate în perioada respectivă de către exponenții cercurilor radicale maghiare din România în direcția obținerii autonomiei teritoriale pe criterii etnice, rezulta o modificare tactică semnificativă: deplasarea accentului de pe dimensiunea discursivă, propagandistică, pe cea organizațională și adoptarea unei atitudini mult mai pragmatice, concretizată în inițiative legislative vizând legitimarea obiectivelor separatiste și a unor structuri neconstituționale de guvernare autonomă.⁷

O inițiativă de acest gen a avut loc și recent, la 10 martie 2024, la Târgu Mureș, unde participanții la manifestările dedicate Zilei Libertății Secuilor au

⁵ *Ibidem*, pp. 174-175.

⁶ *Ibidem*, pp. 192-193.

⁷ *Raportul privind activitatea desfășurată de SRI în anul 2003*, pp. 22.

adoptat o petiție adresată autorităților statului, prin care solicita Guvernului și Parlamentului României autonomie teritorială pentru regiunea „Ținutului Secuiesc”, urmând calea legii și democrației. Petiția, depusă la instituția Prefectului din județul Mureș, includea solicitarea ca Guvernul să înceapă tratative despre statutul Ținutului Secuiesc cu „reprezentanții legitimi ai poporului secuiesc”, Consiliul Național Secuiesc și autoritățile locale din regiune.

Prin acest text, s-a protestat și față de faptul că Parlamentul României a respins un proiect de lege care propunea acordarea unui statut de autonomie zonei respective, informând că acest refuz nu semnifică sfârșitul mișcării autonomiste.⁸

Deși nu dispun de o susținere consistentă la nivelul comunității maghiare, inițiativele autonomiste promovate de exponenți ai cercurilor radicale din țară și străinătate continuă să inducă riscuri în planul climatului interetnic și chiar să stimuleze apariția unor pusee extremist-naționaliste.

3. REVIZIONISMUL TERITORIAL ȘI EXTREMISMUL RUSESC ȘI SOVIETIC

◆ În urma Războiului ruso-turc din 1806-1812, teritoriul românesc dintre Prut și Nistru, numit Basarabia, parte componentă a Principatului Moldova, aflat sub suzeranitatea Imperiului Otoman, a fost preluat în stăpânire de Imperiul Țarist.

În 1856, după Războiul Crimeii, trei județe din sudul Basarabiei au fost restituite Moldovei/Imperiului Otoman, pentru ca după Războiul ruso/românoturc din 1877-1878 să fie preluate, din nou, de Rusia țaristă.

La începutul secolului al XIX-lea, mai ales după Revoluția rusă din 1905, se produce în Basarabia un proces de coagulare și instituționalizare a mișcării naționale, prin apariția de publicații în limba română și a Partidului Național Moldovenesc. În acest context și pe fondul degringoladei produse de revoluțiile din februarie și octombrie 1917, precum și al mișcărilor de autodeterminare națională a provinciilor de la marginile fostului Imperiu Țarist, Sfatul Țării-Parlamentul constituit proclamă Republica Moldovenească, declară autonomia acesteia la 2 decembrie 1917, apoi independența față de Rusia Sovietică la 24 ianuarie 1918, pentru ca la 27 martie să voteze unirea cu Țara-Mamă, România.

⁸ <https://www.digi24.ro/evenimente>.

♦ Imediat după votarea Unirii, rusofonii din Basarabia au cerut sprijin militar extern pentru ca teritoriul românesc dintre Prut și Nistru să fie realipit la Rusia sovietică sau la Ucraina, nou stat care se coagula.

La rândul său, conducerea statului român a luat măsuri pentru protejarea teritoriului și intereselor noastre naționale în zonă. S-a ordonat Direcției Poliției și Siguranței Generale (DPSG) să-și înființeze și organizeze structuri proprii pe întreg teritoriul Basarabiei, având ca sarcină principală combaterea activităților bolșevice de propagandă, spionaj și terorism.

Cronologic, acțiunea ostilă de durată dusă contra statului român de fruntașii cercurilor rusofone din Basarabia, susținută prin implicarea directă, inclusiv militară, de către Rusia sovietică, s-a derulat astfel:

- La 28 mai 1918, DPSG a informat că la Chișinău și Odessa bolșevicii au înființat un comitet anarhist intitulat *Salvarea integrității și onoarei Rusiei batjocorite*, ai căror membri plănuiau să execute atentate împotriva angajaților locali ai poliției din Basarabia care susțineau apartenența provinciei la România. Mai grav era faptul că majoritatea persoanelor care aderaseră la acest comitet erau foști ofițeri din armata rusă, adică elemente capabile să execute, la ordin, acțiuni cu caracter terorist.

- În august 1918, Serviciul de Siguranță din Akkerman (Cetatea Albă) a informat Centrala că Lev Troțki (originar din Soroca, n.a.) și alți lideri comuniști de la Moscova se arătau foarte interesați de chestiunea rușilor aflați în România, dând să se înțeleagă conducerii statului român că aceștia ar trebui să fie expulzați.

- Aceeași structură de la Akkerman a informat că la Odessa, care se afla sub administrare română în acel moment, la sfârșitul lui august 1918 bolșevicii au aruncat în aer „*depozitul nostru de efecte...*, pierind în foc peste 150 de soldați români”. Se mai preciza că pagubele cauzate de incendii erau incalculabile: au ars șase mari depozite de muniții din raionul Moldovanca, situat la o jumătate de oră de Odessa, mai multe fabrici fiind complet distruse, în acest cartier înregistrându-se peste 15.000 de morți.

- Organele din subordinea Marelui Stat Major al Armatei Române confirmau, de asemenea, că la Odessa sosise un grup de basarabeni rusofoni cu scopul de a trezi opinia publică din Basarabia contra României. Se semna, totodată, că a fost înființată o societate din foști ofițeri ruși și foști funcționari rusofoni din Basarabia, care pregătea un proiect politico-administrativ de preluare a Basarabiei „imediat ce va fi părăsită de români”, concomitent fiind declanșată o campanie antiromânească în presa locală.

În același timp, DPSG trebuia să acorde atenție și propagandei bolșevice, care pregătea minoritatea rusofonă și adepții bolșevismului din interiorul Basarabiei contra administrației românești.⁹

Unirea Basarabiei cu România a generat și reacții violente, teroriste din partea structurilor militare ruse de la frontiera cu Nistru și a unor grupări prorusă din provincie. În paralel cu acțiunile propagandistice antiunioniste, în tot cursul anului 1918 au avut loc acțiuni violente de forțare a Nistrului, provocând victime în rândul jandarmilor și grănicerilor români. Vârful acestor acțiuni a fost atins la 10 ianuarie 1919, în zona Hotin-Soroca, când s-a declanșat „prima revoluție comunistă” din Basarabia neutralizată după 10 zile de Armata română, cu sacrificii umane, între militarii români care și-au pierdut viața numărându-se și generalul Stan Poetaș, unul din bravii ofițeri din Primul Război Mondial. În cursul anului 1919, organele informative române au descoperit 13 nuclee teroriste și au arestat 327 de persoane.¹⁰

Evenimentul care marchează o cotitură radicală în acțiunea sovietelor împotriva României îl reprezintă apariția organizației bolșevice *Una și Nedespărțita Rusie*, înființată la Odessa, care a adoptat o hotărâre cuprinzând metodele, tehnicile și tacticile sovietice de subminare și subversiune duse în Basarabia contra autorităților statului român. Concret, documentul prevedea acțiuni de propagandă, separatism etnic, asasinat, atacuri armate, detașamente mobile de atac, terorism, furnizarea de armament, sprijin aerian și operații militare camuflăte asigurate cu concursul armatei sovietice regulate, toate cu scopul de a hărțui permanent autoritățile române, pentru ca, la momentul real al unei invazii sovietice regulate, acestea să fie sleite și incapabile de a opune rezistență. Este ceea ce literatura de specialitate numește astăzi război hibrid.

La 23 octombrie 1919, Secția informații - Biroul II a Marelui Cartier General comunica Siguranței Generale Basarabia că *Uniunea Una și Nedespărțita Rusie* era organul de ajutor al Statului Major al Armatei voluntare din Taganrog, în această organizație existând secțiuni pentru toate provinciile vechii Rusii care stăruiau a fi independente sau erau „ocupate” de state vecine. Din comunicare mai rezultau următoarele:

⁹ Sorin Aparaschivei, *Sistemul național de Informații - De la Regulamentele Organice și până după Războiul de Reîntregire Națională*, Ed. Militară, 2018, pp. 378-390.

¹⁰ Alin Spănu, *Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Ed. Demiurg, 2010, p. 97.

- Scopul principal al Secției Basarabia a *Uniunii Una și Nedespărțita Rusie* era să ușureze cucerirea Basarabiei de către armata rusă. În acest sens, organizația trimitea agenți în diferite localități ale Basarabiei, care luau cu ei bani, arme și „proclamațiuni”, organizau la fața locului cercuri, mai ales printre etnicii ruși.

- Cercurile/comitetele trebuiau să facă propagandă contra românilor și a acțiunilor lor prin proclamații în limba rusă și română, precum și să alarmeze și să propage nemulțumiri în Armata Română prin atacuri în timpul nopții, aruncarea în aer a magaziiilor de muniții, distrugerea căilor ferate și șoselelor ș.a.

- Membrii cercurilor locale erau datori să supravegheze mereu pe români și toate măsurile lor militare.

- Agenții aveau sarcina și de a organiza cercuri între învățători prin orașe și sate cu scopul unei propagande între școlari și populație despre reclădirea vechii Rusii, conform căreia țărani trebuiau să fie încredințați despre împărțirea pământurilor, că străinii vor căpăta unele drepturi și că populația românească va căpăta autonomie.

- În cercurile școlarilor și soldaților urma să se organizeze comitete deosebite pentru protecția armelor și muniției răsculaților.

- În punctele de frontieră trebuia să se organizeze posturi flotante, care să fie în legătură între ele și cu satele mai mari din interiorul Basarabiei.

Pentru a nu genera suspiciuni, în Basarabia urma să se trimită numai agenți de origine basarabească, bine informați despre localitățile de acolo.

În vederea întreținerii relațiilor între cercurile locale din Basarabia și cele centrale din Odessa, Comandamentul Suprem sovietic a pus la dispoziție opt aeroplane.

Mari recompense se acordau persoanelor care urmau să se ocupe de nimicirea autorităților române, militare și civile.

Serviciul de informații militar reușise să afle numele unor agenți ruși introduși clandestin în Basarabia, precum și ale unor comandanți militari implicați în operațiunile preconizate.

Documentele și datele legate de *Uniunea Una și Nedespărțita Rusie* au fost prezentate regelui Ferdinand I, prim-ministrului și Consiliului de Miniștri. Imediat, directorul DPSG a ordonat ca de problemă să se ocupe trei responsabili, între care și Mihail Moruzov, cu misiunea de a trezi atenția tuturor brigăzilor și a căuta să descopere toate organizațiile locale preconizate în hotărârea organizației respective.

Cei trei responsabili desemnați au trecut la acțiune și, la 26 octombrie 1919, a fost identificată la Galați „o organizație rusească”, care avea însărcinarea de a introduce în Basarabia manifeste antiromânești ale societății *Salvarea Basarabiei*. A doua zi, au fost identificate organizații similare la Tulcea, Ismail și București.

Pe lângă identificarea și desființarea de organizații bolșevice, organele speciale române au imaginat diverse mecanisme care să se opună în teren, în fiecare localitate, propagandei și acțiunii sovietice în Basarabia. Între acestea s-a numărat înființarea de ligi și comitete naționale pentru combaterea bolșevismului.¹¹

♦ La începutul anului 1920, membri ai organizațiilor *Liga Salvării Basarabiei* și *Una și Nedespărțita Rusie* au trecut la acțiuni teroriste contra administrației statului român. La 12 ianuarie 1920, structurile informative de siguranță de la Chișinău au transmis Centralei că se pregătea un atentat cu piroxilină la deschiderea Camerelor române, spre a arunca în aer reședința Parlamentului. O sursă a Siguranței indica faptul că prima victimă vizată era primul ministru Octavian Goga. Nu se cunoștea numele atentatorului, dar se știa că este un student. Pentru a contracara atentatul, directorul general al DPSG a cerut Prefectului Poliției București să înființeze un Serviciu Special de Pază și Siguranță pentru persoanele miniștrilor și locul unde se țineau ședințele Consiliului de Miniștri.

Cu toate măsurile preventive luate, atentatul a avut loc. Unul dintre atentatori a fost Max Goldstein, aflat în legătură cu celulele bolșevice teroriste și cu Organizația Revoluționară din Basarabia. După ce a săvârșit mai multe atentate, inclusiv pe căile ferate române, Max Goldstein a reușit la 8 decembrie 1920 să plaseze o bombă în clădirea Senatului României, explozia ucigându-i pe ministrul Justiției Dimitrie Greceanu și pe senatorii Spiridon Gheorghiu și Dimitrie Radu, președintele Senatului, generalul Constantin Coandă, fiind și el grav rănit. În anul următor, Max Goldstein pregătea un nou atentat, dar a fost prins la timp, la frontieră pe când încerca să intre în țară cu 15 kg de explozibil. A sfârșit în închisoare!¹²

În decembrie 1920, lideri politici și militari bolșevici s-au întrunit la Tiraspol, unde au decis acțiunile viitoare contra statului român. Aceștia au

¹¹ Sorin Aparaschivei, *op. cit.*, pp. 381-384.

¹² *Ibidem*, p. 384. Detalii în Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 97-98.

alocat 200.000 de ruble aur și un milion de ruble Romanov pentru propaganda sovietică în Basarabia, apoi s-a ordonat închiderea definitivă a graniței dintre Rusia și România.

În anul 1920, organele informative române au mai identificat 22 nuclee teroriste, arestând 222 persoane.¹³

Dintr-o evaluare a structurilor informative de tip prognoză, din 5 ianuarie 1921, rezulta că guvernul de la Moscova preconiza să urmeze față de România 2 căi: o acțiune violentă programată pentru luna aprilie 1921 și/sau o acțiune de durată, datorită unor dificultăți în mobilizarea potențialului militar uman și tehnic necesar.

În acest context, Lev Troțki a creat așa-numitele *marciac* (trupe de graniță), care aveau ca scop „să genereze războaie în veșnic contact cu inamicul”, să prevină o surpriză ofensivă. La granița României au fost trimiși circa 3.500 de oameni.

♦ În perioada imediat următoare, regimul sovietic s-a axat pe subminarea ideologică a statului român, creând la 8 mai 1921 cea mai puternică armă: Partidul Comunist din România (PCdR), organizație politică subordonată direct Kominternului și regimului sovietic instalat la Kremlin. Încă de la înființare, conform directivelor de la Moscova, PCdR nu a recunoscut unirea Basarabiei cu România, susținând separarea acestei provincii, de asemenea milita pentru separarea de România a provinciilor Bucovina și Dobrogea.¹⁴

În acest context, avea să se declanșeze războiul hibrid provocat de sovietici la Tatar-Bunar în anul 1924.

Încă din primăvara aceluia an, rapoarte din mai multe surse semnalau Siguranței române că Rusia sovietică plănuia ca, în toamnă, să declanșeze revoluția bolșevică în România și în statele din Balcani. În iulie 1924, la Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică, Lev Troțki a pledat pentru declanșarea războiului cu România pentru a prelua Basarabia. În fapt, se viza provocarea revoluției nu numai în Basarabia, ci în toată România. Dacă răscoala/revolta socială devenea generală, urma ca trupe regulate din armata sovietică concentrate la granița română să intre în țară.

La 12 septembrie 1924, a început acțiunea bolșevică în România, organizată la scară mare. O bandă înarmată a intrat în satul Nicolaevka, județul

¹³ Alin Spânu, *Op. cit.*, p. 97.

¹⁴ Sorin Aparaschivei, *op. cit.*, pp. 385-386.

Ismail, unde a omorât doi jandarmi români aflați în patrulare, pe primarul comunei și soția acestuia, apoi au prădat sediul Percepției. Apoi, banda formată din circa 30 indivizi, în uniformă militară rusă, înarmați cu puști cu baionetă și grenade, s-a deplasat spre Tatar-Bunar (Tătărăști), unde, în noaptea de 15 septembrie, a atacat postul de jandarmi, a devastat și prădat Percepția și Primăria, a înarmat populația rusofonă și a pus stăpânire pe sat. S-a arborat Drapelul Roșu și s-a proclamat „Republica Sovietică Basarabia”.

La 17 septembrie, un detașament al Armatei române a ocupat localitatea, arestând 40 de agresori sovietici. Aceștia au declarat că armele au fost aduse de peste Nistru, din Rusia Sovietică. Detașamentele militare române au preluat controlul asupra localității Tatar-Bunar și a satelor din jur, fiind prinse în total 70 de persoane implicate în agresiunea de la Tatar-Bunar și alte 12 la Mihailovka. În plus, au mai fost arestați 250 de agresori la Cișmea și 42 la Chilia.

La 19 septembrie, trupele române au fost atacate de teroriștii încercuți la Nerusei, iar după lupte veritabile au fost prinși 60 de indivizi, alți 20 fiind răniți sau înecați în mare.

În final, s-a stabilit că organizația bolșevică din sudul Basarabiei, înființată la 1 iunie 1924, era formată din foști militari în trupele sovietice și dezertori de origine basarabeană din Armata Română.

Principala lecție de la Tatar-Bunar a fost că Rusia Sovietică folosea în operațiuni clandestine pe teritoriul României trupe speciale, fără însemne, apelând și la mercenari și elemente locale cărora le asigura instruire, pregătire militară, dotare și ghidaj informativ.¹⁵

În urma rebeliunii/agresiunii asimetrice de la Tatar-Bunar, a fost constatată existența unor disfuncționalități între structurile de ordine publică și cele de siguranță, fiind elaborat Ordinul circular nr. 69.825 din 6 noiembrie 1924, care instituia măsuri de eficientizare a legăturilor informative la nivel local între Inspectoratul General al Jandarmeriei, organele teritoriale de Siguranță și polițiile locale.¹⁶

Respingerea atacului sovietic de la Tatar-Bunar și neutralizarea insurgenților de către forțele armate și serviciile speciale române au constituit indicii pentru regimul de la Moscova că spionajul său avea probleme grave în fața contraspiionajului român. Se dovedea că scoaterea comuniștilor în afara

¹⁵ *Ibidem*, pp. 411-415 și Alin Spânu, *Op. cit.*, p. 101.

¹⁶ Alin Spânu, *Op. cit.*, p. 155.

legii și măsurile organizatorice luate în cursul anului 1924 la nivelul sistemului național de informații din România, prin crearea Centrului de Informații pentru Teatrul de Operații din Est, care a întărit colaborarea între organele informative militare și cele ale Siguranței Generale, au fost eficiente, constituind și o maximă surpriză pentru spionajul sovietic.

Prin urmare, sovieticii realizează că în Basarabia „spiritele” încă nu erau pregătite și caută alte soluții. Astfel, în octombrie 1924, ei înființează în stânga Nistrului un stat fantomă cu o denumire menită să creeze confuzie în mediile internaționale: Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească. Această entitate statală trebuia să servească ca bază de lansare pentru operațiunile clandestine contra României, iar numele statului să nu implice internațional imaginea regimului sovietic.

♦ Noua tactică sovietică prevedea și hărțuirea continuă a organelor speciale române și a administrației românești din Basarabia prin crearea pe teritoriul nostru a unui număr mare de organizații comuniste însărcinate cu misiuni de spionaj, terorism, atentate, propagandă etc., cele mai multe fiind de „sacrificiu” pentru consumarea excesivă a resurselor organelor române de contraspionaj, și așa destul de limitate.

În acest context, la 19 decembrie 1924, la propunerea organelor de Siguranță Generală, a fost adoptată Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice („Legea Mârzescu”), care stipula măsuri și mai dure împotriva celulelor paramilitare comuniste.

Regimul sovietic, în replică, a trecut la diversificarea metodelor și modalităților de acțiune contra României. La 26 ianuarie 1925, a avut loc la Viena o consfătuire a tuturor șefilor CEKA din Balcani și Europa Centrală, la care a participat și Feliks Dzerjinski, șeful politic al CEKA. O săptămână mai târziu, Dzerjinski a avut o întâlnire la Linz cu Adolf Abramovici Joffe, ambasadorul sovietic la Viena, care răspundea de acțiunile sovietice în România și Balcani, unde s-a decis o „acțiune puternică și urgentă în România și Bulgaria”, sens în care au fost puse la dispoziție fonduri mari. Concret, Dzerjinski a ordonat suprimarea violentă a suveranilor și a mai multor miniștri români, bulgari și iugoslavi. În acest scop, urma să sosească la Viena o echipă specială de teroriști.

La începutul lunii mai 1925, structurile române de informații au obținut date conform cărora Internaționala a III-a din Moscova a trimis la București 150.000 dolari SUA (!) pentru propagandă activă, ceea ce în limbaj bolșevic

însemna atentate. Țintele alese de bolșevici – regele Ferdinand și alți membri ai familiei regale, primul ministru și alți membri ai Guvernului au primit câte un număr de cod. Primul atentat urma să aibă loc la 7 zile după plecarea regelui la cură în Franța, sfârșitul lunii mai 1925. În cazul în care regele nu ar mai fi plecat în străinătate, atentatele erau programate pentru 12 iunie 1925. Punerea în practică a atentatelor – conform informației – a fost încredințată unui grup format din 30 de agenți ai CEKA, care se aflau deja pe poziții în împrejurimile Bucureștiului.

Concomitent, la 19 mai 1925, DPSG a primit informația că a sosit în Italia, venind din Rusia, o grupă de 5 români specializați în punerea de bombe.

La un moment dat, datorită măsurilor preventive luate de Siguranța română, a fost obținută informația că Centrala sovietică de la Viena a dat dispoziții ca acțiunile teroriste să fie amânate. În același timp, la 4 august 1925, agenții români din Viena au transmis în țară că exista un plan al Internaționalei a III-a de a declanșa o revoltă armată bolșevică în Ardeal, prin începerea unor atentate asupra membrilor Guvernului român și asupra regelui. Organele Siguranței au efectuat cercetări sistematice în toate centrele mari, în urma cărora au fost identificate și arestate mai multe grupări teroriste organizate la Oradea, Arad, Brașov, Satu Mare, Timișoara și Cluj. Anchetatorii au concluzionat că Adealul „era bine minat cu grupări ilegale, cu depozite clandestine de muniții și bombe”. De asemenea, organele de Siguranță au stabilit că amenințările cu atentate aveau și rolul de a intimida autoritățile statului român în preajma marelui proces ce urma să-i judece pe cei implicați în evenimentele de la Tatar-Bunar.¹⁷

♦ Faptul că tiparul acțiunilor subversive duse de regimul sovietic contra României a rămas același, în toată perioada interbelică, o arată și următorul caz. În aprilie 1929, organele noastre de contraspionaj au descoperit o vastă organizație comunistă ce cuprindea întreg sudul Basarabiei. Cadrele Secției a II-a și ale Siguranței însărcinate cu cercetările au stabilit că organizația comunistă era bine structurată în toată regiunea în scopul susținerii unui eventual atac al Armatei Roșii împotriva României.

Conform investigațiilor, până în anul 1926, sediul organizației bolșevice a fost la Selioglu, aceasta fiind acționată și subvenționată direct de la Tiraspol. Începând cu anul 1927, sediul organizației s-a mutat la Chișinău. Din

¹⁷ Sorin Aparaschivei, *Op. cit.*, pp. 416-419.

documente de anchetă rezultă că organizația avea 3 secțiuni clandestine cu următoarele sarcini:

- Secția Politică - cu rolul de a organiza în sate nuclee de câte 3-5 membri.

- Secția Militară (teroristă) - se îngrijea de înarmarea membrilor combatanți, înregistrarea și starea armamentului.

- Secția Spionaj.

S-a mai stabilit că organizația era sprijinită cu bani de către soviete, prin Serviciul „Ajutorul Roșu”.

Organizația se clădise pe resturile organizației de la Tătăraști (Tatar-Bunar). Spre deosebire de vechiul sistem de acțiune practicat de bolșevici, noua organizație evita actele de terorism în scopul de a nu fi descoperită și a putea să treacă la revoluția generală în momentul în care toate satele ar fi fost organizate și împrejurările ar fi permis.

În pofida arestărilor făcute, organizația comunistă diversionistă din Basarabia nu a fost pe deplin distrusă din cauza necorelării în acțiune a organelor statului român.

Schimbări importante în sistemul de apărare și siguranță națională au avut loc în anul 1927, când Mihail Moruzov, adus pentru a întări frontul informativ antisovietic, a propus un ambițios plan de reorganizare a Serviciului Secret al Marelui Stat Major, după modelul *British Intelligence Service*, conform căruia toate serviciile de informație ale statului urmau să fie unificate într-o singură direcție la Președinția Consiliului de Miniștri. Tot acum, se întărește schimbul de informații cu parteneri externi, având loc conferințe informative bianuale pentru confruntarea materialului informativ procurat de către organele statelor majore român și polon din spațiul sovietic și statele vecine revizioniste, la care au participat, din anul 1930, și statele majore ale Cehoslovaciei și Iugoslaviei.¹⁸

♦ România (sau o parte din ea) a reprezentat și în anii următori o țintă constantă pentru URSS, care a folosit toate mijloacele posibile pentru atingerea scopurilor urmărite.

În anul 1937, Serviciul Secret al Marelui Stat Major a analizat pericolele externe la adresa României și a hotărât să acționeze anticipativ și preventiv. Având în vedere schimbul de date cu serviciile similare din Marea Britanie și

¹⁸ Detalii în *ibidem*, pp. 421-423.

Franța se redusese până la întrerupere, Mihail Moruzov a inițiat o colaborare informativă cu *Abwehr*, serviciul similar din Germania, îndeosebi în ce privește URSS, care a continuat fructuos și în anii următori.¹⁹

În perioada 1938-1940, revizionismul teritorial a atins punctul culminant, iar România a fost una dintre victimele acestei politici inițiată de Ungaria și Germania. Echilibrul politic european a fost rupt de încheierea tratatului dintre Germania și URSS (23 august 1939), cunoscut sub numele de Pactul Ribbentrop-Molotov, prin care cele două state și-au împărțit sferele de influență de la Marea Baltică până la Marea Neagră.

După împărțirea și ocuparea Poloniei de către cele două mari puteri, la 26 iunie 1940, URSS a transmis reprezentantului român acreditat la Moscova un ultimatum privind retrocedarea, în 4 zile, a Basarabiei și a nordului Bucovinei, considerate a fi fost ocupate de armata română în 1918. A doua zi, Consiliul de Coroană a discutat răspunsul către URSS și, din cei 28 de participanți, 11 au fost pentru respingerea ultimatumului, 4 pentru discuții și 13 pentru cedare. În seara aceleiași zile, URSS a remis un al doilea ultimatum țării noastre, iar Consiliul de Coroană, în urma discuțiilor cu diplomații străini și factorii militari, a decis acceptarea condițiilor. În doar patru zile, armata și administrația românească, alături de o parte a populației, au trebuit să se retragă din Basarabia și Bucovina de Nord în condiții dintre cele mai vitrege.

La rândul său, Germania a cerut autorităților române să intre în discuții cu statele vecine cu care avea conflicte de frontieră, să le rezolve și apoi va oferi tot sprijinul într-o colaborare reciproc avantajoasă. Între 16 și 24 august 1940, au avut loc discuții cu reprezentanți unguri, însă nu s-a ajuns la niciun rezultat. La 19 august au fost inițiate negocieri cu diplomați bulgari privind problema Cadrilaterului, care au fost finalizate la începutul lunii septembrie. Așa s-a ajuns la arbitrajul germano-italian de la Viena din noaptea de 29-30 august 1940, încheiat cu un dictat samavolnic care a impus României cedarea către Ungaria a unui teritoriu din Transilvania, numit Ardealul de Nord. În mai puțin de trei luni, România a pierdut 99.738 km² (33,8% din suprafață) și 6,8 milioane de locuitori (33,3% din populație).²⁰

Având în vedere teritoriile pierdute în vara anului 1940, Siguranța Statului a înființat Grupa Teritoriilor Ocupate, cu echipe speciale pentru

¹⁹ Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 260-261.

²⁰ *Ibidem*, pp. 281-283.

Basarabia și Bucovina care aveau rolul de a identifica elementele sovietice cu „misiuni speciale” și descoperirea rețelilor de spionaj care activau, mai ales în regiunile cedate.²¹

În condițiile acestor pierderi teritoriale, noul șef al statului, Ion Antonescu, a optat să meargă alături de Germania, singura mare putere care a oferit sprijin în garantarea independenței și suveranității țării.²²

La 22 iunie 1941, România s-a implicat în atacul Germaniei împotriva URSS sub deviza declarată de eliberare a Basarabiei. La 27 iulie, Antonescu a răspuns, însă, pozitiv solicitării lui Hitler de a continua luptele pentru înfrângerea bolșevismului. Din acest moment, administrația Basarabiei a fost preluată de România, cu decizii bune și... mai puțin bune, dictate sau influențate de germani, precum cele privind predarea unor evrei pentru „munci agricole”, despre care nu s-a mai știut nimic, precum și deportarea unor țigani în Transnistria.²³

În timpul contraofensivei trupelor sovietice, după lovitura de stat militară de la 23 august 1944 și întoarcerea armelor împotriva Germaniei, Armata Română a avut o contribuție importantă la victoria Puterilor Aliate împotriva nazismului hitlerist.

Cu toate acestea, la dispoziția Marilor Puteri, prin Pacea de la Paris (1947), România pierde Basarabia, Bucovina de Nord și Cadrilaterul.

Teritoriului românesc dintre Prut și Nistru i se dăduse denumirea de Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească din 2 august 1940, denumire transformată apoi în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, avută până în 1991.

În perioada ocupației de către Uniunea Sovietică (august 1944 - august 1991), Basarabia a fost supusă unui proces de sovietizare, dar și deznaționalizare, prin deportări masive de moldoveni în alte state ale Uniunii, precum și prin politicile cadristice. În plan cultural și istoric, etnicitatea basarabenilor era moldovenească, nu română, limba *idem* etc.

În august 1989, în timpul relaxării gorbacioviste, autoritățile RSS Moldovenești hotărăsc revenirea la limba română (scrierea latină), iar în iunie 1990 este schimbată denumirea statului în Republica Sovietică Socialistă Moldova.

²¹ *Ibidem*, p. 305.

²² *Ibidem*, p. 404.

²³ Detalii *Ibidem*, pp. 462-463.

În aceste circumstanțe și la incitări sovietice, se activează mișcări secesioniste. În august 1990, găgăuzii au proclamat o republică separatistă în sud, în jurul orașului Comrat - Republica Găgăuzia. O lună mai târziu, populația de pe malul estic al râului Nistru, în majoritate de etnie slavă (ucraineni, ruși, bulgari), au proclamat Republica Moldovenească Nistreană în Transnistria, cu capitala la Tiraspol.

Deși Sovietul Suprem (Parlamentul) de la Chișinău a declarat imediat nule aceste proclamări, în ambele republici separatiste s-au organizat alegeri și au fost aleși președinți și alte organe de conducere.

Ca reacție, aproximativ 50.000 de voluntari moldoveni înarmați au intrat în Transnistria, unde au avut loc ciocniri violente, blocate de intervenția Armatei a XIV-a Rusă. Au avut loc negocieri, la Moscova, între găgăuzi, slavii transnistreni și guvernul RSS Moldova, care au eșuat însă, întrucât partea moldoveană s-a retras.

În mai 1991, oficialitățile de la Chișinău au modificat denumirile statului în Republica Moldova, iar la 27 august 1991 au declarat independența țării față de URSS, aflată în prag de destrămare.

În acest context, în 1992 s-a reaprins focarul violenței în Transnistria. Președinții Mircea Snegur și Boris Elțîn au negociat, în luna iulie, un acord de încetare a focului. Federația Rusă s-a angajat să-și retragă Armata a XIV-a, dacă se stabilea o Constituție pentru Transnistria. Transnistria urma să aibă un statut special în cadrul Republicii Moldova, prin care își rezerva dreptul la secesiune, în cazul unirii Moldovei cu România.

Deși Republica Moldova era independentă din 1991, forțe militare rusești au rămas în teritoriul de la est de Nistru sub motivul de a apăra populația slavă.

De menționat faptul că, în aceste circumstanțe, au fost vehiculate idei privind unirea Basarabiei cu România. Doar că, în această problemă sensibilă, s-au conturat puncte de vedere diferite. Pe de o parte, românii basarabeni optau pentru reîncorporarea în cadrul României a teritoriului dintre Prut și Nistru. Pe de altă parte, etnicii ruși și rusofili optau pentru recrearea Moldovei Mari prin unirea Republicii Moldova cu teritoriul românesc dintre Carpați și Prut. Se făcea apel la un plan mai vechi, din perioada comunistă, al istoricilor sovietici rusofoni și rusofili.²⁴

²⁴ *Istoria Republicii Moldova*, https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Republicii_Moldova.

Cele două tendințe s-au blocat una pe alta. Cu toate acestea, diversiunea sovietică/rusească privind moldovenismul a stimulat apariția în România postdecembristă a unui început de curent de factură autonomistă numit „Moldovenismul”. Această inițiativă nu a fost singulară, în acei ani de tranziție destul de confuzi fiind reluate teme mai vechi de factură autonomistă și privind alte provincii istorice („Transilvanismul” mai ales, dar și „Bucovinismul” și „Bănățismul”). Rapoartele de activitate ale SRI pe anii 1994-1996 conțin referiri la asemenea preocupări și inițiative, care însă nu au fost încurajate și sprijinite de populație.

Revenind la evoluția ulterioară a Republicii Moldova mai prezentăm câteva repere: în martie 1994 a semnat Parteneriatul de Pace cu NATO, la 14 iulie 1995 a fost admisă în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, în 2013 a parafat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, iar la 23 iunie 2022 a obținut statutul de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Cu toate acestea, riscurile de securitate la adresa Republicii Moldova persistă ca urmare a prezenței militare ruse în Transnistria și a politicii expansioniste a Federației Ruse sub pretextul asigurării protecției etnicilor ruși din unele zone care au aparținut Uniunii Sovietice.

4. IREDENTISMUL UCRAINEAN

◆ Înainte de a avea un stat al lor, naționaliștii ucraineni au avut revendicări teritoriale față de Polonia, Cehoslovacia, Rusia și România. În 1916, la Viena, a apărut lucrarea lui Stepan Rudnyzkyj intitulată *Ukraina, Land und Volk*, în care autorul, exponent al opiniei publice ucrainene, scria că Basarabia, Bucovina și Maramureșul ar fi regiuni istorice ucrainene.

Conceptul iredentist Ucraina Mare sau Ucraina Unită se referă la teritoriile revendicate de către grupuri naționaliste ucrainene care sunt considerate parte din patria națională a Ucrainei, bazată pe prezența actuală sau istorică ucraineană în acestea.

◆ Dezintegrarea imperiilor Țarist și Austro-Ungar a avut un efect uriaș asupra mișcării naționaliste ucrainene, într-o perioadă scurtă de timp apărând o serie de guverne care și-au disputat controlul asupra teritoriului național. Această perioadă a fost caracterizată prin optimism și dorință de construcție națională, dar și prin haos și război civil. Pacea s-a instaurat în 1921, odată cu împărțirea teritoriului de azi între RSS Ucraineană (parte a Uniunii Sovietice) și a doua Republică Poloneză.

În perioada 1918-1940, teritorii mai puțin întinse ale Ucrainei contemporane au intrat în componența Cehoslovaciei și României.

În contextul dezarticulării Imperiului Țarist pe fondul revoluțiilor din 1917, Antanta și Puterile Centrale, de pe poziții specifice, sprijineau formarea unui stat independent ucrainean ca zonă tampon cu Rusia sovietică, sens în care au fost preocupate să folosească România în sprijinul forțelor ucrainene naționaliste. Din nefericire, parte dintre aceste forțe aveau pretenții asupra unor ținuturi românești ale Basarabiei și Bucovinei.

Față de astfel de intenții, Guvernul României a cerut organelor de informații să precizeze dacă forțele naționaliste ucrainene dispun de capacitatea militară sau de sprijin internațional pentru a se opune statului român.

În octombrie 1918, Serviciul Special de Siguranță din Delta Dunării a raportat că armata cazacilor de pe Don, condusă de generalul Denikin, unde luptau o mulțime de basarabeni, număra 100.000 de oameni, fiind finanțată de francezi, englezi și americani. După primirea unui mesaj de încurajare din partea președintelui SUA W. Wilson, statul major al armatei lui Denikin a hotărât să lupte pentru restabilirea Rusiei fără nici o cedare teritorială, iar ofițerii basarabeni rusofoni au trimis un memoriu lui Wilson, prin care au cerut ca Basarabia să fie din nou a Rusiei.

La sfârșitul lui octombrie 1918 s-a deplasat la Iași o comisie ucraineană, care afirma oficial că dorește sprijin din partea Guvernului român. Scopul real al misiunii ucrainene era de a tatona poziția României față de mișcarea politică română din Basarabia și acțiunile întreprinse în acest sens de Ucraina. În condițiile în care vizita delegației ucrainene a corespuns cu intrarea trupelor românești în Transilvania și Bucovina, chiar în acele momente, acest fapt a luat prin surprindere neplăcut delegația ucraineană, mai ales că trupele ucrainene s-au retras din fața trupelor noastre care au intrat în Bucovina.

Existau și naționaliști ucraineni moderați, cu care partea română colabora și pe care îi sprijinea în dorința lor de a-și constitui un stat ucrainean independent. De pildă, în martie 1919, în România s-a înființat un Serviciu secret ucrainean antibolșevic, care colabora cu Siguranța română.

Cu toate acestea, spre toamna anului 1919, naționaliștii ucraineni au început iarăși să-și intensifice acțiunile panslaviste, cerând chiar sprijinul naționaliștilor bulgari și sârbi împotriva României. Pentru a neutraliza aceste acțiuni, Siguranța Generală a statului român a făcut eforturi să penetreze informativ structurile bolșevice și naționaliste rusofone/ucrainene. A obținut

informații că la mijlocul lui septembrie 1919, la Kiev a avut loc un consiliu militar între reprezentanții statelor majore ale armatelor lui Anton Denikin și Aleksandr Kolceak, unde reprezentanții rusofoni și ai evreilor din Basarabia au cerut lui Denikin să intervină în Basarabia. Acesta a răspuns că nu este momentul, în schimb i-a asigurat că, după terminarea operațiunilor contra bolșevicilor, va adresa României o cerere de cedare a Basarabiei Imperiului Rus, iar în cazul unui răspuns negativ va interveni cu forță armată contra României.²⁵

Armatele lui Anton Denikin, însă, încep să piardă teren, în mod ireversibil, în fața forțelor sovietice. Conform informațiilor obținute de prefectul Poliției din Cetatea Albă în ianuarie 1919, armata lui Anton Denikin număra circa 200.000 de oameni, dar pe front erau doar 70.000, restul fiind răspândit în zona interioară ca poliție și era plină de lipsuri. Corpul Voluntarilor avea un efectiv de 95.000 de oameni, dar era prost organizat și măcinat de tifos, cu tot concursul unor ofițeri englezi.

♦ Nici în Bucovina situația nu a fost mai bună pentru România după Reîntregirea țării. Rutenii (ucrainenii) reprezentau cel mai important grup etnic, constituind circa 30 % din populație. Din punct de vedere politic, aceștia se aflau divizați în mai multe fracțiuni, însă toți doreau formarea unui stat ucrainean în care să fie inclus și nordul Bucovinei, începând cu malul stâng al Siretului.

În nordul Bucovinei, care alături de Basarabia era considerat teritoriu istoric ucrainean, mișcarea naționalistă ucraineană s-a manifestat cel mai intens, dar și îngrijorător, fiind poate primejdia cea mai mare pentru integritatea Statului Român.

În perioada interbelică, iredenta ucraineană, coordonată de Partidul Național Ucrainean, urmărea nu numai dezlipirea de România a teritoriilor locuite de populația ucraineană, dar și să confere Bucovinei de Nord caracterul de teritoriu autohton.

♦ În anul 1940, la intrarea autorităților militare sovietice în nordul Bucovinei, Armata Revoluționară Ucraineană a opus o puternică rezistență.

La revenirea autorităților române în iulie 1941, dominați de ideea iredentistă a creării Statului Independent Ucrainean, naționaliști ucraineni s-au manifestat ostil față de autoritățile române.

După înaintarea trupelor româno-germane spre est și rămânerea comunelor ucrainene fără nicio autoritate, minoritarii ucraineni au numit

²⁵ Sorin Aparaschivei, *Op. cit.*, pp. 371-372.

imediat din rândul conaționalilor primari și funcționari, care au început să administreze comunele folosind numai limba ucraineană. Reinstaurarea autorităților române în aceste localități a întâmpinat mari dificultăți.

Totodată, ucrainenii au încercat să organizeze clandestin formațiuni armate, dar au fost dezarmate și desființate.

Mulți dintre minoritarii ucraineni au declarat rezistență pasivă față de autoritățile române. Această atitudine a fost stimulată și de faptul că la 31 iunie 1941, Stepan Bandera a proclamat Statul Ucrainean Independent la Lemberg, dar autoritățile germane nu l-au recunoscut, arestându-i pe lideri.

Aripa banderistă a naționaliștilor ucraineni a continuat lupta pentru crearea Ucrainei Mari, fără concursul germanilor, prin producerea unei mișcări împotriva statelor ocupante ale teritoriilor ucrainene.

În acest context, Ion Antonescu a ordonat acțiuni ferme pentru neutralizarea ucrainenilor care încălcau legile. La 9 decembrie 1941, a fost dizolvat Comitetul Național Ucrainean din Bucovina. În perioada 1 aprilie 1942 - 1 aprilie 1943 au fost deferiți justiției 459 de ucraineni, 42 fiind condamnați și 54 internați în lagăre. De asemenea, 421 ucraineni au fost trecuți peste frontieră și 3.415 evacuați în Transnistria.

Cu toate aceste măsuri, spiritele iredentiste ucrainene nu s-au calmat, ci din contră. Începând din 1943, naționaliștii ucraineni au trecut la soluția făuririi statului Ucraina Independentă prin lupta armată, iar în Bucovina au declanșat lupta de gherilă, constituindu-se în bande cu scopul de a intimida autoritățile române.

♦ După revenirea Armatei Sovietice în toamna anului 1944, au avut loc lupte crâncene cu aceste grupuri, confruntări care au continuat și după sfârșitul războiului. A urmat o reprimare dură a acestor grupuri extremiste, fiind lichidați în Bucovina, în anii 1944 și 1945, 780 de naționaliști ucraineni, alți 1.079 fiind luați prizonieri.²⁶

♦ Visul ucrainenilor a devenit realitate în momentul în care Stalin a încorporat în Republica Sovietică Socialistă Ucraineană, ca parte a URSS, multe teritorii obținute de la români (Sudul Basarabiei, Bucovina de Nord, Maramureșul de Nord), polonezi și unguri.

Această decizie abuzivă și hazardată a lui Stalin avea să se întoarcă (și) împotriva etnicilor ruși, după declararea independenței Ucrainei în contextul

²⁶ *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX, vol. II*, coordonatori Vasile Ciobanu și Sorin Radu, Ed. Tehno-Media, Sibiu, pp. 147-168.

destrămării URSS. Kievul a dus, după 1991, o politică restrictivă față de minoritățile naționale în ceea ce privește folosirea limbii materne în școli și biserici etc. În condițiile în care, în mai multe zone din est sunt majoritari etnicii ruși, aceste politici au constituit motiv pentru Federația Rusă să acționeze, inclusiv militar, pentru reintegrarea în „Mama Rusia” a acestor teritorii. În mod evident, „operațiunea specială” în derulare în Ucraina are și rațiuni geostrategice, dar Rusia folosește intensiv în propaganda sa și tema politicilor abuzive față de minorități ale regimului de la Kiev.

Comunitatea etnică ucraineană din țara noastră nu a ridicat probleme deosebite nici în perioada comunistă, nici în cea postdecembristă, bucurându-se de aceleași drepturi constituționale și legale ca ale românilor majoritari.

5. IRENTISMUL SÂRB

Irentism este și când un stat național urmărește să ajungă în posesia unor teritorii din state vecine, pe motivul sau pretextul eliberării coetnicilor săi de sub „stăpânirea” străină. Exemplu tipic în acest sens este Serbia/Iugoslavia, deși această componentă se regăsește și în cazurile deja analizate, îndeosebi al Ucrainei, Rusiei/ Uniunii Sovietice, Ungariei și Bulgariei.

În contextul destrămării previzibile a Imperiului Austro-Ungar, Banatul a devenit mărul discordiei între Serbia și România, pentru că Serbia avea pretenții asupra regiunii de câmpie și a Văii Dunării, unde sârbii trăiau alături de români, maghiari, germani etc., iar România dorea Banatul istoric întreg.

Disputa pentru Banat s-a desfășurat în anii 1915-1916, prin presă și activități diplomatice, cu scopul obținerii sprijinului Marilor Puteri.

Prin Tratatul de Alianță semnat la București la 4/17 august 1916, României i s-au recunoscut drepturi asupra regiunilor în care locuiau români din Transilvania, Crișana, Maramureș și Banat. Guvernul român a declarat război Imperiului Austro-Ungar. Luptele vor înceta în dimineața zilei de 11 noiembrie 1918. În Banat, atât Ungaria, cât și Serbia încearcă o politică a „faptului împlinit” și ocupă poziții pe teritoriul bănățean.

La 10 noiembrie 1918, Consiliul Național Maghiar a solicitat ferm predarea, în două zile, a guvernării și administrării Banatului, iar Armata sârbă a ocupat orașul Biserica Albă (Bella Crkva), instalând propria administrație. Pe data de 14 noiembrie, trupele sârbești ocupă Timișoara, preluând administrația militară și civilă, dizolvând consiliile și gărzile naționale românești.

Cum românii se pregăteau pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Armata sârbă patrula la graniță pentru a împiedica deplasarea lor.²⁷

În context, de la începutul anului 1919 trupele române s-au confruntat cu probleme de ordine, de siguranță și de coabitare în Banat cu militari sârbi, care au continuat cu vehemență atrocitățile asupra populației române. Spre exemplu: în comuna Nadăș, sub pretextul „stricăciunilor” produse în zilele Unirii cu România, toți bărbații din localitate au fost bătuți; preotul din comuna Vramiņ a fost bătut pentru că a sfințit tricolorul românesc; învățătorul din comuna Petrilova a primit ordin să predea copiilor români în limba sârbă; în Oravița, un redactor al revistei *Țara* a fost obligat să se refugieze la Sibiu pentru a nu fi arestat; 23 de intelectuali români din Cenad, Călnic, Jidovin, Șeica-Mare, Sarafolea, Oravița și Serebenți au fost arestați și înțemnițați la Belgrad pentru că au participat la Adunarea de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 și au arborat steagul național în localități; țăranii au fost spoliați de bani, fie pentru cauze fictive, fie pentru a scăpa de arestare și deportare; ziarele românești au fost interzise atât tipărirea, cât și distribuția celor aduse din afara regiunii, cu excepția cotidianului *Înainte* din Timișoara, care critica situația din România etc.

Nemulțumirile populației românești, care s-a văzut, din nou, la cheremul funcționarilor imperiali și asuprită de armata sârbă au fost aduse la cunoștința Aliatilor printr-un memoriu adresat generalului Berthelot. Memoriul nu a omis nici reacțiile populației românești care, sătulă de teroare și nedreptăți, a început să își facă singură dreptate. Autorii petiției au solicitat înlocuirea trupelor sârbe cu cele ale Antantei. Reglementarea situației dintre România, Regatul Sârbo-Croato-Sloven pe tema Banatului avea să se producă la masa tratativelor de la Paris.²⁸

După realizarea Marii Uniri i s-a solicitat guvernului sârb să-și retragă armata în sectorul vestic al Banatului. În ianuarie 1919, trupele franceze au preluat orașele Lugoj și Timișoara, precum și Ardealul ocupat de unguri. Abia pe 27 iulie 1919, Serbia termină retragerea armatei sale.²⁹

A urmat bătălia diplomatică pentru susținerea pretențiilor față de Banat ale României și Serbiei, la Conferința de Pace de la Paris. Negocierile au fost tranșate de Marile Puteri, care au determinat România și Serbia să semneze un

²⁷ Mihai Nicolae, *Călătorii identitare. Românii megieși*, vol. 1, Ed. Universul Academic, 2021, pp. 338-339.

²⁸ Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 138-139.

²⁹ Mihai Nicolae, *Op. cit.*, p. 334.

act bilateral, la 13 iunie, prin care a fost stabilită frontiera comună, document care a nemulțumit ambele părți.

După trei luni, la 6 octombrie 1919, a fost semnat și acordul de dezangajare, prin care România și Serbia au decis să-și retragă armatele de pe linia de demarcație și să-și rezolve problemele prin tratative bilaterale. Ca urmare, în anii 1923-1924, România și Iugoslavia au adus unele rectificări frontierei comune, efectuând schimbul unor localități limitrofe.³⁰

Prin decizia Marilor Puteri, părți din teritoriul Banatului istoric se află în trei țări: România – partea de la nord, Serbia – partea de la sud-vest, Ungaria – partea de la vest.

Conform recensământului sârbesc din 1921, în Banatul sârbesc trăiau 74.090 de români. În realitate, numărul lor era mai mare.

Românii din Banatul sârbesc au fost discriminați etnic și supuși unui proces de deznaționalizare în perioada Imperiului Austro-Ungar, dar și după încorporarea în Regatul Sârb-Croat-Sloven, când existau doar 36 de școli românești cu 26 învățători și 36 biserici cu 51 preoți în 43 de comune, cu o populație de circa 80.000 de români.

Și starea economică a populației românești din Banatul sârbesc era destul de precară, țăranii plătind taxe grele pentru pășunat pe munții cumpărați de la turci, care au fost naționalizați.³¹

Viața politică, culturală și socială a românilor din zonă este dezorganizată din cauza politicii statului sârb/iugoslav, dar și datorită disensiunilor/divergențelor și disputelor dintre grupurile de interese din Banatul sârbesc. De menționat, în context, și faptul că autoritățile statului român nu au avut între cele două războaie mondiale și în perioada comunistă o strategie coerentă și protectivă față de românii din diaspora apropiată.

*

Problematica iredentismului, în general cea a extremismului de factură etnică în România este destul de complexă, constituindu-se timp de peste 100 de ani în una dintre amenințările cele mai grave la adresa unității și integrității

³⁰ *Bătălia diplomatică pentru Banat la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920)*, <https://www.eufromania.ro>.

³¹ *Românii din Peninsula Balcanică în documente din arhiva MAE (1921-1972)*, Institutul Cultural Român, 2022, pp. 224-225.

teritoriale, a ordinii constituționale în general. Din această perspectivă, încercăm să conturăm **câteva concluzii rezumative**:

1. Aflat la confluența intereselor unor mari imperii - Otoman, Țarist, Habsburgic/Austro-Ungar, poporul român a fost supus permanent unor pierderi teritoriale (Transilvania, Banat, Bucovina, Dobrogea din Evul Mediu și Basarabia din 1812).

2. Cei circa 50% dintre românii din provinciile capturate de aceste imperii au avut o soartă grea din punct de vedere economic, social și politic, fapt ce i-a determinat să adopte diferite forme de rezistență.

3. La începutul secolului al XIX-lea, uzând de dreptul la autodeterminare al popoarelor după destrămarea imperiilor Otoman, Țarist și Austro-Ungar, statele din Europa Centrală și de Est s-au constituit în state naționale, astfel România a încorporat prin exprimarea liberă a poporului, în ordine Basarabia, Bucovina de Nord, Transilvania, Crișana și Banatul.

4. Delimitarea teritoriilor acestor state națiune noi s-a făcut la Conferința de Pace de la Versailles - 1919 luându-se în considerare principiul majorității etnice.

5. Jocul de interese al Puterilor Aliate care au câștigat al Doilea Război Mondial, între care și URSS, a mai ajustat harta Europei Centrale și de Est, României fiindu-i luate, din nou, Basarabia, Bucovina de Nord și Cadrilaterul.

6. Iredentismul etnic în România s-a manifestat prin ambele sale valențe: atât având ca promotori mișcarea națională română sau componente ale comunităților etnice din țara noastră, cât și statul român împotriva imperiilor hrăpărețe ori altor state vecine (Ungaria, Rusia/Uniunea Sovietică, Bulgaria, Ucraina, Serbia) contra țării noastre.

7. Iredentismul bulgar a fost primul din perspectivă istorică, dar cel mai longeviv și virulent a fost cel maghiar, care constituie și în prezent un factor de risc la adresa unității și integrității teritoriale a României.

8. Conjunctural, dar nu mai puțin contondent s-au manifestat irendentismul rus/sovietic, ucrainean și sârb.

9. Manifestări extremiste de factură etnică au existat și din partea unor minoritari germani în timpul „ocupației” României de către hitleriști în perioada 1941-1944.

10. Urmare conjuncturilor istorice și a deciziilor Marilor Puteri, în prezent sunt în afara granițelor României aproape o treime din numărul total al etnicilor români, în Basarabia, Bucovina de Nord, Banatul sârbesc, Ungaria, Bulgaria, fără a lua în considerație emigrația veche din Occident și diaspora recentă cauzată de rațiuni economice.

11. În același timp, există în țara noastră un procent de circa 10% de persoane de alte etnii, conform ultimului recensământ al populației din 2021, respectiv 6% maghiari, 3,4% romi și restul alte etnii. Interesant este și faptul că 15% din cei recenzați s-au declarat de alte confesiuni religioase.

12. După integrarea României și a unor state vecine în Uniunea Europeană, iredentismul etnic s-a orientat spre modalități de acțiune care să nu vină în contradicție cu obligațiile asumate de statele respective odată cu *acquis*-ul comunitar.

13. Statul român a contrapus riscurilor de această factură reglementări constituționale și legale explicite. În același timp, structurile informative și de securitate au plasat în prim-planul activităților informative și de intervenție preventivă amenințările vizând unitatea și integritatea națională.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Luminița Stănciulescu: Fetița din grădină

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

NOTE DE LECTURĂ

PLEDOARIE PENTRU O „CARTE DE CĂPĂTÂI”...¹

Motto: „Românii de pretutindeni nu sunt de pretutindeni, ci sunt din hotarele inimii noastre”²

La 6 martie 2022, beneficiind de amabila invitație ce-mi fusese adresată, în virtutea unei prietenii străvechi rezistentă la „intemperii”, de însuși autorul cărții, am asistat la lansarea, găzduită cu generozitate, sub patronajul «Institutului Frații Golescu pentru Relații cu Românii din Străinătate», de Muzeul Național al Țăranului Român, aflat sub directoratul distinsului Dr. Virgil Ștefan Nițulescu, moderator al manifestării fiind însuși coordonatorul ediției, Prof. Univ. Dr. Irina Airinei Vasile, iar printre invitați distingându-se reputații istorici Dr. Constantin Corneanu și Dr. Robert Stănciugel.

Din interesantele alocuțiuni rostite am reținut, între multe altele, că opera ce se lansa reprezenta „prima sinteză documentară apărută în ultimii 86 de ani dedicată colectivităților naționale din vecinătatea României, după studiul «Românii de peste hotare» (1935) al diplomatului Mihai Adalbert Blenche, fost prim-consul la Teheran”, că „Mihai Nicolae propune o lectură captivantă al cărei spirit este definit de o splendidă empatie” și că „marele har al autorului este acela de a ști să dea la iveală aceste istorii (ale comunităților

¹ Dr. Mihai Nicolae, *Călătorii identitare. Românii megieși*, Editura Universul Academic, București, 2021 (vol. I), 2024 (vol. II)

² Dr. Virgil Ștefan Nițulescu, lansare de carte la Muzeul Național al Țăranului Român, 6 martie 2022

românești megieșe – n.a.), *de a ști să le descopere particularitatea și să le facă prezentă ființa*”, cartea fiind *„scrisă cu rigoare și metodă”*, autorul relevându-se a fi *„un cărturar multilateral, care prezintă un punct de vedere clar în esența lui, iar civilizațiile pe care le însușește aici* (nu numai în primul volum, ci și în cel de al doilea, recent apărut la aceeași prestigioasă editură – n.a.) *devin, în cele din urmă, statui ale românității milenare”*.

Prezentându-și, cu același prilej, opera, autorul – Dr. Mihai Nicolae – spunea că *„unul din țelurile acestui volum este să transformăm o materie istorică în realitate, în concretul vieții, oameni în carne și oase, cu problemele lor zilnice, cu binele și răul; toate acestea înseamnă românii de pretutindeni, înseamnă românii din vecinătatea României! Trebuie să ne cunoaștem istoria și să-i înțelegem în felul acesta* (pe acei români – n.a.), *iar obiectivul este să fim împreună și să-i iubim, și să știm că sunt parte a poporului român, că, împreună cu ei, noi formăm poporul român*”, iar mai departe, că *„există o soartă a locurilor geografice, tot așa cum există un destin al oamenilor. Românii de peste hotarele actuale reprezintă cioburi ale istoriei noastre; cândva, unii dintre ei (dintre românii megieși, adică – n.a.) au aparținut țării...”*

Marcat profund de emoțiile induse de desfășurarea evenimentului cultural la care asistasem, mi-am promis mie însumi, și i-am promis și autorului, că *„voi scrie ceva”* despre cartea lui, promisiune pe care am tot amânat-o (spre deosebire de un bun coleg și prieten³), „excedat” fiind de proiecte, dar, mai ales, de probleme proprii, în cele din urmă hotărând că, totuși, voi scrie „ceva”, dar numai după ce va apărea și volumul al doilea, ceea ce, iată, și fac acum, după o lectură „aplicată” a întregii opere, care însumează aproape nouă sute de pagini.

În cele două volume ale cărții, adevărată operă de pionierat după aproape nouăzeci de ani de o asurzitoare *„silenzio stampa”* asupra subiectului în discuție, autorul ne invită la fascinante și instructive „călătorii identitare” în „spații” limitrofe României actuale – unele dintre acestea aparținând, *„illo tempore”*, României Mari – spații locuite de români acolo născuți și crescuți, iar nu veniți de undeva „de aiurea”.

În primul volum, autorul ne face cunoștință cu românii din Ținutul Herța, cu cei din Transnistria, cu cei de la est de Bug, cu cei din sudul

³ Ristea Priboi, *Românii din vecinătate*, în revista *Periscop* (editată de ACMMR/SIE), nr. 1 (61), anul XVI, ianuarie-martie 2023, pag. 149

Basarabiei, cu cei din Bulgaria și, în fine, cu cei din Voivodina, iar *în cel de al doilea volum*, cu românii din dreapta Tisei – Marmația, cu cei din Bucovina, cu cei din Basarabia, cu cei din Timoc și cu cei din Ungaria.

Fără a intra în detalii care ar depăși cadrul unei sumare prezentări de carte într-o revistă atât de specială cum este *Vitralii – Lumini și umbre*, menționez că, în fiecare caz, autorul ne oferă interesante „reper istorice”, informații despre populație, despre localități, despre situația și starea limbii române și a școlilor și învățământului în limba română, despre situația presei de limbă română și, nu în ultimul rând, despre situația bisericii și a practicilor de cult ortodoxe specifice „românilor megieși” din acele locuri, un subiect despre care știu foarte bine cât de drag îi este!

Ne amintim, citind cartea, de români sau românce care, de-a lungul istoriei, au făcut cinste neamului românesc, din care n-au încetat niciodată să creadă că fac parte, precum, între mulți alții și multe altele, Teofana Basarab, fiica domnitorului Basarab I Întemeietorul, sau prințesa valahă ajunsă Țarină a Bulgariei și mamă a unuia dintre Țari, sau Antioh Dmitrievici Cantemir – fiul luminatului Domn Dimitrie Cantemir – un erudit, cunoscător al mai multor limbi străine, ambasador al Rusiei țariste la Londra și Paris, sau Maria (Mașa) Dmitrievna Cantemir – fiica aceluiași Domn – femeie de o inteligență scilipitoare și de o frumusețe ieșită din comun, a căror înaltă prețuire la Curtea Țarului Petru cel Mare este convingător dovedită de „rusificarea” numelor lor!

Dar nu este totul numai lumină! Din cuprinsul cărții, uneori doar printre rânduri, aflăm câte ceva despre adversitățile, ostilitățile și vicisitudinile cu care se confruntă acești „români megieși”, dar și despre, în ciuda unor norme de drept internațional public consolidate, absența reciprocității între România și statele vecine „gază”, în „tratarea” minorităților etnice originare (iar nu rezultate din fenomenul unei imigrații hipertrofice!), încât, *sine ira et studio*, îmi vine să strig, cât mă țin puterile, *est modus in rebus!*

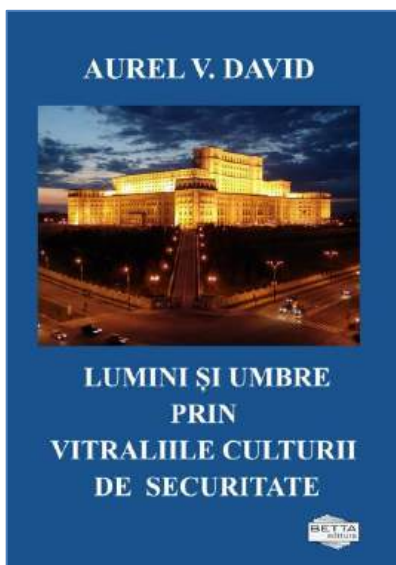
Atrag, în fine, luarea aminte cititorilor asupra eforturilor de-a dreptul „sisifice” ale autorului, eforturi susținute de un patriotism ardent, pentru documentarea temeinică a operei sale, eforturi concretizate în îndelungi, interminabile chiar, „ședințe” de studiu în biblioteci publice sau private și în arhive – și acestea, publice sau private – și în repetate călătorii în „vetrele” ancestrale ale „românilor megieși”, precum și asupra unei exemplare solidarități de familie, în lipsa căreia toate cele de mai sus nu s-ar fi înfăptuit.

Închei adresându-vă îndemnul ferm *CITIȚI CARTEA!* și, poate, ca urmare a acestei lecturi, deloc facilă dar, în mod sigur, fascinantă, tulburătoare și deosebit de instructivă, vă veți aventura, întocmai ca autorul, în acele „călătorii identitare”!

Col. (r.) magistrat Gheorghe Ciobotaru

COL. (R) CONF. UNIV. DR. AUREL V. DAVID: LUMINI ȘI UMBRE PRIN VITRALIILE CULTURII DE SECURITATE, București 2024

Am citit cu atenție această carte și m-am convins că este o lucrare deosebit de laborioasă și documentată, interesantă și utilă atât pentru publicul larg, cât mai ales pentru cititorul avizat, cu preocupări în domeniul *culturii de*

securitate. Autorul abordează de o manieră proprie, prin studii de caz, cu fundament istoric și sociologic, problematica *securității* și a *culturii de securitate*. El a înlocuit abordarea tehnicistă, bazată pe teorii, definiții și explicații din dicționare, cu abordarea sociologică, măsurând prin indicatori sociali sursele și resursele *culturii de securitate*.

Într-adevăr, *cultura de securitate* constituie indicatorul capacității decidenților politici de a cunoaște, preveni și contracara disfuncțiile, vulnerabilitățile, riscurile, amenințările, stările de pericol și posibilele agresiuni la adresa organizărilor sociale și a entităților socio-politice. Aceasta oferă societății civile reperele necesare implicării active în formularea unor politici și strategii de securitate.

Cartea este riguros și temeinic structurată, astfel încât să ofere atât cazuistică cu puternice rezonanțe în conștiința socială, cât și elemente de strategie necesare prevenirii unor stări de criză, care pot afecta vatra, neamul și credința. Autorul, istoric și sociolog deopotrivă, definește conceptul „*securitate*” ca proces social definitoriu, care întreține unitatea, stabilitatea și prosperitatea națiunii române și asigură pacea, calmul și lipsa de primejdii pentru oameni, organizații și națiune. Din această perspectivă, națiunea se poate afla în „*stare de securitate*” și „*stare de insecuritate*”.

„Securitatea” generează o cultură specifică, iar *cultura de securitate* generează, la rândul ei, „securitate”, fiind, în actualele condiții geopolitice, atât nevoie, cât și problemă socială de mare actualitate. Prin cazuistica abordată, autorul trece *cultura de securitate* prin vitraliile ei specifice, cu lumini și umbre, în funcție de valorile, interesele și nevoile asumate pentru a o defini și asuma.

Folosind instrumentele oferite de sociologie, autorul abordează, în mod cu totul deosebit, fundamentele axiologice sau domeniile de referință ale culturii de securitate, respectiv națiunea, poporul, patria, statul național și credința neamului. Potrivit percepției sale, acestea nu sunt simple cuvinte sau sintagme, ci realități etno-spirituale, aflate astăzi sub presiunea concertată a unor forțe oculte care încearcă să aducă peste ele tăvălugul nimicitor al globalizării.

Cultura de securitate, cu vitraliile ei, străbătută de lumini și umbre, nu poate fi asumată fără a face apel la simbolurile neamului. Autorul nu face excepție, aducând în prim plan figuri luminoase ale neamului românesc, cu exemplificarea unor situații-limită în care acestea s-au aflat în momente-cheie ale vieții lor, și, mai ales ce soluții au oferit pentru a ieși din nenorocire. Printre simboluri se numără dascălii neamului, a căror vreme a avut lumini și umbre: Ion Creangă, I.L. Caragiale, Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Spiru Haret, Mihail Kogălniceanu, care s-au identificat, pe diferite planuri, cu valorile, interesele și nevoile sociale ale neamului.

În economia cărții, autorul a acordat un loc aparte dascălilor săi, cărora le-a dat cinstea cuvenită, prin consemnarea faptelor lor relevante în această carte: o pleiadă de dascăli-corifei, care au contribuit, pe diferite trepte ale vieții la formarea culturii civice, cu componenta ei fundamentală: *cultura de securitate*. Astfel, în paginile cărții aflăm referințe cu privire la dascălii săi din Școala generală, până în momentul în care, autorul însuși a ajuns dascăl: de la Școala generală de 8 ani din Cheud-Sălaj, Liceul nr.1 Zalău, Liceul Militar „Ștefan cel Mare”, Câmpulung Moldovenesc, Școala Militară de Ofițeri Activi „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, Facultatea de Istorie-Filozofie, Universitatea București, Academia de Înalte Studii Militare, Universitatea „Spiru Haret”. Tuturor acestora le aduce prinosul său de recunoștință, afirmând prin modul de a-i evidenția, că fiecare a contribuit, într-o anumită perioadă a vieții, la formarea lui ca om al cetății.

Cartea scoate în evidență judecata istoriei pentru oameni însemnați, pornind de la percepția potrivit căreia fiecare personalitate a istoriei românilor ajunge la judecata istoriei, fiind așezată acolo unde consideră istoria. Cazuistica

oferită de destinul, cu lumini și umbre, al unor personalități ale istoriei românilor este elocventă în acest sens. Astfel, prin fața ochilor trec personalități, precum: Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Iuliu Maniu, Alexandru Ioan Cuza, Cezar Librecht, Spiru Haret, Mihail Kogălniceanu. Prin modul de prezentare, autorul reușește să convingă cititorul că „*datul cu părerea*” despre elitele sociale ale neamului românesc este apanajul gândirii ideologice, de care societatea românească n-a reușit să se lepede nici atunci, nici astăzi. Autorul crede că memoria acestora trebuie scoasă de sub agresiunea „*politicului*”, pentru a-i reda generațiilor următoare „*așa cum au fost*”.

Din carte nu lipsește prezentarea destinului serviciilor de informații românești la schimbarea, prin „*zaveră*” și încheștare dramatică a regimului politic, în decembrie 1989. Pentru argumentare a adus în atenție cazul a două structuri de informații și protecție din fostul Departament al Securității Statului, respectiv Direcția de Contrainformații militare, precum și Direcția de Securitate și Gardă. Pentru a argumenta modalitățile de „*satanizare*” a acestor două structuri informative de către grupul care a cucerit puterea politică, autorul a recurs la metoda interviului, suplinind în mare măsură, lipsa de documente oficiale, care încă se află sub obrocul puterii politice instalate în urma înlăturării prin violență a vechii puteri politice.

Autorul este convins că prin cunoașterea și asumarea istoriei se poate asigura fundamentul reconstruirii demnității naționale. Dintre marile evenimente sângeroase ale istoriei neamului românesc le-a ales pe cele care oferă scene de care și astăzi se cutremură toți cei care le privesc în documente scrise. Pe acest fundament axiologic, a abordat teme de mare valoare istorică, ce arată atât măreția, cât și tragedia neamului românesc. A deschis o dezbatere, privind numele neamului de la capătul și începutura moșilor (*valah / rumân / get / dac*), a reliefat psiho-sociologia măreției și tragediei lui Horia, dar și nevoia de adevăr istoric în ce-l privește pe legendarul haiduc Pinte Viteazu, a explicat nevoia de întărire a capacității de a purta războiul informațional cu imperiile actuale, a reiterat măreția zilei de 1 Decembrie și a arătat nocivitatea drumului vrajbei, adică drumul *Trianonului*.

Un loc aparte este oferit valențelor culturale ale cărților scrise din nevoi de apărare a identității neamului românesc. Autorul merge pe urmele culturii de securitate, aducând în lumină informații de mare interes și valoare referitoare la lucrări elaborate în zilele noastre în domeniul culturii etno-spirituale, cu

componenta ei necesară, respectiv *cultura de securitate*. Astăzi, când cărțile de istorie sunt tot mai puține și elaborate pe fundament geopolitic, autorul se simte dator să readucă în atenția publicului cititor valoarea unor idei care explică și apără identitatea națională, promovează valorile, interesele și nevoile sociale.

Păstrând linia urmată, autorul a ajuns la abordarea „*stării de securitate*” a națiunii române. În acest sens s-a preocupat de identificarea primejdiilor care pândesc națiunea română. Printre acestea a identificat: corupția, sărăcia și terorismul - ca amenințări iminente la adresa securității sociale. Din această perspectivă, autorul sesizează resuscitarea „*hungarismului*”, atrage atenția privind nevoia ca națiunea română să intre în „*stare de veghe*” și analizează cu rigoare premisele și consecințele actualului „*război intern*” sau *război româno-român*. De asemenea, oferă explicații referitor la nevoia de securitate a națiunii române, obligată să fie în „*stare de veghe*”, dar mai ales în „*stare de alertă*”, reamintind că în momente grele au apărut „*cozile de topor*” care au recurs la josnicele fapte inserate în sintagma „*trădarea de țară*”.

Autorul este preocupat de cunoașterea stării actuale a națiunii române, arătând, cu argumente sociologice, unde se află țara și neamul. El analizează cu rigoare, îndeosebi situația României între independență și integrarea mecanică în Uniunea Europeană, precum și starea actuală a satului românesc, fundamentul continuității vetrei, fiind convins că în momentul de față națiunea română se află în „*stare de insecuritate*”. De aceea, apreciază că este nevoie de *Strategia de securitate a națiunii*, care să ofere statului, prin decidenții politici, posibilitatea și oportunitatea de a evita confuzia între „*apărare*” și „*securitate*”, între „*politică*” și „*strategice*”, între „*politician*” și „*omul cu competențe profesionale și socializante*”, între „*instituții*” și „*organizații*”, precum și între „*stat*” și „*națiune*”, în actualul context geopolitic, în care națiunile – organizările sociale perene ale umanității – sunt agresate de construcțiile socio-politice empirice, mecanice, respectiv feudale și imperiile.

Precum se vede, cartea este rezultatul unei munci de căutare, înțelegere și explicare extraordinară, rămânând un documentar de referință pentru cei interesați. În același timp, constituie un mijloc de comunicare prin care pot fi înțelese și asimilate valorile, ideile încorporate în conceptul *cultură de securitate*.

Cartea a fost scrisă și din dorința de a contribui la formarea atitudinii civice, datoria morală a unor oameni ajunși la vârsta la care pot da sfaturi generațiilor tinere, dornice să cunoască trecutul, dar și să facă previziuni. Aceasta umple un gol pe care-l resimte îndeosebi tânără generație, nevoită să se

orienteze spre alte simboluri decât cele naționale și spre alte spații geografice pentru a-și asigura resursele existențiale.

Apreciez că fondul și conținutul cărții sunt orientate spre dezvoltarea *culturii de securitate*, cu luminile și umbrele sale, ca parte integrantă a *culturii naționale*. Valoarea cărții crește pe măsură ce conștientizăm că în actualul context geopolitic educația patriotică este ignorată ori lăsată la voia întâmplării sau chiar a hazardului de cei îndrituiți să o dezvolte și să o promoveze.

Sunt convins că această carte se va regăsi în biblioteci și va fi utilizată de cei interesați și preocupați de cunoașterea unui domeniu atât de important al existenței sociale, întrucât constituie un model inedit de promovare a *culturii de securitate*, atât de necesară în zilele noastre.

Col. (r) Filip Teodorescu

*Președinte de onoare al Asociației Cadrelor în
Rezervă și în Retrageră din SRI*

**GHEORGHE CIOBOTARU: NAȘTEREA DOMNULUI '89. BLAGOVEȘTENIE '91 -
DE LA UN PROCES LA ALTUL, București, Editura Semne, 2023**

La 25 martie 1991, magistrații Tribunalului Militar Teritorial București, colonel Gheorghe Ciobotaru și locotenent-colonel Ion Panătescu, refuzând să se conformeze ordinelor superiorilor din justiția militară și ale ministrului Justiției, precum și opiniei recomandare a președintelui Curții Supreme de Justiție, toate venite mai de sus, ca lotul inculpaților din Procesul celor 24-1-2 să fie condamnat la o pedeapsă moderată de 20 de ani închisoare, au creat o breșă fără precedent în bogata istorie a înscenărilor politico-judiciare din România.

Anterior, un complet prezidat de același judecător Gheorghe Ciobotaru i-a achitat pe cei patru ofițeri din garda personală a președintelui Nicolae Ceaușescu, o sentință nu tocmai bine primită, dar care nu a provocat indignarea și furia noii puteri ca în cazul fostei conduceri politice superioare, unde nu se aștepta la achitări și pedepse modice, unele cu suspendare, pentru ca în recurs să fie toți achitați de către completul format din judecătorii maior magistrat Bogdan-Savin Graur și maior magistrat Dorin Sabău. În recursul extraordinar, declarat cu o fisă de 25 de bani, de la un telefon public dintr-un aeroport, de către șeful Direcției Procuraturilor Militare, un complet de șapte judecători ai Curții Supreme de Justiție, prezidat de vicepreședintele Curții, Valeriu Bogdănescu, va complini lipsa de experiență a maiorilor magistrați, folosind calea extraordinară de atac pentru condamnarea directă a inculpaților, act vădit ilegal.

În volumul *„Nașterea Domnuului '89. Blagoveștenie '91 - De la un proces la altul”*, lansat la 4 aprilie a.c. la Biblioteca Centrală Univesitară Carol I, în prezența unui auditoriu select, colonelul în retrageră magistrat Gheorghe

Ciobotaru devolează tainele și misterele din spatele unor incredibile abuzuri și/sau erori judiciare, care au spulberat mitul independenței justiției și al separației puterilor în stat. Cu această ocazie, gl. bg. (r) Aurel I. Rogoian a prezentat o analiză a volumului, cu compliniri inedite de informații, pe care o redăm mai jos:

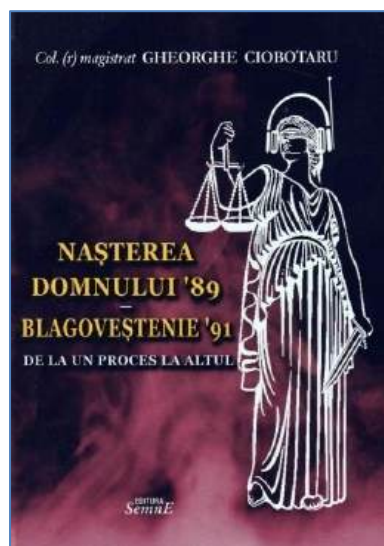
„După toate aparențele, în coordonata temporală a zilei de azi și geolocalivă a prestigioasei Case a Cărții Universitare din București, cei aici de față, dorim, prin prezența noastră, să conferim audiența binemeritată unui eveniment editorial cu ample și profunde conotații istorice, care este cu mult mai mult, decât o lansare de carte.

Cartea este, îndeobște, regina creațiilor genului uman. Desigur și excepțiile sunt pe măsură, dar ele sunt necesare pentru întărirea regulii, și orice nouă lansare în Galaxia Gutenberg este binevenită. Cu o ciclicitate cosmogonică, unele evenimentele de lansare a creațiilor genului uman au fost și momente de referință în istoria dezvoltării și progresului omenirii. Respectând proporțiile, evenimentul editorial la care luăm parte are caracteristicile unui unicat istoric.

Volumul colonelului (r) magistrat Gheorghe Ciobotaru „*Nașterea Domnului '89.*

Blagoveștenie '91 - De la un proces la altul este o apariție editorială de stringentă necesitate națională, fără de care nu am avea cheia înțelegerii evenimentelor cruciale din decembrie 1989 și din anii ce au urmat, până la lovitura de palat prin care a fost debarcat premierul Petre Roman. Din acest motiv, noi nu participăm aici la o lansare de carte. Aici și acum se lansează o rachetă informațională al cărui impact asupra justiției din România postdecembristă dă măsura obiectivă a imposturii, obedienței politice, oportunismului mizer, amoralității și ateismului blasfemic și criminal cu care era populată cea de-a treia putere a statului la un moment de răscruce al istoriei și destinului națiunii române.

Volumul autorului colonel magistrat Gheorghe Ciobotaru nu este o carte oarecare, ci un document de excepțională valoare istorică ce demonstrează că

natura puterii politice post-decembriste a fost de genul neocomunist, special dictatorial-militară.

Cangrena puterii judecătorești a infestat atât de întins și de adânc puterile legislativă și executivă, încât președintele în funcție al României, în pofida prudenței ce-i domina gândirea, a comis raționamentul corect că România este un stat eșuat, după ce predecesorul său definise România drept un stat mafiot, iar antecedentul președinte se declarase învins de sistem. Un rabin ar spune: Fiecare și toți trei au avut dreptate !

Înscenările politico-judiciare neostaliniste, menite a da legitimitate nobilă, revoluționară, emanațiilor loviturii de stat au fost concepute și implementate în scenariu și regie complet integrate, cu o mobilizare de resurse mediatico-propagandistice, grupuri agitatorice și de tulburări stradale, unele violente, cu instigări la linșaj, încât a gândi și a te exprima altfel era realmente periculos. Presa angajată în diversiunea mediatică trimitea zilnic către ora prânzului cenzurii militare șpaltul articolelor de influențare și manipulare a opiniilor.

Această prezentare de context este necesară pentru a putea aprecia temeritatea și verticalitatea celor patru magnifici ai Justiției Militare: Ion Panaitescu, Gheorghe Ciobotaru, Bogdan-Savin Graur și Dorin Sabău, care nu au judecat conform deciziilor politice sau ordinelor militare, ci pe bază de probe, în respectul Adevărului, pe calea Dreptății prin care se înfăptuiește Justiția.

În primele zile ale lunii ianuarie 1990, am fost, fortuit, martor la o parte din instrumentalizarea scenariului de desfășurare a Procesului celor patru, al cărui șablon – trasat cu dalta și ciocanul de agenții Moscovei, care dețineau ori controlau total Puterea – s-a aplicat în serie și celorlalte înscenări politico-judiciare care i-au urmat.

Precizarea se impune, pentru a înțelege că pe lângă presiunea ordinelor, judecătorilor li se inducea și un probatoriu prefabricat menit a escamota realitatea și a pune cercetarea judecătorească pe piste greșite.

Un grup de ofițeri – cu grade de lt. major și căpitan – comandanți de subunități de tancuri care au reinstaurat ordinea în București în seara-noaptea de 21-22 decembrie 1989, au fost convocați de regizorii înscenării pentru a li se înmâna depozițiile de martori preelaborate de juriști ai armatei din subordinea unui anume general Codrescu, care avea să coordoneze și editarea parodiei „*Cartea Albă a rolului armatei în revoluție*”.

Înainte de li a se da misiunea de martori diversioniști, li s-a învederat: „*Fiecare știți ce ordine ați primit, unde ați fost și ce ați făcut... Acum, totul*

trebuie pus pe seama Securității, a cărei conducere a fost arestată, voi vă aflați acum chiar în biroul generalului Vlad...". În fine, li s-au promis și s-au negociat grade și funcții. Toți doreau gradul de colonel și funcția de comandant de regiment. Unul, mai vocal, a primit foarte repede recompensa. Ceilalți au avut, de asemenea, cariere de succes, finalizate, după cum urmează: doi secretari de stat la Interne, din care unul și consilier de stat în Administrația Prezidențială, doi directori S.P.P., din care unul și consilier prezidențial, unul adjunct al directorului S.R.I. și lista nu se încheie.

Apare firească întrebarea: unde s-ar fi aflat azi România dacă noul sistem politico-administrativ al statului ar fi fost populat cu demnitari și înalți funcționari din clasa celor patru magnifici magistrați militari, care au crezut în supremația legii, și nu s-ar fi cocoțat în fotoliile puterii clone ale oportuniștilor politici care au executat ordine criminale, sau hoți de drumul mare care au devalizat Casa Poporului, pentru propria chiverniseală ?

În anul 1989, situația operativă în „Problema Justiție”, ca să mă exprim în jargon, era sub semnul decadenței principiilor corifeilor dreptului roman: Ulpinian, Gaius, Paulus, Papinian și Modestinus – înscrise pe frontispiciul Facultății de Științe Juridice.

Un exponent tipic al justiției politice staliniste, locotenent-colonelul Adrian Nițoiu, fost judecător militar, destituit în anul 1972 pentru un grav abuz judiciar (condamnarea a 12 ani închisoare a poetului constănțean Radu Crișan pentru trei volume de poezii respinse de cenzură: „Iubirile mele”, „Sensuri multiple”, „Eu și umbra mea”) a fost reactivat în magistratură ca judecător la Secția penală a Curții Supreme de Justiție, pentru „Procesul celor patru” și ridicat la gradul de general, pentru a putea prezida cele trei complete în cauzele privindu-l pe generalul Iulian Vlad.

Victima nedreptei represiuni instrumentate de lt. col. magistrat Adrian Nițoiu a fost grațiată de Președintele României, iar volumele de poezii i-au fost publicate integral, urmare a dispoziției secretarului ideologic al C.C. al P.C.R. După cinci ani, în 1977, Adrian Nițoiu, cu avizul Direcției a IV-a Contraintformații Militare și acordul generalului Vlad, la care se intervenise de către un secretar al Consiliului Politic Superior al M.Ap.N., a fost rechemat în activitate în calitate de consilier juridic la Direcția Lucrări în Economia Națională, poziție din care a devenit vedeta Justiției militare.

Aveam un respect aparte față de Justiția militară, până la un moment dat, când am participat – cred că la începutul anilor '80 – la pronunțarea unei

sentințe de condamnare la moarte pentru trădare prin subminarea economiei naționale, sentință cu nimic susținută. Ca spectator la proces, licențiat în drept specializat în criminologia infracțiunilor politice, nu întrevădeam motive de condamnare. Când am auzit sentința: „*În numele legii, se condamnă la moarte inculpatul...*” și am văzut reacția disperată a soției condamnatului, nedumerirea împietrită în fizionomia celui căruia i se luase dreptul la viață, am realizat cât de firavă și imperceptibilă poate fi frontiera dintre viață și moarte, dacă semenii ai noștri investiți cu forța dreptului o pot prăbuși cu șapte cuvinte „*În numele legii, se condamnă la moarte!*”...

La câteva zile după publicarea sentinței în organele de presă ale Partidului, s-a publicat și comunicatul privind grațierea condamnatului Nicolae Ilieș, fost secretar general al Ministerului Industriei Construcțiilor de Mașini. Totul fusese o înscenare cu vădită tentă de vendetă politică, pentru scoaterea din scenă a vice-prim ministrului Gheorghe Rădoi, căsătorit cu Lica Gheorghiu, fiica lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, sub a cărei protecție ar fi fost posibilă trădarea cu nimic dovedită.⁴

Mica lume a justiției militare s-a dovedit a fi mult mai obedientă politic decât ne-am fi putut imagina, dovedindu-se a avea toate atributele temeinic exersate ale celui mai de temut instrument al terorismului politic de stat.

Nu știu de cât respect a avut parte Maria Bobu, ca fost ministru al Justiției, sau soțul, Emil Bobu, ca fost consilier prezidențial pe domeniu, dar pe această filieră inculpații primeau la Jilava, aproape în timp real, informații despre implicarea celor din Olimpul Puterii în mersul proceselor (Cazul Babiuc-Roman este deja de notorietate, *Evenimentul istoric* nr. 21/2019, p. 80-81). Să nu uităm nici faptul că trei generali, Dincă, Olteanu și Coman, au fost șefi ai Secției speciale – Armată, Interne, Justiție a C.C. al P.C.R., ipostază din care aveau destui îndatorați, dar și purtători de ranchiună.

Valoarea și semnificațiile ample ale cărții document a colonelului magistrat Gheorghe Ciobotaru sunt potențate de poziția autorului ca judecător

⁴ N. Red. Nicolae Ilieș și „partenerul” său Bogdan Iordănescu erau membri de partid cu răspunderi în economia națională, s-au aflat în atenția Unității UM 0110 fiind dovediți că au încheiat contracte oneroase, primind mită și alte foloase de la „partenerii” sovietici și cei occidentali. Au fost „condamnați (legendat) la moarte pentru infracțiunea de „trădare prin divulgarea secretului de stat reprezentantului unei organizații străine”, *hotărâre* pronunțată la 28 august 1976. La 2 noiembrie 1976, celor doi li s-a comutat pedeapsa cu moartea la 25 ani muncă silnică. Cazul a fost publicat în presa vremii drept „trădători în serviciul unor puteri capitaliste”, dar puțini au cunoscut culisele reale ale afacerii; conf.: UM 0110, Dosar nr. 1698.

care a primit direct, nemijlocit, directiva politică de a condamna fără existența probelor doveditoare ale vinovăției. Autorul destramă cu un proiector de artilerie antiaeriană labirintul de întuneric, secrete și mistere din spatele unor abuzuri, erori și/sau aberații judiciare care aveau să cangreneze întregul sistem al justiției, de unde mai târziu și toată tevatura în chestiunea arhivelor S.I.P.A., de unde și marile bătălii ale puterii legislative în chestiunea noului Cod Penal. Să ne amintim că la un moment dat, România se afla în situația, unicat mondial, de stat cu trei coduri penale!

Oameni cu mintea acasă, caractere curate, personalități puternice și demni slujitori ai Adevărului și Dreptății, fără de care nu poate exista Justiție, cei patru magnifici s-au onorat pe sine și pentru onestitatea dovedită, cinste lor!”

ALBA IULIA CATRINEL POPESCU: ANALIZA GEOPOLITICĂ ȘI SECURITARĂ A ORIENTULUI MIJLOCIU. STUDIU ȘTIINȚIFIC, Editura Militară, București 2024

Apărut la Editura Militară în Colecția Geopolitica, volumul *Analiza geopolitică și securitară a Orientului Mijlociu. Studiu științific* are o arhitectură „septenară”, adică este structurat în șapte capitole. Chiar și o simplă enumerare a capitolelor este îndeajuns pentru a intui dificultatea și complexitatea fenomenului abordat, ca și densitatea discursului științific, academic.

Cap. 1: Orientul Mijlociu. Repere conceptuale. Cap. 2: Caracteristici geografice și resurse. Populație. Cap. 3: Succintă istorie a regiunii. Cap. 4: Identitățile geopolitică, geostrategică, civilizațională și geoeconomică ale Orientului Mijlociu. Cap. 5: Jucătorii activi geostrategic în regiunea Orientului Mijlociu. Cap. 6: Mizele geopolitice, geostrategice, geoeconomice, sistemele geopolitice/complexele de securitate și dinamica aferente. Cap. 7: În loc de concluzii: tendințe potențiale de evoluție ale dinamicilor geopolitice actuale.

Vom remarca, de asemenea, cele 89 de hărți color, folosite ca suport pentru ilustrarea unor forme și formate, structuri și matrici geopolitice, dar și cele 15 tabele, care sintetizează indicatori de putere economică și militară, starea democrației etc. și îmbogățesc considerabil acest studiu științific.

În concluzie, o circumscriere succintă, perfectă, a fenomenului, a obiectivelor pe care le propune lucrarea de față și pe care chiar le depășește, i se datorează autoarei însăși: „*Subiectul analizei de față îl constituie Orientul Mijlociu, o zonă geopolitică extrem de complexă, situată în vecinătatea imediată a regiunii pontice, cu care împărtășește statutul geopolitic de zonă de compresie între cele două mari lumi geopolitice: lumea maritimă și cea continentală. Vecinătatea apropiată dintre cele două zone geopolitice perfect asimilabile unor complexe de securitate face ca dinamica dintr-o zonă să reverbereze în cealaltă, pe formatul propagării concentrice a crizelor. Fapt demonstrat de criza migrației ilegale transfrontaliere originare din zona Africii și Orientului Mijlociu, care a afectat Europa și implicit spațiul pontic începând cu anul 2015 și, invers, de războiul ruso-ucrainean și de criza cerealelor care impactează, la momentul scrierii studiului, stabilitatea în regiunile sărace din Orientul Mijlociu și Africa*”.

O posibilă extensie a concluziei. Dacă mi-aș propune să fac un exercițiu de evaluare comparativă, aș compara principalele lucrări ale doamnei profesor Alba Iulia Catrinel Popescu cu cele mai cunoscute lucrări ale lui George (György) Friedman, fondator al think tank-urilor *Geopolitical Futures* și *Stratfor* (1996), anume: *The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century* (2009), *The Next Decade: What the World Will Look Like* (2011), *Flashpoints: The Emerging Crisis in Europe* (2015) sau *The Storm Before the Calm: America's Discord, the Coming Crisis of the 2020s, and the Triumph Beyond* (2020). George Friedman este un continuator al filosofiei și ideologiei neo-marxiste practicate de Școala din Frankfurt (*Frankfurter Schule*), despre care a și scris un studiu strălucit, *The Political Philosophy of the Frankfurt School*, 1981.

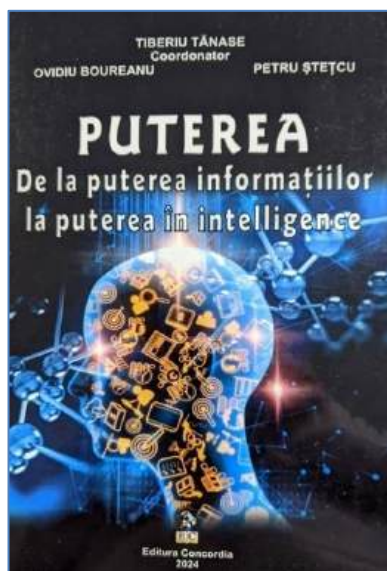
O carte de o asemenea anvergură intelectuală, științifică și geopolitică – este vorba de *Analiza geopolitică și securitară a Orientului Mijlociu* – ar trebui tradusă, în regim de urgență, în limba engleză, dar și în limbile importante din zona analizată. (Prof. dr. Narcis Zărnescu).

TIBERIU TĂNASE (COORDONATOR), OVIDIU BOUREANU, PETRU ȘTEȚCU:
PUTEREA – DE LA PUTEREA INFORMAȚIILOR LA PUTEREA ÎN INTELLIGENCE,
 editura Concordia, Arad, 2024

Noua carte apărută la Editura Concordia reprezintă un amplu proiect documentar și documentat asupra unui subiect prezent în viață, în societate și istoria umanității, și anume Puterea privită din mai multe puncte de vedere. Cartea se bazează pe o amplă documentare și bibliografie privind puterea – pornind de la termen, concept semnificații și domenii în care este prezentă, dar și modalități de raportare privind importanța acesteia în diverse domenii și situații.

Pe parcursul celor cincisprezece capitole autorii prezintă multe și interesante noutăți privind termenul și conceptul de putere, pornind de la Introducere (p. 13), la definiții – care încep cu clasică întrebare „ce este puterea?” – cu răspuns pornind de la DEX la conceptul puterii, fețele puterii, dar și despre puterea ca decizie sau puterea ca preluare a controlului. Sunt prezentate și fețele puterii, care sunt autoritatea și legitimitatea.

Lucrarea debutează cu un prim capitol unde în Secțiunea a 3-a avem informații documentate despre *Putere versus Autoritate*, Ce este puterea? Care este autoritatea? Dar și diferența dintre putere și autoritate. De menționat tot aici, în Secțiunea a 4-a se fac referiri la *Dominație versus Autoritate*,

iar în Secțiunea a 5-a sunt prezentate Puterea, politica și statul. Sunt importante răspunsurile la întrebările cum ar fi *Ce este puterea politică?*

De mare interes este și Secțiunea a 9-a a aceluiași prim capitol care tratează Analiza Puterii și se referă la Analiza SWOT (puncte forte, puncte slabe, oportunități și amenințări). Urmează un important capitol, și anume cel referitor la puterea Mondială, ce conține referiri puterea mondială și scopul acesteia, Guvernul Mondial, respectiv la Organizarea Piramidei Puterii (p. 81).

Întâlnim și alte capitole foarte importante cum este cel referitor la *Puterea Informației* (p. 129), și în mod deosebit la conceptul de informație, dar și *Considerații despre puterea informației*, precum și despre puterea informației

într-o societate liberă. Importante sunt referințele la *Puterea militară* (p. 255), care privesc *Evoluția marilor puteri*.

Secțiunea a 2-a tratează un aspect absolut de interes pentru puterea statelor, și anume despre țările cu cele mai mari armate din lume și despre cele mai mari puteri militare din lume. Important este și capitolul ce prezintă *Puterea economică* (p. 279) cu referiri la Puterea Pieței. Înțelegerea puterii pieței este ilustrată cu exemple privind structurile de putere ale piețelor până la prezentarea conceptelor de putere și urgență.

De subînțiat capitolele ce urmează despre *Puterea politică* (p. 307), pornind de la definiția puterii politice (Ce este politica și cum funcționează?) Conceptul de putere politică este îmbogățit cu cel de *putere alienată*, fiind prezentate și Conținutul și trăsăturile ale puterii politice, precum și Autoritatea și Legimitatea politică.

Capitolul X se referă la *Puterea mass-media*, pornind de la definirea presei, evoluția presei în decursul timpului, funcțiile presei. Presa, a patra putere în stat, Comunicarea politică și când puterea ascultă de presă, dar și despre libertatea presei. Acest capitol este urmat de alte capitole de mare interes, și anume Puterea Organizației și, foarte important, Puterea în *intelligence*. Aici se fac referiri la ce este *intelligence*, dar și la Puterea în intuiție și decizie în activitatea de *intelligence*.

Trebuie menționat că importanța activității de *intelligence* pentru orice stat-națiune este în mod direct legată de amenințările și vulnerabilitățile la nivel local, regional și global, de rolul aspectelor politico-militare și economice pe scena internațională, precum și de atitudinile liderilor față de structurile de *intelligence* și securitate națională.

Unele din cele mai importante aspecte și tendințe care vor caracteriza și influența mediul și organismele de *intelligence* ale statelor-națiune în secolul 21 ar putea fi următoarele:

Forța cunoașterii va fi prioritară, dar și esențială și se va baza pe informații. În prezent cunoașterea are valoare, iar *intelligence* adică informația strategică este putere. Cunoaștere fără *intelligence* nu poate exista, la fel cum un *intelligence* calitativ nu poate să se manifeste fără cunoaștere. Deoarece cunoașterea este astăzi cel mai important și util element al competitivității la nivel global și devine cea mai importantă resursă a unei națiuni, am putea afirma că se naște o nouă componentă, anume *intelligence*-ul cunoașterii, care devine astfel elementul complementar al domeniului *intelligence*-ului și esențial al puterii.

Deci, putem afirma că Puterea se mută acum dinspre state-națiune, spre state-piață și, mai nou, spre state-rețea; adică dinspre state spre grupuri unite în rețele, dinspre legile fizicii și puterea fizică spre legile cibernetice și puterea creierului.

INTELLIGENCE INFO, VOLUMUL 3, NUMĂRUL 2, IUNIE 2024

Actualul număr al revistei, publicație trimestrială din domeniile intelligence, geopolitică și securitate, și domenii conexe de studiu și practică, se deschide cu un editorial de Nicolae Sfetcu privind *Provocarea globală de război electronic în 2024: Principalii jucători*.

Revista include articole privind *Relația războiului electronic cu alte capacități de luptă* (Nicolae Sfetcu), *Comunitatea informativă rusă* (Tiberiu Tănase), *Cicatrizarea prin memorie. Despre necesitatea întemeierii unui muzeu al geopoliticii* (Silviu-Valentin Petre), *Orientul Mijlociu în vâltoarea războiului informațional al C.I.A.* (Alida Monica Doriană Barbu), *Implementarea inteligenței artificiale în securitatea națională* (Nicolae Sfetcu). și poate fi accesată la adresa <https://www.intelligenceinfo.org/revista/revista-intelligence-info-volumul-3-numarul-2-iunie-2024/>.

Luminița Stănciulescu: Autumnală

P A G I N I L I T E R A R E

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice.

Rubrica este realizată de membrii Cenaclului „Vitrallii”

ALIN GHEORGHE

DESTIN

Ce tineri suntem!
Ca apa fântânii
În care și-a pierdut o căprioară ochii grei
Și tu, pe nesimțite, sănii
Când te-ai plecat, asupra, ca să bei

Ce tineri suntem!
Ca bobul de rouă
Mirat de întrebările ierbii când o atinge
Și soarele blond se face că plouă
Iar luna, complice, zâmbește și ninge

Ce tineri suntem!
Lacrime unui cocor
Peste albastrul primăverilor promise
Scânteie din amnarul unui nor
Ce naște curcubeul plin de vise.

Ce tineri am fost!
Doamne, ce tineri albaștri
Muguri de viață ajunși în preaplin
Când soarta coboară din aștri
În simplu Destin!

RUGA

Te rog să-mi spui ce conjugare
Voiești să-ți pun pe mâna stângă
Când mă aplec, cu o sărutare,
Să pun și lacrima mea lângă
Și să privesc cum se conjugă
Și gândul meu cu același verb
Pe mâna ta cu semn de rugă
În care lacrimile fierb.

Te rog să-mi spui, pe mâna dreaptă,
Liană a trupului tău cald,
Ce conjugare mai așteaptă
În lacrimile de smarald
Ce-au izvorât mai înainte
Din ruga fără de cuvinte

Tu porți pe mâinile-amândouă
Atâtea urme de săruturi
Ca niște lacrimi mici de rouă
Sau ca un roi tăcut de fluturi
Ce asaltează pădăii
Pe care, doamnă, le mai știi?!

SENTIMENT PEREN

Iar trece mai prin calendare
Cu repetări perene în destine
Vor încerca să iasă din chenare
Văltori de iarbă și albine

Când se va rupe-n timp zăgazul verii
Ne-or îneca oceanele de iarbă
Și vom privi cum, în livadă, merii
De fericire își zâmbesc în barbă

Ne-om minuna cum sarea mâinii
Croiește-n cântecul de-albină
Conturul cald și blând al pâinii
Dospit în vetre de lumină

Vom alerga în crânguri primenite
Ca să privim miracolul din flori
Logodna pâinii nedospite
În cuiburi de privighetori

Și ne-om întoarce în amurgul cald
Pășind uimiți pe scrum de soare
În luna cu torente de smarald
Și spic de grâu la cingătoare...

ONIRICĂ

Azi ochii nu pot să-i închid
Ninge mereu cu tine-n gând
De nu mai pot să scriu un rând
Ești numai tu și restu-i vid.
Și-mi viscolești mereu în iris
Când sună pași-aud mersul ca pe-o sferă
Golită acum de orice vis
La care dansul se referă
Ecoul pașilor tăi calzi
Coboară-n unda unei lacrimi
Și poate-ar trebui să arzi
Pe jarul ei, în mii de patimi.
Îmi luneci ca un fulg pe pleoape
Dar te voi pierde prin troiene
De nu-mi vei îngheța sub gene
Făptură de omăt aproape!....

ONIRICĂ 2

Știu despre tine că ai ochii mari
Și-n ei au viscolit păduri
Cu frunze rupte din arțari
Cu iarbă verde și cu muri

Că-n păr ai zăvorât o noapte
Cu lanțuri trase de zefiri
Și-n suflet un talaz de șoapte
Ce pun accente în priviri

Ești ca o floare de cleștar
Tăiată-n gheața cea mai pură
Și te ferești de toate așadar
De dragoste, de lume, de căldură

De-aceea îngerii vin și te răsfață
Cu zâmbet de ninsoare și mister
Să porți secretul florilor de gheață
Ca un vitraliu făurit de ger

Un ren cu coarne-nmugurite
Ca o livadă în florar
Lovește în vitralii din copite
Și rumegă o floare de cleștar....

VASILE GĂDĂLIN

AMPRENTELE

Eu mi-am lăsat amprente pe prag,
Pe clanța ușii-n casa părintească,
Pe masa-n jurul căreia cu drag
Au început aripile să-mi crească.

Eu mi-am lăsat amprente pe plug,
Pe sapă și pe ruda de la car.
Pe coarnele de bivoli prinși la jug
Ce-i îndemnam pe brazdă la hotar.

Eu mi-am lăsat amprente pe coasă,
Pe furcă și pe greblă-adunând fân
Pe pui de ciocârlie-n iarba deasă
Ce-i ocroteam cu dragoste la sân.

Eu mi-am lăsat amprente pe bancă,
Pe tablă și pe cărțile citite,
Pe chipul maicii mele de țărancă
Ce-mi oferise clipe fericite.

Eu mi-am lăsat amprente prin sat,
Pe oamenii ce-i întâlneam în mers
Și-un dor parcă mă cheamă ne-ncetat
La locul drag al primului meu vers.

MĂTURA-N UȘĂ

O datină străbună ce curge din vechime
Se practică și astăzi la fel în satul meu
Văzând mătura-n ușă, nu-ți intră-n casă nime,
Oricine, dac-ar face-o, l-ar bate Dumnezeu.

Nu se închide poarta, nu-i zăvorâtă tinda,
Ograda, ca și casa-s considerate sfinte,
E văruiată casa, curată ca oglinda,
Sunt credincioși țăranii și luminați la minte.
Adesea când acasă mă duc, cuprins de dor,

Și văd mătura-n ușă, nu intru în ogradă,
Că mi-s plecați părinții la lucru pe ogor
Și-acolo într-un suflet alerg ca să mă vadă.

Imaginea aceasta-mi apare jucăușă
În ochi ce-mi lăcrimează atunci când mă gândesc.
Abia mai poate mama propti mătura-n ușă:
Nici mătură, nici mamă-ntr-o zi n-am să găsesc.

IARNA VIETII

Pornesc din satul meu dintre păduri,
Zăpada scârțâind sub pașii-nceți
Pe culme se aud împușcături:
Trag vânătorii-n tufe și scaieți.

Tot trag în vânt. Nu se găsesc dihăanii.
Împușcătura sună a pustiu.
În sat nu văd copii umblând cu sănii:
La zece morți se naște unul viu.

Intru-n ograda casei părăsite
Și-o lacrimă îmi scapă chiar pe prag,
Că n-am pe nimeni ca să mă invite,
În jurul mesei petrecând cu drag.

E iarnă peste casele pustii,
A jale, singur, scheaună un câine,
Iar un bătrân mă-ntreabă: „Ne mai știi?”
Câți am rămas, trăim de azi pe mâine.”

Mă uit spre uliți, socoteli în șir:
Nici un copil în sat nu se mai naște,
Tot satul s-a mutat în cimitir.
Aceasta-i iarna vieții ce ne paște ?..

ÎNTOARCEREA ACASĂ

Am revenit în satul meu cel drag,
La casa părintească, azi pustie.
Și n-am părinți să mă primească-n prag,
Că-s duși în cimitir și Domnu-i știe...

Încet eu am urcat pe ulicioară,
Spre cimitirul nou, până la criptă.
Rugându-mă, o lacrimă amară
Curgea pe crucea la mormânt înfiptă.

Și parcă mă uneam cu-ai mei părinți;
Au lăcrimat și ei destul în viață:
Cinci frați am fost și ne-au crescut cumiști
Și sentimentu-acesta mă înalță.

Din cinci născuți suntem în viață trei,
Căci viața nemiloasă și prea dură
A dat prea timpuriu cu coasa-n ei
Și n-au mai pus picioru-n bățatură.

ROMÂNIA

Oriunde-aș fi pe această Terră
În timp și spațiu încadrat
Pe sol, pe apă, în atmosferă
În orice punct îndepărtat
Trăind din plin această eră
De țara mea mă simt legat.

Oriunde-aș fi pe această Terră
L-aș reciti pe Eminescu
Cutreierând imensa sferă
Să simt că se deschid noi uși
În Rapsodia lui Enescu
Sus pe coloana lui Brâncuși.

Oriunde-aș fi pe această lume
Nu-mi voi uita copilăria
Nici munți, nici marea-n albe spume,
Nici câmpul unde ciocârlia
Se-nalță preaslăvind un nume
Atât de sacru: România !

SUB ADIERI DE NECUVINTE

Pe râu, în sus și-n jos plutesc
Nori albi și calmi, ca de bumbac,
Pe când din deget socotesc
Mulțimi întinse pe abac.

Stârnindu-mi gândul dinainte,
Parcă să prind o așteptare,
Sub adieri de necuvinte
Urmez o încuviințare.

Încă o zi dând în răscoale
Singurătăți mustind în sine –
Timp răstignit sub zâmbet moale
Ori prăbușit adânc în mine.

Izvorul lui e tot acolo,
Pe cât a trebuit să fie,
Martor îmi este chiar Apolo,
Străluminând o geografie.

Tăcerile de după vorbe
Pândesc, ca mugurii sub umbre,
Sclipiri cu freamăte de verbe
Pe buze vesele ori sumbre.

STRIDENȚE EGALE-N AUZ

Răsărit de coșmar în parc desfrunzit...
Păsări de catran așteaptă-nșirate,
Să fie pictate în vârf de cuțit.

Nu vezi nicio palmă de iarbă verde;
Câte-un brad, în milioane de ace,
Ține sus culoarea care îi place.

Alei mahmure, rătăcite-n pădure...
Un baston țcănit, muiat în sacâz,
Strecoară stridențe egale-n auz.

Prin boschete, umbre negre discrete:
Păianjenii prind în pânze subrete.

Pe râu, curg cu sârg solzi vineți de vânt.
Lebede, pescăruși, rațe moțate
Înghițit, pe-apucate, cozi de cuvânt.
În frig, pe soare și-n gură de ploaie

Picamerul, travestit ghionoaie,
Bate copacii până-i îndoiaie.
Numai insectă să nu fii printre vii! –
Răbufnește un vierme de scorbură,
Abia scăpat din strașnica volbură.
Cuiva îi e frică; altcuiva – foame.
Mă simt cu totul în mâna ta, Doamne!

Din asfințit, apuc mersul pe sfoară,
Agățat de-un scârțâit de vioară.
Cu azi, trec prin ieri spre un alt nicăieri.
Pasăre de-aș fi fost, îmi urmam zborul;
Om fiind, îmi înalț gândul cât dorul.

ECOURI ROSTOGOLITE DIN GOLURI

Ce sunt milioane, milenii
Când viața o ai în decenii?!
Cu anii ții ore, secunde
Sub care farsa se-ascunde.
Toamnă cu frenezie târzie...
Dorul adie și-o păpădie.
Stele păianjen ne Țes în război
Seninul din cer și din noi.
Parfumuri suave suie-n ochiuri
Ecouri rostogolite din goluri.
Urcuș înfrigurat de brumar –
Țârâit prelung și amar.
Istorie-ncropită de piticot,
Urmată de turmă cu limba de-un cot.
Singurătății îi cântă în strună
Un pui rebel de furtună.
Ani feluriți pentru fiecare
Taine sunt, nicidecum întâmplare.
Sensul, petrecut sub durată,
E răsturnat în erată.
Ce sunt milioane, milenii
Când viața o ai în decenii?
Răspunsul îl inspiră ecoul;
Tăcerea sare eroul.

VITRINA CU CĂRȚI

RUBRICĂ REALIZATĂ DE CENACLUL „VITRALII”

Exerciții de romantism (liric) „bine temperat”

Parafrazând titlul unei cunoscute suite de piese orchestrale de J. S. Bach, „Clavecinul bine temperat”, preluat de altfel și de o emisiune de mare succes a Radiodifuziunii Române, susținută de regretatul Iosif Sava, compozițiile lirice ale lui **Costică Dogaru** din prezentul volum, *„Ninge în amintiri”* (Ed. Astralis, 2024) – lansat la prestigiosul târg de carte „Bookfest”, dar și la Casa Oamenilor de Știință din București – nu sunt altceva decât noi variațiuni pe teme clasice ale poeziei românești moderne și post-moderne, de la Bolintineanu și Alecsandri, apoi, trecând de Eminescu, la post-eminescieni, până la suprarealiști. Recunoaștem astfel modelul trasat acum mai bine de un secol de

Al. Vlahuță în studiul său „Curentul Eminescu”, din 1901: *„Ce va rămâne pururea din Eminescu, în afară de frumusețea gândurilor și adâncimea sincerității simțirii sale, ceea ce va trăi în fiecare vers și se va scrie de la Eminescu încolo, este acea complexitate a limbii renăscute din condeiul maestrului, acea croială nouă a frazei și a dicției”*. Așadar, regăsim în acest volum o nouă variantă de romantism (liric) „bine temperat”, sau cum ar fi spus Verlaine: *„De la musique avant toute chose”*.

Ceea ce atrage cu deosebire în lirica de factură post-romantică a lui Costică Dogaru este „melodicitatea” implicită a versurilor, armonia, temperamentul „cald”, specific generației epigonilor eminescieni, ca și temele specifice ale acestei lirici de referință a literaturii noastre clasice: frumusețea gândurilor, sinceritatea expresiei lirice, reveria și armonia, totul recompus sub o croială nouă, adusă la zi. Păstrând intact „farmecul eminescian”, Costică Dogaru adaugă formulelor lirice consacrate sensuri și teme noi, „eminescianizând”, așa cum spunea odinioară G. Călinescu despre Asachi că „petrarchizează” pe malurile Bahluului. Privită din perspectivă istorico-literară,

creația lui Costică Dogaru este mai apropiată de formula „ultimilor eminescieni” de la noi, de lirica lui Tomozei, a lui Păunescu ori Marin Sorescu, de pildă, decât de generația post-modernă, căreia îi aparține ca debut și simultaneitate creatoare. Temperamental, Costică Dogaru este un „optzecist” întârziat, fixat într-un interval liric imuabil, un motiv în plus pentru iubitorii liricii sale de a regăsi în acest volum „farmecul uitat” al poeziei romantice, recompusă din perspectivă contemporană.

Teme clasice ale poeziei, precum *trecerea timpului* („Doar pașii efemeri ai existenței mele / lasă urme adânci pe nisipul fierbinte, / care se șterg / ca în clepsidra timpului” - *Clepsidra*), *desăvârșirea* („Sunt un suflet / pierdut în Univers. / Caut absolutul / pe cărări celeste, / pe raze de soare” - *Împlinire*), *metamorfozele* („Aș vrea să devin pasăre / să strâng în îmbrățișarea zborului meu / inimile întristate / de lacrimile întunericului. // Dar sunt un biet Om! / Și atunci aripile mele s-au frânt / în roua dimineții” - *Aripi frânte*) sunt tratate cu maximă empatie, cu o sinceritate debordantă. Regăsim în lirica lui Costică Dogaru emoții diverse, teamă, regret, melancolie, totul împletit într-o existență marcată de o nevoie obsesivă de compasiune, de solidaritate afectivă.

Iată-i și pe pre-eminescieni, pe Asachi și pe Bolintineanu, ivindu-se din câmpia vastă a poeziei cu substrat folcloric: „A-nflorit iar iasomia / și-n cer se-nalță ciocârlia, / se-ntrece-n triluri și cântări / cu mierle și privighetori” (*Iasomia*), sau nelipsitele reverberații cromatice: „Frumusețea răpitoare / a răsăritului de soare, / în geana orizontului, / pe ape înspumate, / se transfigurează, în adâncuri, / în perle sidefate” (*Neasemuit*). Monocromă, monocordă, poezia lui Costică Dogaru sfârșește, paradoxal, printr-o formulă involuntară, de transcendență ideatică: „E doar un vis pierdut / sau o iubire interstelară? / Universule, jocul tău / e un joc perfid! / Bucurie emanată de stele, / imaginație bogată, miracol, poezie? / sau pură fantezie” (*Semnale celeste*). Peste tot și toate plutește un aer de regret, de emoție sublimată: „M-am vestejit ca toamna / iubirilor apuse / Iar tot ce a fost frumos / s-a stins încet. / Se duse” (*Toamna*). Izolare, speranță, *sfârșit*, „toamna vieții”, crepuscul și extincție sunt temele sale favorite: „Cad și frunzele / din Copacul vieții. / Au rămas câteva, îngălbenite... / așteaptă căderea în neant / în veșnica țărână” (*Toamna vieții*).

Din când în când, o „ars poetica” completează decorul: „Am compus, visând / un fragment de poezie... / M-am transpus, arzând, / într-o altă galaxie” (*Visând*). Nelipsitele *armonii sonore*, descriu auster atmosfera „bacoviană”: „Ia-ți iubita în brațe / și valsează, valsează, valsează / până o să vezi cerul

înstelat” (*Valsează*). Postmodernismul capătă în lirica lui Costică Dogaru nuanțe personale. Evocându-l pe Gellu Naum, un „consătean”, poetul intră în atmosfera liricii suprarealiste, a poeziei de sertar a dizidenței culturale românești, „recompunând” poemul „Calea șarpelui”, cu mijloacele picturale ale lui Victor Brauner: „La casa-muzeu a lui Gellu Naum, / din Comana, / cu șerpi și minotauri la intrare / chiar și pe scări e zarvă mare... / Relieve antice te-așteaptă / cumiți, în fridele de piatră” (*Suprarealism*). Un alt poem suprealist amintește de erotica transcendentă a lui Urmuz ori de tablourile lui Marcel Iancu: „Muzica se revarsă, / ca o ploaie stelară, / din degetele unei prințese cosmice. / Ce pasăre măiastră!” (*Prințesa cosmică*). Pusă sub semnul armoniilor post-eminesciene, poezia lui Costică Dogaru atinge sublimul într-un poem cu virtuți de (aproape) haiku: „Ascultă vântul / și mă vei auzi! / Dacă vei atinge ploaia / mă vei simți” (*Atingere sublimă*).

Cândva, Nicolae Iorga scria despre poezia unui colaborator la „Semănătorul”, mort prematur, în 1920, învățătorul prahovean Gh. Săpunaru, că a compus versuri „eminesciene” în care „nu se trădează efortul și nu se descoperă banalitatea”. Poezia lui Costică Dogaru este, cu totul, un model de post-eminescianism „bine temperat”. (*Marian Nencescu*)

Istoria se răzbună

Sorin Fantu a publicat volumul „*Istoria se răzbună*” în anul 2023 (Editura Akakia, București). Avem în față un „roman polițist” cu intrigă complexă. Alternanța planurilor (geografic și temporal) conferă o dinamică aparte lecturii, cu atât mai mult cu cât, tema traficării obiectelor de artă, de la care s-a pornit, este atractivă. Pe acest fond, devin previzibile „condimentarea” acțiunii cu crime, droguri și conflicte între clanuri, dar și „coagularea” forțelor de reacție. Romanul este, în egală măsură, o radiografie socială. Personajele sunt suficient conturate și interacțiunile plauzibile. Autorul demonstrează că e un observator atent al spațiului și că poate descifra resorturile comportamentului uman. Există însă probleme legate de „scăpări la tipar” (deficiență de tehnoredactare, corectura superficială).

E greu să scrii un roman. Mai ales unul „de acțiune”. Apar totdeauna asemănări cu scrieri clasice. Apreciem efortul autorului și îl încurajăm să elaboreze, în continuare, astfel de cărți. Dacă dorește/vizează integrarea în „literatura polițistă”, ar fi bine să se gândească și la varianta unui format „de

buzunar” sau, ca proiect distinct, la eventuala lansare a unei serii, în care eroul principal, detectivul Lipan, să rezolve enigme/ mistere.

Apreciam „umanizarea” lui Mihail. Este interesantă intriga din jurul acestui personaj negativ pe cale de a deveni simpatic publicului cititor. E un plus!

Romanul începe exemplar, în fraze elegante, cursive și se termină dinamic, cu potențial de reluare a subiectului. (*Mariana David, Costică Dogaru*)

Constantin Rusu: „Bucuria vieții”, Editura Axis Libri, Galați, 2024

Această carte este un amestec de Noblețe, Inedit și Onestitate. Foarte bine realizată grafic, are un conținut pe măsură. Are prefață, cuvânt înainte și epilog. Are proză, poezie și poeme în proză. Capitolele sunt bine susținute cu text. Sunt amintiri redată cu emoție și nostalgie, în stil colocvial, scuturat de tot ce ar putea fi fals. Limbajul elegant atestă gândirea și trăirea exemplare. Neostentative. Autorul nu-și păcălește publicul, îi oferă un mesaj din categoria „să nu uiți, Darie”, fără tragism, reușind să convingă. Poate fi asimilat unui roman de inițiere (*Bildungsroman*), cu fapte și evenimente demne de consemnat, spre știință și aducere aminte.

Pasajul care ne-a impresionat prin valoare și firescul exprimării se găsește la pagina 154: „... Când zilele verii se retrăgeau către fundul sacului, lăsând locul celor mai reci să-și înmoaie buzele vieții în dulceața roadelor pământului, cu doborârea cea de pe urmă a soarelui, Răpciune cobora lin peste sat... Zorile zilei prindeau a bate în geamuri cu degete de lumină numai după șase ceasuri”.

Scriitorul înțelege exact ce are de făcut, pentru că-i e limpede ce a făcut deja și care-i este locul.

La pagina 164 se găsește, cumva, esența acestei cărți: „Sunt amintiri dintr-o viață ce nu se va mai întoarce. Numai cei ce au trăit acele vremuri știu și înțeleg că era cea mai frumoasă perioadă din viața noastră. Fiecare generație are amintirile ei!”.

Este impresionant, cum, autorul, ajuns la vârsta înțelepciunii, reușește să-și amintească atât de multe întâmplări duioase despre copilăria sa, răsplătită cu multă tandrețe și dragoste de către părinți și bunici.

Regăsim în acest volum o nouă variantă de „amintiri din copilărie”, de romantism liric bine creionat, într-un limbaj frumos ornamentat cu regionalisme, uneori cu accente arhaice.

Ceea ce surprinde plăcut, parcurgând pagină după pagină, este muzicalitatea frazelor, frumusețea gândurilor, umorul fin și modestia autorului, care, cu sinceritate se autoîncadrează în cea de a treia categorie de memorialiști: „... cei ce ar putea emite pretenții la autobiografie sunt cei care prin faptele lor ar putea servi de exemplu altora, inspirându-i, insuflându-le voință de muncă și curaj în viață”.

Temporal, Constantin Rusu pare ancorat în ancestral, un motiv în plus pentru cititori să regăsească, în acest volum, farmecul uitat al satului copilăriei, recompus din perspectivă contemporană. Nostalgic, rememorează scene emblematice, trăiri ale unei generații: „Alergam cu bucurie, fără gânduri la nevoi... Unde ești copilărie, vino iarăși printre noi”.

Prozatorul este surclasat de poet atunci când evocă „pădurea umbroasă, bolta cea de paie a colibei, stelele de pe cer, în prag de noapte, cu parfum de toamnă și licurici (...). Eram în lumea mea acolo, printre iarbă și tufe, alături de pajiști, izvoare și flori, gâze zumzâind prin soare și multe păsările ciripind asurzitor, în apus (...)”.

Describe, cu tristețe și iubire, o altă lume, din păcate pierdută: „Era însă o altă lume între troienele iernilor. Fără radio, fără curent electric, doar cu vîietul vîntului prin băgeacul sobei și lătratul câinilor în liniștea profundă a nopții”.

Unde ești copilărie???

„Bucuria vieții” are un mesaj realist, de incontestabilă valoare estetică și morală, fără excese sau orgolii. (*Costică Dogaru, Mariana David*)

Col. (r) Gheorghe Bănescu: „Demers pentru adevăr – Consemnări”

Dacă drumul nostru ar fi o cărare mărginită de cărți, una dintre ele ar fi albastră. O carte care închide între coperti viața unui om. Activitatea unui ofițer și, prin extensie, a generației sale. Devenirea, tristețea, bucuria, munca sau odihna, într-un cuvânt, destinul.

Potrivit autorului, această carte, apărută în 2010, are menirea de a pune într-o lumină clară/ nealterată, efortul și angajarea necondiționată în activități

de apărare a țării. Pare că nevoia de adevăr, realism și luciditate a stat la baza acestui mesaj, într-o perioadă în care „oportunismul” era din ce în ce mai ușor de văzut.

Generalul Eugen Grigorescu afirma în prefață că „*simpla lecturare a paginilor acestui tom de consemnări îi poate ajuta pe numeroșii comentatori de azi și de mâine să dea mai mult și mai drept conținut diatribelor scrise sau vorbite la radio și televiziune, să se apropie fără îndoieli de adevărul istoric*”.

În opinia sa, „*prin acest volum se poate beneficia de un ajutor neprețuit pentru înțelegerea și interpretarea mai precisă a unor realități istorice pe care vrem sau nu vrem se așează imperturbabil pulberea uitării*”.

În acest volum este viața unui om care a început cariera militară în 1964. Autorul deține multe date despre oamenii timpului său. Consemnările sunt, în parte document, în parte autobiografice și de utilitate pentru cei care vor să învețe culegerea de informații și exploatarea lor în beneficiul țării. Avem în față un documentar, o redare cronologică a momentelor care i-au marcat viața profesională.

Găsim în „*Demers pentru adevăr*” tot ce avem nevoie pentru reconstituirea, cu argumente, a unei epoci. Aflăm despre cărți reprezentative pentru cunoașterea evenimentelor din ultimii 50 de ani (Neagu Cosma: „*Cum a fost posibil*”, Ioan Talpeș: „*În umbra marelui hidalgo*”, Dumitru Iancu Tăbăcaru: „*Sindromul securității*”). Sunt, de asemenea, multe fragmente edificatoare din publicistica locală.

Cartea conține opinii personale fundamentate de-a lungul anilor de activitate și fragmente din cazuistica la care a avut acces. Autorul a pus accent pe acțiunile de diversiune.

De altfel, tot ce spune este, la un moment dat, edificator pentru stabilirea unor momente în care a simțit „schimbarea concepției” despre muncă și viață.

Începând cu repartiția, relatează, uneori cu amănunte, evenimentele cu care s-a confruntat. Aflăm, astfel, despre promovări, critici și recompense. Aflăm informații despre oamenii cu care a lucrat, despre familie, prieteni, amici, cunoștințe. Sunt publicate și fragmente din dosare (*Drapelul nopții, Podul mirajului, Poarta, Achim, Videanu*).

La pagina 116 a „consemnărilor” apare un mesaj cu încărcătură emoțională, pornind de la nevoia protejării imaginii cetățenilor români, a celor care oferă, aproape cu naivitate, „ospitalitatea noastră tradițională”: „*Am*

declanșat noi, cumva, conflagrația mondială? Am condus noi, cumva, ostilitățile? Am decis/dictat noi condițiile 'tratatelor de pace'? Am împărțit noi Europa? Am vrut noi să ne 'alipim' blocului comunist? Suntem vinovați în vreun fel de ceea ce ne-a hărăzit istoria? Nu! Și atunci de ce ne simțim vinovați și cetățeni 'de rangul doi' în această Europă? De ce statul român nu reacționează, demonstrând prin aceasta că suntem incapabili să facem ceva pentru apărarea drepturilor noastre?"

Da, este o carte cu „considerații și concluzii personale”. Domnul Gheorghe Bănescu a evaluat atent afirmațiile. Și posibilul efect asupra cititorului, pentru că nu se adresează doar profesioniștilor.

Pe coperta a IV-a apare fotografia autorului, în uniformă. Cuvintele pe care le adresează cititorilor sunt gânduri ale unui ofițer matur, implicat și, uneori, dezamăgit. În opinia sa, au existat percepții deformate privind contribuția colegilor de generație la menținerea nivelului de securitate zonală. La un moment dat, afirmă: *„Tocmai pentru aceasta, demersul meu se vrea a fi unul care să dovedească conaționalilor mei că, deși într-un sistem anacronic și contestat, cei care și-au iubit țara au reușit să contribuie la păstrarea nealterată a ființei ei, să demonstreze prin fapte că aceia care au fost cu adevărat ostași ai acestei țări, ROMÂNIA, au făcut ceea ce trebuia s-o apere, și nu au știrbit cu nimic prestigiul ei, din contră l-au păstrat, protejat și consolidat.*

Iată de ce m-am hotărât să aștern, în rezumat, în această carte-document, trăirile mele, autentice și necenzurate..."

Domnul colonel (r) Gheorghe Bănescu a publicat în 348 de pagini un veritabil curs de istorie, numit *„Demers pentru adevăr”*.

Cartea sa a fost comentată favorabil încă de la apariție.

Regretatul Gheorghe Buzatu, istoric, profesor universitar, membru al Academiei Oamenilor de Știință din România a apreciat importanța cărții, subliniind, printre altele: *„Doresc să vă mulțumesc pentru surpriza plăcută pe care mi-ați făcut-o, prin oferirea cărții dumneavoastră 'Demers pentru adevăr'. Am citit-o cu mult interes. Este o surpriză plăcută pentru mine să constat că un cadru superior din această structură a spart, în sfârșit, gheața și redă, cu atâta dibăcie, măiestrie chiar, un astfel de episod al zbaterii noastre naționale”*. Convins de necesitatea prezentării necenzurate a activității serviciilor secrete române din timpul regimului comunist, Gheorghe Buzatu afirma: *„Cred că este*

timpul să spunem oamenilor adevărul și dumneavoastră faceți acest lucru. Felicitări! Considerați-mă un susținător al acestor demersuri de toată lauda”.

Din mesajul publicat de domnul locotenent colonel (r) Mircea Dorin Istrate în presa locală, aflăm că autorul „*Consemnărilor*” a făcut mult mai mult decât publicarea cărților subsumate temei „*Demers pentru adevăr*”, a conceput și realizat, cu forțe proprii, „*o inedită expoziție, sugestiv intitulată 'Transilvania, leagăn și scut al Daciei străbune'*”. La vernisarea „Expoziției” (26.04.2018, Târgu Mureș), în prezența unor personalități marcante ale culturii românești, a lansat și un album. Până la sfârșitul anului 2018, materialele acestei expoziții itinerante au fost prezente în peste 20 de localități din țară (Târgu-Mureș, Oradea, Cluj-Napoca, București, Râmnicu Vâlcea, Reghin, Mediaș, Luduș ș.a.). Domnul Gheorghe Bănescu și-a centrat expoziția (50 de tablouri ale graficianului Horia Remus Epure) pe epoca lui Mihai Viteazul. Ea cuprinde copii ale unor documente de importanță istorică, unele prezentate în premieră națională. În perioada 2020-2021, expoziția a fost completată „*cu noi și importante documente, inclusiv din cadrul Academiei de Științe a României*”. Ultima expunere (67 de tablouri) a fost la București (Palatul Parlamentului României, 27.03.2022).

Revenind la carte, domnul Mircea Dorin Istrate afirmă: „*Poate că citind această minunată carte, vom fi mai atenți cu ceea ce se petrece în jurul nostru. Poate că vom înțelege că un obiect de patrimoniu te sprijină și te susține pentru a argumenta poate chiar existența ta pe acest jertfelnic spațiu ardelean (...)*”.

Activitatea de promovare a valorilor naționale și de conștientizare a opiniei publice cu privire la natura/substratul unor evenimente din istoria recentă este dificilă și cu obstacole. Domnul colonel (r) Gheorghe Bănescu le-a depășit. Cartea sa de consemnări este un argument. (Mariana David)

AGENDA CENACLULUI „VITRALII”

Cenacul „Vitalii” a avut, de la apariția numărului anterior al revistei noastre, trei ședințe – la 22 februarie, 28 martie și 25 aprilie a.c. – la care au participat câte 12-14 membri din Capitală.

Agenda ședințelor lunare de Cenacul, pe care o prezentăm sintetic, a fost de fiecare dată bogată și diversă:

- **Medalioane literare.** În luna februarie a.c. au fost prezentate medalioane ale colegilor noștri scriitori Gheorghe Bănescu-Musceleanu din Târgu Mureș, la împlinirea vârstei de 84 de ani, și Vasile Brustur-Gădălin din Cluj, la 80 de ani.
- **Noi prezente în Cenacul.** Au fost prezenți pentru prima oară în Cenacul poeta Elena Ciușescu și cercetătorul Vitalian Tomescu (în februarie), pictorii Bogdan Dițu și Luminița Stănculescu (în martie), memorialistul Gheorghe Ciobotaru (în aprilie). Fiecare și-a prezentat circumstanțele în care a ajuns la activitatea creativă, realizările de până acum și proiectele de viitor.
- **Produse creative sub lupa Cenaculului.** În luna februarie - un set de poezii ale lui Alin Gheorghe, în martie - cartea *Pământul - ultimul SOS*, autor Vitalian Tomescu, versuri de Ion Hârbu din Constanța, articolul de prezentare a prozei lui Alexandru Pârnu-Prundu, autor Mariana David, și în aprilie volumul de proză *Bucuria vieții*, autor Constantin Rusu din Galați, volumul de versuri *Ninge în amintiri*, autor Costică Dogaru, care va fi lansat la începutul lunii iunie a.c., cartea de proză *Istoria se răzbună*, autor Sorin Fantu din Botoșani, cartea *Din culisele serviciilor secrete românești – Consemnări*, autor Gheorghe Bănescu-Musceleanu.

Lucrările prezentate spre analiză s-au bucurat de aprecieri și vor fi promovate în revista „Vitalii – Lumini și umbre” și alte publicații literare.

- **Evenimente culturale la care au fost implicați membri ai Cenaculului:**

- pictorița și poeta **Florica Dumitru** a avut expoziții personale de pictură la Otopeni și în Elveția (martie);

- memorialistul **Gheorghe Ciobotaru** a avut lansarea oficială și dezbaterea cărții sale *Nașterea Domnului '89 – Blagoveștenie '91. De la un proces la altul*, la Biblioteca Centrală Universitară (4 aprilie);

- Pictorii **Bogdan Dițu** și **Luminița Stănciulescu** au participat cu lucrări la expoziția de grup „*Arhitectură și Tradiționalism*” organizată la Institutul de Arhitectură Ion Mincu, iar împreună cu Florica Dumitru au expus lucrări într-o expoziție de pictură cu scop caritabil (aprilie);

- cercetătorul **Vitalian Tomescu** a acordat un interviu postului TV Moldova pe marginea cărții sale *Pământul - ultimul SOS*.

- Inimoasa și foarte implicata poetă **Mariana David** face un efort apreciabil de promovare a colegilor de Cenuclu. În acest interval de timp, a publicat în ziarul „Vocea Românului” analize privind creații ale poezilor Costică Dogaru și Cornelia Șuhan, prozatorilor Alexandru Pîrvu-Prundu și Constantin Rusu, precum și ale pictorilor Bogdan Dițu și Luminița Stănciulescu. De asemenea, a prezentat în cadrul acțiunilor culturale FSU de la Casa de Cultură a Studenților poezii ale lui Costică Dogaru și Elena Cîiașescu.

- **Noi proiecte** Pe lângă proiectele individuale ale unor membri ai Cenuclului, Secțiunea Arte Plastice preconizează organizarea unei expoziții colective cu lucrări de pictură și artă decorativă ale membrilor Cenuclului în toamna acestui an. Se fac demersurile necesare pentru stabilirea locației și perioadei.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SRI

CRONOLOGIE: MARTIE - MAI 2024

- **13 martie: Sucursala Cluj**, împreună cu Filiala Cluj a ANCMRR-MApN, a organizat „Balul Primăverii”, la Restaurantul militar din Cluj-Napoca. La eveniment au participat aproximativ 100 persoane, care le-au sărbătorit pe colegile și partenerile lor de viață într-o atmosferă camaraderească.

Un eveniment similar a fost organizat și la nivelul **Sucursalei Dâmbovița**.

- **19 - 22 martie:** Membri ai **Sucursalei București** au participat la o excursie în Maramureș, **organizată de vicepreședintele Sucursalei, col. (r) Adrian Nițoi**. Circuitul, la care au participat 39 de persoane, a inclus și o vizită la Cetatea Sighișoara. În Maramureș au fost vizitate cunoscute locuri pitorești, precum și obiective culturale și turistice din Baia Mare și Țara Lăpușului. Excursia a beneficiat și de **contribuția col. (r) Iacob Oniga, din Sucursala Maramureș**, care a prezentat foarte documentat zonele și obiectivele vizitate, iar în cursul unei serii festive a prezentat creațiile sale literare, a lansat ultimele volume de proză și a recitat câteva poezii, însoțite de muzica unei formații artistice din Țara Lăpușului. La întoarcere, a fost vizitată Cetatea Alba Carolina din Alba Iulia. Participanții și-au manifestat dorința de a se organiza și alte asemenea activități, inclusiv o excursie în Delta Dunării.
- **20-27 martie:** Membri ai **Sucursalei Cluj** au beneficiat de organizarea unei excursii în Serbia, Croația, Bosnia-Herțegovina Ungaria. La proiect au participat și colegi din **Sucursalele Alba și Mureș**. Au fost vizitate obiective importante din Novi Sad, Sarajevo, Medjugorie, Mostar, Dubrovnik, Split, Parcul Natural Plitvice și Budapesta.
- **09 aprilie: Sucursala București** a organizat, într-o locație elegantă din Capitală, prima reuniune anuală a profilului „contraspionaj”. Urmare unui efort organizatoric deosebit, la eveniment s-au reunit 110 specialiști, reprezentând o perioadă de peste 70 de ani, respectiv patru generații din istoria contraspionajului românesc. Participanții au fost omagiați în alocuțiunile prezentate de gl. mr. (r) Marin Ioniță, președintele ACMRR-SRI și gl. bg. (r) Damaschin Cosma, vicepreședintele Sucursalei București, organizatorul evenimentului.

- **31 mai:** Cu ocazia **Zilei Rezervistului Militar**, o **delegație a ACMRR-SRI** condusă de gl. mr. (r) Marin Ioniță, președintele Asociației, și formată din gl. mr. (r) Dumitru Bădescu, gl. bg. (r) Vasile Mălureanu, gl. bg. (r) Nicolae Pintilei, vicepreședintele Sucursalei București, a **participat la ceremonialul care a avut loc pe platoul din fața Universității Naționale de Apărare „Carol I”**. Reprezentanții ACMRR-SRI au depus o coroană de flori la Monumentul Eroilor Patriei și au păstrat un moment de reculegere.

IN MEMORIAM

GENERAL LOCOTENENT (RTG) VASILE LUPU

În Joia Mare din Săptămâna Patimilor ne-a părăsit generalul locotenent (rtg.) Vasile Lupu, fost prim-adjunct al Directorului Serviciului Român de Informații.

Născut în localitatea Nucșoara de Jos (Prahova), la 1 ianuarie 1938, tot într-o zi de mare sărbătoare (de Sf. Vasile), într-o familie numeroasă – mai avea încă șapte frați și surori – Vasile Lupu a urmat școala primară în comuna natală. A fost apoi elev al liceului „I.L. Caragiale” din Ploiești, pe care l-a absolvit în 1954 cu diploma de bacalaureat, după care a lucrat ca învățător și profesor suplinitor la școlile generale din Bătrâni și Olteni (Prahova), iar din 1961 până în 1962 ca metodist la Secția învățământ din raionul Teleajen.

Între anii 1955-1960 a urmat cursurile Facultății de matematică-fizică a Universității din București, obținând diploma în 1962. În același an a început cursul postuniversitar de relații internaționale de pe lângă Facultatea de Drept a Universității din București, finalizate în 1964, iar la data de 01.11.1964 a fost încadrat la Ministerul de interne, în structura de informații externe.

A fost începutul unei lungi și bogate cariere în munca de informații, pe care generalul Vasile Lupu a parcurs-o treaptă cu treaptă, grad cu grad, de la locotenent major (1964), la general locotenent (1999), până la trecerea în rezervă în anul 2001.

Acest lung și complex parcurs a inclus atât misiuni externe (Sofia 1969-1973 și Bruxelles 1974-1980), cât și activități informative, în principal în domeniul contraspionajului, Vasile Lupu activând în dificila problematică a spionajului practicat împotriva României de către Uniunea Sovietică și alte state așa-zis „frățești” din „lagărul socialist”.

La momentul decembrie 1989, pe atunci colonelul Vasile Lupu era adjunct al șefului UM 0110, care avea să devină cunoscută și celebră până în ziua de azi ca „unitatea anti-KGB”, căreia i-a devenit comandant în ianuarie 1990. Cu mulți ani mai târziu, în 2017, avea să ofere, ca martor în „Dosarul Revoluției”, interesante detalii cu privire la evenimentele la care participase și la modul în care au fost gestionate la momentul respectiv o serie de date și informații deținute de structura informativă menționată.

După constituirea Serviciului Român de Informații, Vasile Lupu a devenit adjunct, apoi șef al Direcției de contraspionaj (la 27 martie 1994), fiind înaintat la gradele de General de brigadă (1994), General maior (1997), General locotenent (1999).

La 08.09.1995 (de sf. Maria Mică) a fost numit prim-adjunct al Directorului SRI, poziție în care a conlucrat cu trei șefi ai Serviciului (Virgil Măgureanu, Costin Georgescu, Radu Timofte), fiind apreciat de toți aceștia pentru experiența, diplomația și profesionalismul său. Din această poziție s-a remarcat pentru dezvoltarea unor linii de cooperare cu structuri informative externe din spațiul euro-atlantic ce aveau să se transforme în importante parteneriate care durează și astăzi.

Pentru activitatea și meritele sale incontestabile, a fost decorat cu numeroase ordine și medalii, între care Ordinul „Meritul militar” clasa I (1995) și Ordinul Național „Steaua României în grad de mare ofițer” (2000).

După trecerea în rezervă, a continuat să rămână aproape de SRI, împărtășind din vasta sa experiență profesională studenților din cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul” și participând la toate activitățile organizate de conducerea Serviciului.

A fost și a rămas o personalitate rafinată, un om echilibrat, respectuos și respectat, dar mai ales discret, pe care foștii colegi și subordonați s-au bucurat să-l revadă la 9 aprilie a.c., cu prilejul reuniunii anuale a profilului „contraspionaj” din cadrul ACMRR-SRI. Așa va rămâne în amintirea familiei, precum și a tuturor celor care l-au cunoscut.

Drum lin printre stele, domnule general!

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- **Satu Mare:** *A patra ediție a Programului „Comemorarea Eroilor Neamului în județul Satu Mare”* – inițiat de **col. (r) Ștefan Coșarcă**, din **Sucursala Satu Mare** – a început la 9 mai, cu activități de comemorare a eroilor de război din localitățile Arduș, Gerăuș și Mădăraș. La Parcela de onoare din Gerăuș au fost comemorați 54 eroi militari români (42 cunoscuți și 12 necunoscuți) și 4 eroi localnici căzuți în luptele din octombrie 1944. În Cimitirul ortodox din Arduș, activitatea a avut loc în memoria a 15 militari români cunoscuți și patru necunoscuți înmormântați în acel loc. În Cimitirul din Mădăraș a fost comemorat eroul localnic Ioan Leon Dragoș și 12 eroi militari români (7 cunoscuți și 5 necunoscuți) căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial. La manifestări au participat reprezentanți ai autorităților administrative și culturale locale, reprezentanți ai unor unități din sistemul național de apărare și ordine publică; rezerviști militari din MAPN, MAI, SRI și sistemul de penitenciare; elevi și cadre didactice. Evenimentele au inclus alocuțiuni evocative, servicii religioase, depuneri de coroane de flori, momente artistice interpretate de formații locale de elevi.
- **Craiova:** În perioada 23-25 mai a avut loc *cea de-a VI-a ediție a Festivalului internațional „Alexandru Macedonski”*. Ca și în edițiile anterioare, promotorul/inițiatorul acestui festival este colegul nostru de cenaclu, și scriitor, **col. (r) Ion Munteanu**, din **Sucursala Dolj**, director executiv al festivalului.
- **Bacău:** Colegul nostru **gl. bg. (r) Vasile Doros** a fost premiat la recenta Expoziție Filatelică Mondială EFIRO 2024, organizată la Biblioteca Națională a României. Vasile Doros a participat cu exponatul „*George Enescu în suita marilor muzicieni europeni*”, căruia juriul i-a acordat *Diploma și Medalia de Vermeil Mare* – cea mai importantă distincție acordată la clasa de maximafilie la această expoziție mondială.
- **Suceava:** *Cotidianul „Crai Nou”* a inclus, în numerele sale din 7 și 27 martie a.c., o prezentare a volumului „*Eroii antiterorismului românesc căzuți la datorie*”, de col. (r) Adrian Nițoi, și a numărului 56 al revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*”.

PREZENȚE ARTISTICE: LUMINIȚA STĂNCIULESCU ȘI BOGDAN DIȚU

Ilustrăm acest număr cu creațiile a doi membri de dată recentă ai Cenacului „Vitralii”, dar deja cunoscuți în lumea galeriilor: Luminița Stănciulescu și Bogdan Dițu.

- Rezervistă din anul 2020, **Luminița Stănciulescu** a abordat mai multe domenii și tehnici artistice, începând cu arta decorativă („*handmade art*”): tricotaje, bijuterii din diverse materiale, decorațiuni cu tehnica șervețelului, obiecte decorative în tehnica *quilling*) pe care o practică, după cum mărturisește, „de când se știe”.

În urmă cu cinci ani a început să picteze și nu a întârziat să atragă atenția publicului și a galeriilor. Anul trecut a participat cu 24 de lucrări la 15 expoziții de pictură organizate de galeriile „Arhiva de artă”, „Elite Prof Art” și „Soleil”, precum și la expoziții de grup organizate de Alexandra Teaca, Carmen Florian și Adina Moldova Titrea.

Printre proiectele sale menționează intenția de a participa în continuare la expoziții de pictură, dar și de a aborda noi tehnici și stiluri. Ar dori să se apropie și de arta fotografică.

- Născut la Buzău în 1970, **Bogdan Dițu** este rezervist din 2021 și a început cu aceleași preocupări artistice legate de arta decorativă („*handmade art*”): decorațiuni cu tehnica șervețelului, pictură pe tricouri și pe genți de piele.

Mărturisește că a început să picteze în urmă cu zece ani, „dintr-o joacă, pe formate mici”, și a continuat ca autodidact, încurajat de familie și prieteni. A debutat expozițional anul trecut, participând cu două lucrări la o expoziție organizată de „Arhiva de Artă” cu tema „Ia Românească”. De atunci a mai expus peste 30 de lucrări, la 14 expoziții de pictură organizate de galeriile „Arhiva de Artă”, „Elite Prof Art” și „Soleil”, dar și la expoziții de grup organizate de Alexandra Teaca, Carmen Florian și Adina Moldova Titrea.

Și Bogdan Dițu preconizează să participe în continuare la expoziții de pictură, să învețe să deseneze în cărbune și „să abordeze cu mai mult curaj fizionomii”. De asemenea și-ar dori „să ia parte la cât mai multe evenimente culturale ale urbei”, să fie înconjurat de prieteni și să împartă cu ei momentele de bucurie.

oooOOOooo